

Jaarstukken 2017

INHOUDSOPGAVE

Jaarstukken 2017	1
Inhoudsopgave	4
Jaarrekening in een oogopslag	5
Analyse rekeningresultaat en structurele doorwerking naar 2018	7
Bestemming rekeningresultaat	9
A. JAARVERSLAG	10
Programma's	10
Programma 1 Openbare orde en veiligheid	10
Programma 2 Verkeer, vervoer en waterstaat	11
Programma 3 Economische zaken	15
Programma 4 Onderwijs	17
Programma 5 Cultuur, sport en recreatie	20
Programma 6 Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening	25
Programma 7 Volksgezondheid en milieu	32
Programma 8 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	35
Programma 9 Financiën en bedrijfsvoering	43
Programma 10 Algemeen bestuur	45
Paragrafen	48
I. Lokale lasten	48
II. Weerstandsvermogen	54
III. Onderhoud kapitaalgoederen	66
IV. Financiering	70
V. Bedrijfsvoering	73
VI. Verbonden partijen	79
VII. Grondbeleid	96
2. Resultaat 2017	97
B. JAARREKENING	101
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	101
Overzicht van baten en lasten	104
Toelichting overzicht van baten en lasten	106
Overzicht algemene dekkingsmiddelen	108
Toelichting algemene dekkingsmiddelen	109
Mutaties op reserves	109
Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves	110
Toelichting op reserves	111
Analyse begrotingsafwijkingen en begrotingsrechtmatigheid	113
Toelichting begrotingsrechtmatigheid	115
Overzicht incidentele baten en lasten	116
Overzicht aanwending onvoorzien	117
Balans	117
Balans per 31 december 2017	117
Toelichting op de balans	119
Overige gegevens	142
Gebeurtenissen na balansdatum	142
WNT	142
Overzicht SISA	143
C. BIJLAGEN	145
Lijst met gebruikte afkortingen	145
Controleverklaring	145

JAARREKENING IN EEN OOGOPSLAG

Jaarrekening in een oogopslag

In de jaarstukken 2017 leggen wij verantwoording af over uitvoering van de begroting 2017. De jaarstukken bestaan uit (zie ook uitgebreide inhoudsopgave voorin):

- het jaarverslag
- de jaarrekening

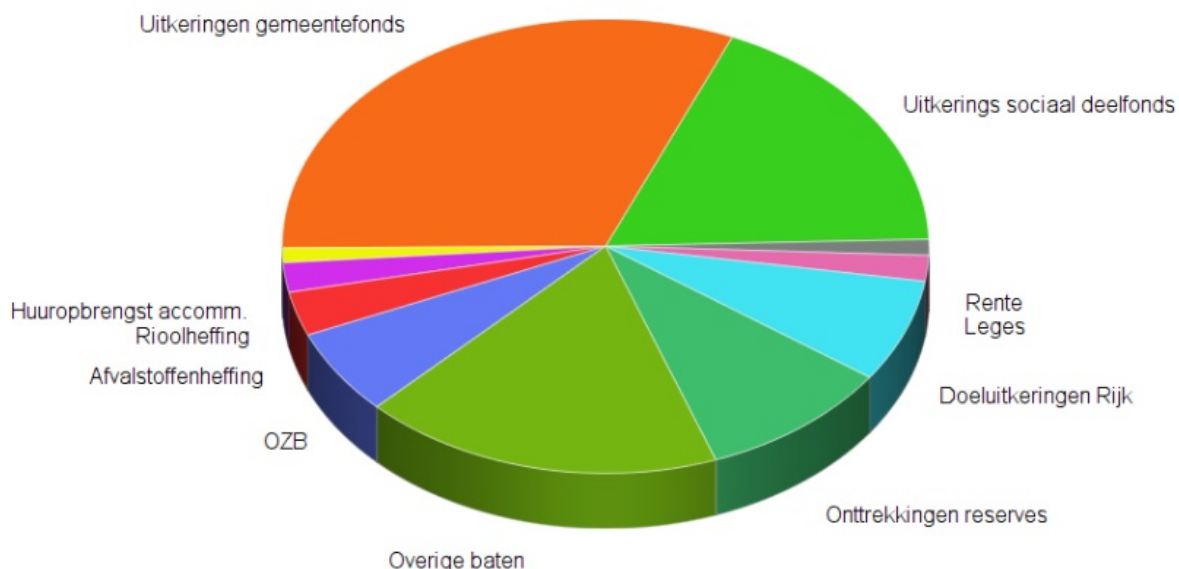
Onderstaand een weergave van de werkelijke uitgaven en inkomsten van het afgelopen jaar 2017.

WERKELIJKE UITGAVEN 2017 (bedragen afgerond op € 100.000)	
1. Openbare orde en veiligheid	€ 3.100.000
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	€ 5.000.000
3. Economische zaken	€ 1.800.000
4. Onderwijs	€ 6.000.000
5. Cultuur, sport en recreatie	€ 7.100.000
6. Sociale voorzieningen en maatschapp. dienstverlening	€ 42.800.000
7. Volksgezondheid en milieu	€ 15.800.000
8. Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	€ 4.800.000
9. Financiën en bedrijfsvoering	€ 13.100.000
10. Algemeen bestuur	€ 4.000.000
Totale uitgaven programma's en bijbehorende projecten	€ 103.500.000
Diverse overige lasten (onvoorz., inning belast., stort. reserves)	€ 8.100.000
Totaal uitgaven	€ 111.600.000

WERKELIJKE INKOMSTEN 2017 (bedragen afgerond op € 100.000)	
OZB	€ 7.000.000
Afvalstoffenheffing	€ 3.600.000
Rioolheffing	€ 2.400.000
Huuropbrengst accommodaties (o.a. De Helster)	€ 1.200.000
Uitkeringen gemeentefonds	€ 36.200.000
Uitkeringen sociaal deelfonds	€ 20.800.000
Rente eigen en vreemd vermogen	€ 1.300.000

Leges (o.a. bouwvergunningen, APV)	€ 2.100.000
Doeluitkeringen Rijk (o.a. WWB)	€ 8.400.000
Onttrekkingen uit reserves	€ 11.100.000
Diverse overige baten (incl. rekeningresultaat)	€ 20.700.000
Totaal inkomsten	€ 114.800.000

Rekeningsoverschot 2017 € 3,2 miljoen waarvan € 2,3 miljoen wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

Grootste voordelen: vrijval voorziening verliesgevende complexen € 2,1 miljoen, tussentijdse winstneming complex Elst Zuid € 0,6 miljoen, niet bestede middelen uitvoering asielakkoord (statushouders) € 0,4 miljoen (zie bestemming resultaat 2017) en hogere tussentijdse winstneming PvMG € 0,3 miljoen.

Grootste nadelen: meerkosten Sociaal Domein (Jeugdzorg) € 2,6 miljoen, stortingen in voorziening pensioenen en wachtgelden wethouders € 1,0 miljoen.

Per programma is vermeld wat we in 2017 hebben gerealiseerd met betrekking tot de speerpunten van de Uitvoeringsagenda (UA) zoals deze opgenomen zijn in de Programmabegroting 2017.

Weerstandsvermogen (mogelijkheden om eenmalige en structurele risico's op te vangen):

- Structureel: goed
- Eenmalig: redelijk goed.

Uitgangspunt is dat risico's en verliezen (zie bijv. grondexploitatie) zoveel mogelijk direct worden opgelost en niet naar de toekomst worden verschoven.

De algemene reserve is de afgelopen jaren aanzienlijk toegenomen onder andere als gevolg van de positieve rekeningresultaten 2015 en 2016. Inmiddels is het saldo zo'n € 20 miljoen en de verwachting is dat het saldo de komende jaren nog verder zal toenemen door voornamelijk de verwachte begrotingsoverschotten en opbrengst precariobelasting.

Leeswijzer

In het eerste deel (A) – Jaarverslag – zijn de beleidsmatige en financiële verantwoording van de programma's en ook de voorgeschreven paragrafen opgenomen. Naast de verplichte programmaverantwoording hebben we hier ook de mutaties ten opzichte van de primaire begroting

2017 toegelicht. In het tweede deel (B) – Jaarrekening - is het overzicht van baten en lasten en de balans opgenomen waarin meer financieel technische informatie en bijbehorende toelichtingen zijn verwerkt. Het laatste deel (C) – Bijlagen - betreft een overzicht van gebruikte afkortingen.

ANALYSE REKENINGRESULTAAT EN STRUCTURELE DOORWERKING NAAR 2018

Analyse rekeningresultaat en structurele doorwerking naar 2018

Analyse rekeningresultaat

Hieronder is een (beknopte) analyse opgenomen van het verschil tussen het werkelijke rekeningresultaat 2017 en het verwachte resultaat op basis van Tussenrapportage 4 - 2017 (TR4 - 2017).

Verwacht saldo 2017 bij TR3 - 2017	1.765.747
Werkelijk saldo 2017	<u>3.237.936</u>
Te verklaren verschil	1.472.189
Waarvan al verklaard via TR4 - 2017 (vastgesteld door raad op 9 januari 2018)	<u>2.346.100</u>
Te verklaren verschil na opstellen van TR4 - 2017	- 873.911

Budgettaire verschillen > € 50.000 t.o.v. TR4 - 2017	
Nadelen	
Hogere bestedingen Sociaal Domein (Jeugdzorg)	- 2.591.000
Hogere storting in voorziening pensioen en wachtgelden wethouders	- 988.000
Hogere storting in voorziening dubieuze debiteuren SoZa	-469.000
Grondexploitatie: hogere rente en lagere doorbelast. uren en overhead aan bedrijventerreinen	-369.000
Hogere overheadkosten	- 139.000
Vennootschapsbelasting (te betalen VPB 2016/2017)	- 114.000
Grondexploitatie: lagere doorbelasting uren en overhead aan grondcomplexen	- 136.000
Meerkosten afvalverwijdering	- 77.000
Lagere huuropbrengst door opzegging van Rijn IJssel College	- 62.000
Meerkosten taakveld riolering	- 61.000
Hogere kapitaallasten onderwijshuisvesting	- 56.000
Totaal nadelen	- 5.062.000
Voordelen	
Grondexploitatie: per saldo vrijval voorziening verliesgevende complexen	2.063.000
Grondexploitatie: niet voorziene winstnemening Elst-Zuid	604.000
Niet bestede middelen voor uitvoering asielakkoord (statushouders)	426.000
Grondexploitatie: hogere winstnemening PvMG	311.000
Niet geraamde verhoging van bedrag aan openstaande bijstandsvorderingen	303.000
Hogere doorbelasting uren en overhead aan investeringskredieten	108.000
Meer legesopbrengsten en bijdragen projectontwikkelaars	108.000
Onderuitputting bedrijfsvoeringsbudget	74.000
Hogere Algemene Uitkering (decembercirculaire 2017)	64.000
Lagere uitgaven burgerzaken	60.000

Hogere opbrengst treasury (o.a. renteresultaat)	58.000
Onderuitputting kunst en cultuur	57.000
Lagere uitgaven uitvoering Wet WOZ	56.000
Meeropbrengst bouwleges	51.000
Totaal voordelen	4.343.000
Saldo kleinere overige voor- en nadelen (per saldo nadeel)	- 155.000
Totaal verklaard lager voordelig resultaat	- 874.000

Structurele doorwerking naar 2018

Ten opzichte van de ramingen op basis van TR4 - 2017 zijn er naast incidentele voor- en nadelen ook enkele structurele afwijkingen ontstaan. Deze werken dus door naar 2018. In de begroting 2018 is hiermee nog geen rekening gehouden. Per saldo is er sprake van een **voordeel van € 9.000** dat dus negatief doorwerkt naar jaarschijf 2018.

<u>Taakveld</u>	<u>Voordeel</u>	<u>Nadeel</u>
0.1 Bestuur (hogere pensioenuitkeringen gewezen wethouders)	0	11.000
4.2 Onderwijshuisvesting (lagere vergoeding gymonderwijs)	20.000	0
Totaal	20.000	11.000
Per saldo is dus sprake van een voordeel van:	9.000	

De structurele voor- en nadelen op de producten afvalverwijdering (TV 7.1) en riolering (TV 7.2) zijn in bovenstaand staatje buiten beschouwing gelaten omdat deze in de betreffende tarieven worden verwerkt.

BESTEMMING REKENINGRESULTAAT

Bestemming rekeningresultaat

Toelichting

Het rekeningoverschot over 2017 bedraagt € 3.237.936. Wij stellen voor om via de bestemming van het rekeningresultaat een bedrag van € 911.100 nader te bestemmen. Hierdoor zal er op basis van deze jaarrekening in totaal € 2.326.836 aan de algemene reserve worden toegevoegd.

Vorming nieuwe BR kapitaallasten Bemmelseweg

In de exploitatie van grondcomplex De Merm was rekening gehouden met een bijdrage aan het project Bemmelseweg (interne order). Op grond van de BBV-voorschriften is het echter met ingang van 2017 niet meer toegestaan om deze bijdrage op te nemen in de grondexploitatie. Dit had een positief effect van € 485.100 op de grondexploitatie van het complex De Merm. Het resultaat zal nu € 485.100 minder nadelig uitkomen en dus kon € 485.100 vrijvallen uit de voorziening verliesgevende complexen. In de raming van het project Bemmelseweg is deze bijdrage echter wel nodig ter dekking van de uitgaven. Voorgesteld wordt om de vrijval van € 485.100 te storten in een nieuw te vormen bestemmingsreserve kapitaallasten Bemmelseweg.

Taakmutatie Algemene Uitkering

In het Uitwerkingsakkoord Verhoogde Asielinstroom is afgesproken om zowel het partieel effect op het gemeentefonds door de extra rijksuitgaven aan eerstejaarsopvang als de extra middelen voor integratie en participatie van vergunninghouders aan gemeenten beschikbaar te stellen volgens het uitgangspunt 'geld volgt vergunninghouder'. Via de Algemene Uitkering is in 2017 in totaal € 469.000 ontvangen voor de verhoogde asielinstroom partieel effect en participatie. Hiervan is € 43.000 besteed. Voorgesteld wordt om het restant van € 426.000 geoormerkt te storten in de algemene reserve en te gebruiken ter dekking van uitgaven hiervoor in 2018.

Resumé

Rekeningresultaat 2017	3.237.936
Vorming nieuwe BR Kapitaallasten Bemmelseweg	- 485.100
Geoormerkte storting in AR niet bestede middelen verhoogde asielinstroom	- 426.000
Toevoeging aan de Algemene Reserve	2.326.836

A. JAARVERSLAG

Programma's

Programma 1 Openbare orde en veiligheid

Wat hebben we in 2017 gerealiseerd en welke activiteiten zijn daarvoor verricht?

Integrale veiligheid (speerpunt 9)

In 2015 is de Nota Integrale Veiligheid 2015-2019 (IV) door de raad vastgesteld. Het beleid dat in deze nota is vastgelegd, wordt vertaald in uitvoeringsplannen. Zo ook voor 2017. De nota loopt eind 2018 af. Alle speerpunten uit de nota zijn inmiddels opgepakt en diverse acties hebben plaats gevonden.

In 2017 hebben we regelmatig met de politie afgestemd over het onderwerp woninginbraken. Van 10 t/m 15 okt 2017 vond de week van de veiligheid plaats. In november is er op het OBC een preventieavond geweest. In november hebben alle inwoners en ondernemers in het buitengebied een enquête in het kader van het keurmerk veilig ondernemen buitengebied ontvangen. Het stappenplan rechtmatigheid in de zorg is eind 2017 afgerond. In 2018 starten we met deze werkwijze. Ten slotte is het evenementenbeleid over 2017 geëvalueerd.

Aanpak ondermijning (speerpunt 77)

Wij vinden het belangrijk om de weerbaarheid van onze samenleving te versterken. Het weerbaar maken van onze samenleving en de gemeentelijke organisatie zal de komende tijd extra en voortdurend aandacht krijgen. Hiertoe is een plan van aanpak opgesteld, dat volgens planning uitgevoerd wordt.

De Integrale Informatiesessie Ondermijningsbeeld heeft op 19 september plaatsgevonden. Op 12 december 2017 is er een bijeenkomst voor ondernemers en bewoners van het buitengebied gehouden. Deze bijeenkomst was o.a. bedoeld om de weerbaarheid van de ondernemers en bewoners te verhogen, ook als het gaat om ondermijning. De nieuwe beleidsregel Bibob is op 19 december 2017 vastgesteld. Tenslotte heeft het RIEC in december het ondermijningsbeeld opgeleverd. Prioritering van de casussen heeft ook in december plaatsgevonden en er is gestart met de aanpak van deze casussen.

Financiële verantwoording Programma 1 Openbare orde en veiligheid

Wat heeft het programma Openbare orde en veiligheid gekost?

	A. Primaire begroting 2017	B. Begroting 2017 na wijz.	C. Werkelijk 2017
Totaal lasten	2.812.336	3.120.731	3.145.316
Totaal baten	65.544	104.227	232.962
Saldo van baten en lasten	- 2.746.792	- 3.016.504	- 2.912.354
I. Verschil primair en begr. na wijz. (A - B)		- 269.712	
II. Toelichting op verschil tussen begroting en werkelijk (B - C)			104.150

I. Toelichting op verschil tussen primaire begroting en de begroting na wijziging:

Totaal verschil programma 1 Openbare orde en veiligheid		270.000	nadeel
Verklaard met begrotings- en admin. wijzigingen > € 100.000:			
7e begrotingswijziging 2017 TR2 - 2017			
- aanvraag suppletie-uitkering Bommenregeling	208.000	N	
		208.000	nadeel

Saldo diverse overige begrotings- en adm. wijz.		62.000	nadeel
		270.000	nadeel

II. Toelichting op verschil tussen begroting na wijziging en werkelijk:

A. Recapitulatie totaal verschil per programma			
Totaal verschil programma 1 Openbare orde en veiligheid		104.000	voordeel
Waarvan al toegelicht in TR4-2017		<u>86.000</u>	voordeel
Nog toe te lichten		18.000	voordeel
Verklaard met verschillen > € 100.000:			
- <i>geen taakvelden met verschillen > € 100.000</i>	0		
		0	
Saldo diverse taakvelden met verschillen < € 100.000		<u>18.000</u>	voordeel
		18.000	voordeel

B. Nadere toelichting op taakveld niveau

Geen nadere toelichting, omdat er geen taakvelden zijn met afwijkingen groter dan € 100.000.

Financiële verantwoording Programma 1 Openbare orde en veiligheid

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	2.812.336	3.120.731	3.145.316	-24.585	-86.000	0	-110.585
Baten	65.544	104.227	232.962	-	0	0	-128.735
				128.735			
Resultaat	-2.746.792	-3.016.504	-2.912.354	-	86.000	0	-18.150
				104.150			

Taakveld 1.1 Crisisbeheersing en Brandweer

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	2.159.311	2.159.311	2.227.025	-67.714	0	0	-67.714
Baten	0	27.700	109.780	-82.080	0	0	-82.080
Resultaat	-2.159.311	-2.131.611	-2.117.245	-14.366	0	0	-14.366

Taakveld 1.2 Openbare orde en Veiligheid

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	653.025	961.420	918.292	43.128	-86.000	0	-42.872
Baten	65.544	76.527	123.183	-46.656	0	0	-46.656
Resultaat	-587.481	-884.893	-795.109	-89.784	86.000	0	-3.784

Programma 2 Verkeer, vervoer en waterstaat

Wat hebben we in 2017 gerealiseerd en welke activiteiten zijn daarvoor

verricht?

Elst Centraal en Spoorzone (speerpunt 13a)

Het grootste deel van de infrastructurele delen van het project is in 2016 afgerond. De tunnels onder het spoor zijn eind 2016 in gebruik genomen. In 2017 is gewerkt aan de afronding van de openbare ruimte aan de oostzijde van het station, de herinrichting van de Johan de Wittstraat en het planten van het groen. De werkzaamheden zijn nagenoeg afgerond.

Aanvullende maatregelen worden momenteel uitgevoerd om kleine onvolkomenheden op te lossen; hoogteverschillen worden opgelost in het eerste kwartaal 2018, bestrating wordt uitgebreid en er ligt een voorstel voor een noodlift naar het westelijke perron.

Op dit moment wordt een bestemmingsplan voor de oostkant van het Station (HDG-locatie) voorbereid en wordt er voor deze locatie gewerkt aan de voorbereiding van de verkoop van de locatie. Met Vivare worden gesprekken gevoerd over de planvorming voor de appartementen ten westen van het station. Onderhandelingen met NS over aankoop van grond zijn in een afrondende fase.

Verbeteren infrastructuur Elst Noord (13b)

Gemeente Overbetuwe, tevens wegbeheerder, heeft conform de afspraken in het bestuurlijk overleg van juli 2014 het initiatief genomen om samen met de provincie Gelderland en ProRail tot een lange termijn oplossing te komen voor de overweg Rijksweg Noord in Elst. De Rijksweg Noord zal middels een onderdoorgang het spoor kruisen en bij de 1e Weteringsewal zal het gemotoriseerd verkeer het spoor kruisen middels een viaduct en het langzaamverkeer middels een onderdoorgang. In de afgelopen periode is vooral ingezet op de verwerving van gronden die benodigd zijn voor de realisatie van het project welke is voorzien in de periode 2019-2021.

In 2017 zijn voorts de volgende activiteiten verricht :

- Opstellen concept voorlopig ontwerp van flankerende infra;
- Uitwerken van verschillende varianten voor zowel de onderdoorgang als het viaduct;
- Selectie van een extern ingenieurbureau (ProRail erkend) t.b.v. opstellen overdrachtsdossiers en bestemmingsplanwijziging;
- Grondverwervingen: verwerving van RWN #115 en RWN #68 hebben in Q4 plaatsgevonden. Gesprekken lopen met betrekking tot overige kavels (ten westen spoor, ten noorden Linge), daarna volgen nog enkele delen van percelen die in eigendom zijn bij provincie en waterschap. Meer verwervingen zullen volgen, deze zijn echter afhankelijk van een nadere uitwerking van het ontwerp;
- RO-procedures: de benodigde onderzoeken lopen conform planning.

Stationsomgeving Zetten-Andelst (speerpunt 14)

Het schetsontwerp dat in 2017 is opgesteld door de provincie met de betrokken partijen (ProRail, NS, vervoerders en gemeente) wordt verder uitgewerkt. De maatregelen zijn gericht op verbetering van de verkeersveiligheid op o.a. de omliggende kruispunten en voorzieningen op het station (P+R en fietsenstalling, etc.). Naast een ontwerp wordt er ook een kostenraming opgesteld. De hoogte van de gemeentelijke bijdrage is nog niet bekend. Voor deze bijdrage zal in de Kadernota 2019 een PNL-post worden aangevraagd.

Bevorderingen optimale verbindingen tussen de kernen (speerpunt 16)

Het college heeft 14 november 2017 ingestemd met de notitie 'Overbetuwe fietst verder', Naar een optimaal fietsnetwerk tussen de kernen. Deze notitie bestaat uit een analyse, een voorstel voor een fietsnetwerk en een fietsagenda. Op 9 januari 2018 heeft de raad ingestemd met de notitie en het vervolgproces.

Omgevingsvisie (speerpunt 51)

In het eerste kwartaal van 2017 hebben we in Overbetuwe opgehaald wat partijen in de samenleving belangrijk vinden. We voerden op vele manieren (offline, online) het gesprek met de samenleving; welke kwesties doen ertoe? Al deze gesprekken hebben in de agenderingsfase een rijke oogst opgeleverd. Dit is verwerkt in de zogenaamde Omgevingsagenda die in mei 2017 gepubliceerd is. Deze agenda zegt iets over de inhoud van de nog op te stellen visie. Bij de presentatie van de Omgevingsagenda tijdens de Politieke Avond verzochten de raads- en burgerleden in de komende fase (fase 2, bepalen koers en ambitie) meer tijd te nemen zodat - naast alle maatschappelijke partners - ook zij goed betrokken zijn en blijven bij de verdieping en de afwegingen die in fase 2 aan

de orde zijn. Dit verwerkten we in het communicatie- en participatieplan voor fase 2. Eind september startten we vervolgens met vele interactieve gesprekvormen, ondersteund door mailings, flyers, social media en het digitaal platform www.overbetuwe2040.nl.

Op basis van de geagendeerde ontwikkelingen en thema's voeren we op dit moment (in de 2e fase) het vervolgggesprek over de gewenste koers en ambities ('hoe hoog leggen we de lat'). Ook praten we door over mogelijke rolverdeling. Waar is gemeentelijke inzet aan de orde én wat mogen we van partners verwachten. Dit geven we een plek in een hoofdlijnennotitie ('Manifest') die een eerste richting geeft voor de koers van de uiteindelijke Omgevingsvisie. De visie wordt al vast opgesteld "in de geest van" de Omgevingswet welke per 2021 van kracht wordt. De Omgevingswet levert een transformatieopgave welke een groot effect heeft op de werkorganisatie. Voor een globaal inzicht hiervan zijn voor medewerkers, college en raad enkele informatiesessies gehouden. Om deze impact te analyseren en op tijd klaar te zijn voor inwerkingtreding van de wet, wordt momenteel gewerkt aan de opstelling van een implementatieplan. Dit plan geeft ook inzicht in de benodigde middelen voor de komende periode.

Financiële verantwoording Programma 2 Verkeer, vervoer en waterstaat

Wat heeft het programma Verkeer, vervoer en waterstaat gekost?

	A. Primaire begroting 2017	B. Begroting 2017 na wijz.	C. Werkelijk 2017
Totaal lasten	3.754.353	3.815.660	5.020.232
Totaal baten	66.299	25.699	258.683
Saldo van baten en lasten	- 3.688.054	- 3.789.961	- 4.761.548
I. Verschil primair en begr. na wijz. (A - B)		- 101.907	
II. Toelichting op verschil tussen begroting en werkelijk . (B - C)			- 971.587

I. Toelichting op verschil tussen primaire begroting en de begroting na wijziging:

Totaal verschil programma 2 Verkeer, vervoer en waterstaat		102.000	nadeel
Verklaard met begrotings- en admin. wijzigingen > € 100.000:			
- geen wijzigingen > € 100.000	0		
		0	
Saldo diverse overige begrotings- en adm. wijz.		102.000	nadeel
		102.000	nadeel

II. Toelichting op verschil tussen begroting na wijziging en werkelijk:

A. Recapitulatie totaal verschil per programma			
Totaal verschil programma 2 Verkeer, vervoer en waterstaat		972.000	nadeel
Waarvan al toegelicht in TR4-2017		199.000	nadeel
Nog toe te lichten		773.000	nadeel
Verklaard met verschillen > € 100.000:			
- Taakveld 2.1 Verkeer en vervoer	800.000	N	
		800.000	nadeel
Saldo diverse taakvelden met verschillen < € 100.000		27.000	voordeel
		773.000	nadeel

B. Nadere toelichting op taakveldniveau

Taakveld	Toelichting	Voordelen	Nadelen	I/S
2.1	Verkeer en vervoer nadeel € 800.000 <i>Voordelen:</i> - Het bovenwijkse complex B016 (Afslag 38) had over 2017 een positief saldo van € 120.078 hetgeen op deze post leidt tot een niet geraamd voordeel. Dit voordeel heeft feitelijk geen gevolgen voor het totale exploitatieresultaat 2017 omdat dit saldo is gestort in de bestemmingsreserve Afslag 38 via het taakveld 0.10 (mutaties reserve). Op 0.10 staat een niet geraamde storting (€ 120.078 nadeel). <i>Nadelen:</i> - Het bovenwijkse complex B012 (Spoorzone) had over 2017 een negatief saldo van 864.850 euro hetgeen op deze post leidt tot een niet geraamde overschrijding. Dit nadeel heeft feitelijk geen gevolgen voor het totale exploitatieresultaat 2017 omdat dit saldo conform de 4e begrotingswijziging 2013 is onttrokken aan de bestemmingsreserve Spoorzone via het taakveld 0.10 (mutaties reserve). Op 0.10 staat een niet geraamde onttrekking (€ 864.850 voordeel). - In 2017 is al een gedeelte betaald van een factuur van Park Lingezegen voor de aansluiting op het fietspad Amadeuspad. De verwachting was dat deze factuur pas in 2018 zou komen. - Doordat we te maken hebben gehad met een kwakkelwinter is meer strooizout verbruikt dan was voorzien bij het opstellen van TR4-2018. Saldo diverse overige voor- en nadelen	120.000	865.000	I
			35.000	I
			30.000	I
		10.000		I
	Totaal	130.000	930.000	

Toelichting bij structurele voordelen/nadelen:

Er zijn geen structurele voor- of nadelen.

Financiële verantwoording Programma 2 Verkeer, vervoer en waterstaat

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	3.754.353	3.815.660	5.020.232	- 1.204.572	198.900	0	- 1.005.672
Baten	66.299	25.699	258.683	-232.984	0	0	-232.984
Resultaat	-3.688.054	-3.789.961	-4.761.548	971.587	-198.900	0	772.687

Taakveld 2.1 Verkeer en Vervoer

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	3.493.786	3.551.456	4.757.967	- 1.206.511	187.000	0	- 1.019.511
Baten	66.299	25.699	245.222	-219.523	0	0	-219.523
Resultaat	-3.427.487	-3.525.757	-4.512.745	986.988	-187.000	0	799.988

Taakveld 2.2 Parkeren

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	202.492	163.306	172.089	-8.783	0	0	-8.783
Resultaat	-202.492	-163.306	-172.089	8.783	0	0	8.783

Taakveld 2.5 Openbaar vervoer

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	58.075	100.898	90.175	10.723	11.900	0	22.623
Baten	0	0	13.461	-13.461	0	0	-13.461
Resultaat	-58.075	-100.898	-76.714	-24.184	-11.900	0	-36.084

Programma 3 Economische zaken

Wat hebben we in 2017 gerealiseerd en welke activiteiten zijn daarvoor verricht?

Economisch Uitvoeringsprogramma (speerpunt 21)

Het uitvoeringsprogramma kent een grote mate van actie gerichtheid. Enkele resultaten van 2017 zijn:

- ondernemers input voor de agenda van de omgevingsvisie
- reactie raad op concept RPW (Regionaal Programma Werklocaties)
- (mede) organisatie Betuwe Onderneemt Beter
- start Keurmerk Veilig Ondernemen voor bedrijventerreinen
- oplossing parkeerproblematiek De Aam
- optimalisatie marketinginstrumenten verkoop bedrijfskavels en toename verkoop bedrijfskavels
- onderzoek naar toekomstbestendigheid infrastructuur Poort van Midden Gelderland

Omgevingsvisie (speerpunt 51)

Zie toelichting bij programma 2.

Nota recreatie en toerisme (speerpunt 57)

Zie toelichting bij programma 5.

Arbeidsparticipatie: werk aan de winkel (speerpunt 62)

Dit speerpunt is onderdeel van de transformatie, zie toelichting bij programma 6.

Financiële verantwoording Programma 3 Economische zaken

Wat heeft het programma 3 Economische zaken gekost?

	A. Primaire begroting 2017	B. Begroting 2017 na wijz.	C. Werkelijk 2017
Totaal lasten	786.725	811.207	1.774.793
Totaal baten	618.194	618.734	5.648.362
Saldo van baten en lasten	-168.531	- 192.473	3.873.569
I. Verschil primair en begr. na wijz. (A - B)		- 23.942	
II. Toelichting op verschil tussen begroting en werkelijk . (B - C)			4.066.042

I. Toelichting op verschil tussen primaire begroting en de begroting na wijziging:

Totaal verschil programma 3 Economische zaken		24.000	nadeel
Verklaard met begrotings- en admin. wijzigingen > € 100.000:			
- geen wijzigingen > € 100.000	<u>0</u>		
		0	
Saldo diverse overige begrotings- en adm. wijz.		<u>24.000</u>	nadeel
		24.000	nadeel

II. Toelichting op verschil tussen begroting na wijziging en werkelijk:

A. Recapitulatie totaal verschil per programma			
Totaal verschil programma 3 Economische zaken		4.066.000	voordeel
Waarvan al toegelicht in TR4-2017		<u>800.000</u>	voordeel
Nog toe te lichten		3.266.000	voordeel
Verklaard met verschillen > € 100.000:			
- Taakveld 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	<u>3.245.000</u>	V	
		3.245.000	voordeel
Saldo diverse taakvelden met verschillen < € 100.000		<u>21.000</u>	voordeel
		3.266.000	voordeel

B. Nadere toelichting op taakveldniveau

Taakveld	Toelichting
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur voordeel € 3.245.000
	<i>Voordelen:</i> - Vrijval van de voorziening verliesgevende complexen inzake de complexen De Merm, De - Hogere winstneming complex Poort van Midden Gelderland Zuid dan voorzien in TR4 -20
	<i>Nadelen:</i> - Lagere doorbelasting van loonkosten en overhead doordat er door Team Projectadministratie - Rentennadeel door o.a. een correctie op de in 2016 doorbelaste rente.
	Saldo diverse overige voor- en nadelen
	Totaal
	Een uitgebreidere toelichting op het resultaat van de bedrijventerreinen is te vinden in de P

Toelichting bij structurele voordelen/nadelen:

Er zijn geen structurele voor- of nadelen.

Financiële verantwoording Programma 3 Economische zaken

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	786.725	811.207	1.774.793	-963.586	0	0	-963.586
Baten	618.194	618.734	5.648.362	-	0	0	-
				5.029.628			5.029.628
Resultaat	-168.531	-192.473	3.873.569	-	0	0	-
				4.066.042			4.066.042

Taakveld 3.1 Economische ontwikkeling

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	279.446	312.446	310.852	1.594	0	0	1.594
Baten	0	0	10.747	-10.747	0	0	-10.747
Resultaat	-279.446	-312.446	-300.105	-12.341	0	0	-12.341

Taakveld 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	449.936	449.936	1.416.093	-966.157	0	0	-966.157
Baten	582.193	582.193	5.593.808	-	0	0	-
				5.011.615			5.011.615
Resultaat	132.257	132.257	4.177.715	-	0	0	-
				4.045.458			4.045.458

Taakveld 3.3 Bedrijfsloket- en regelingen

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	57.343	48.825	47.848	977	0	0	977
Baten	36.001	36.541	43.807	-7.266	0	0	-7.266
Resultaat	-21.342	-12.284	-4.041	-8.243	0	0	-8.243

Programma 4 Onderwijs

Wat hebben we in 2017 gerealiseerd en welke activiteiten zijn daarvoor verricht?

Onderwijsagenda (speerpunt 22)

We hebben samen met de gemeente Lingewaard en de gezamenlijke schoolbesturen in beide gemeenten de krimp in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs geïnventariseerd. Dit heeft geresulteerd in een transitieatlas voor het basis- en voortgezet onderwijs. Het koersdocument voor de kindvoorzieningen w.o. onderwijs met acties voor 2018 en verder hebben wij in december 2017 afgerond. We werken in het primair onderwijs bestuurlijk en ambtelijk met Lingewaard en het regionaal samenwerkingsverband voor passend onderwijs PassendWijs nauw samen aan de samenwerkingsthema's tussen onderwijs en de gemeentelijke taken. Vanaf start schooljaar 2017-2018 is een verbeterd en getransformeerd Klein Casus Overleg (KCO) werkzaam.

Ouderbetrokkenheid blijft een aandachtspunt. Wij evalueren na dit schooljaar (2018) of bijstelling van de huidige praktijk nodig is.

Wij hebben uw raad begin november over het Overbetuwse plan van aanpak Bestrijding Laaggeletterdheid geïnformeerd. We zijn inmiddels al aan de slag om met de kerngroep partners de verschillende activiteiten en projecten uit te voeren. Zo zijn er vrijwilligers geworven voor de Voorleesexpress. Een programma waarbij kinderen worden voorgelezen waarmee hun taalontwikkeling versterkt. Hierin werkt de bibliotheek samen met Forte Welzijn. In februari 2018 heeft 'Betuwe on Stage' plaatsgevonden. Bij dit evenement zijn leerlingen van VMBO scholen uit de regio gekoppeld aan het bedrijfsleven om zo het beroepenveld te verkennen.

Huisvesting OBC (speerpunt 23)

In 2017 is op basis van een locatieonderzoek besloten dat de nieuwbouw voor het OBC zal plaatsvinden op de locatie de Vinkenhof te Elst. In 2018 zal worden doorgewerkt aan de planvorming van de nieuwbouw van het OBC en het omliggende openbare gebied.

Financiële verantwoording Programma 4 Onderwijs

Wat heeft het programma 4 Onderwijs gekost?

	A. Primaire begroting 2017	B. Begroting 2017 na wijz.	C. Werkelijk 2017
Totaal lasten	5.983.733	6.051.406	5.989.939
Totaal baten	303.071	374.009	313.449
Saldo van baten en lasten	- 5.680.662	- 5.677.397	- 5.676.491
Vershil primair en begr. na wijz. (A - B)		3.265	
II. Toelichting op verschil tussen begroting en werkelijk . (B - C)			906

I. Toelichting op verschil tussen primaire begroting en de begroting na wijziging:

Totaal verschil programma 4 Onderwijs		3.000	voordeel
Verklaard met begrotings- en admin. wijzigingen > € 100.000:			
10e begrotingswijziging 2017 TR3 - 2017 - verhoging budget leerlingenvervoer	143.000	N	
10e begrotingswijziging 2017 TR3 - 2017 - verlaging budget peuterspeelzaalwerk	300.000	V	
		157.000	voordeel
Saldo diverse overige begrotings- en adm. wijz.		154.000	nadeel
		3.000	voordeel

II. Toelichting op verschil tussen begroting na wijziging en werkelijk:

A. Recapitulatie totaal verschil per programma			
Totaal verschil programma 4 Onderwijs		1.000	voordeel
Waarvan al toegelicht in TR4-2017		87.000	voordeel
Nog toe te lichten		86.000	nadeel
Verklaard met verschillen > € 100.000:			
- Taakveld 4.2 Onderwijshuisvesting	116.000	N	
		116.000	nadeel

Saldo diverse taakvelden met verschillen < € 100.000		30.000	voordeel
		86.000	nadeel

B. Nadere toelichting op taakveldniveau				
Taakveld	Toelichting	Voordelen	Nadelen	I/S
4.2	Onderwijshuisvesting nadeel € 116.000 <i>Voordelen:</i> - De post voor vergoeding gymonderwijs was te hoog geraamd. Dit leidt in 2017 tot een voordeel van 20.609. Deze mutatie is structureel. - Nog niet volledig betaalde bijdrage aan SBO De Vlinderboom. Dit voordeel van € 13.000 heeft feitelijk geen gevolgen voor het totale exploitatieresultaat omdat deze bijdrage wordt onttrokken aan de algemene reserve via het taakveld 0.10 (mutaties reserve). Op 0.10 staat een lagere dan geraamde onttrekking (€ 13.000 nadeel). <i>Nadelen:</i> - Hogere kapitaallasten vanwege het vertraagd vrijkomen van een grote bijdrage uit Westeraam. Aanvankelijk zou dat bedrag in 2012 worden ontvangen, maar dit is door vertraging van afwikkeling van dit complex uitgesteld tot eind 2017. In de staat van investeringen in de begroting is al wel rekening gehouden met de ontvangst van de bijdrage. Hier tegenover staat echter een onttrekking aan de bestemmingsreserve kapitaallasten Project Brede School (zie onderdeel "Toelichting reserves en voorzieningen" van deze jaarrekening). Per saldo is het een budgettair neutraal effect. - Het Rijn IJssel College heeft in 2016 de huur opgezegd van een pand aan de Aamsestraat in Elst. In 2017 is er geen andere huurder gevonden waardoor er dus geen huurinkomsten zijn geweest. Saldo diverse overige voor- en nadelen	21.000 13.000 6.000	94.000 62.000	S I I I I
	Totaal	40.000	156.000	

Toelichting bij structurele voordelen/nadelen:

Met het structurele voordeel van € 21.000 is nog geen rekening gehouden in de Programmabegroting 2018. Zie onderdeel Analyse rekeningresultaat en structurele doorwerking naar 2018.

Financiële verantwoording Programma 4 Onderwijs

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	5.983.733	6.051.406	5.989.939	61.467	-87.500	0	-26.033
Baten	303.071	374.009	313.449	60.560	0	0	60.560
Resultaat	-5.680.662	-5.677.397	-5.676.491	-906	87.500	0	86.594

Taakveld 4.1 Openbaar basisonderwijs

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	14.557	14.557	14.557	0	0	0	0
Resultaat	-14.557	-14.557	-14.557	0	0	0	0

Taakveld 4.2 Onderwijshuisvesting

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	3.158.390	3.257.531	3.337.881	-80.350	30.000	0	-50.350
Baten	71.691	71.691	5.676	66.015	0	0	66.015
Resultaat	-3.086.699	-3.185.840	-3.332.204	146.364	-30.000	0	116.364

Taakveld 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	2.810.786	2.779.318	2.637.502	141.816	-117.500	0	24.316
Baten	231.380	302.318	307.772	-5.454	0	0	-5.454
Resultaat	-2.579.406	-2.477.000	-2.329.730	-147.270	117.500	0	-29.770

Programma 5 Cultuur, sport en recreatie

Wat hebben we in 2017 gerealiseerd en welke activiteiten zijn daarvoor verricht?

Aanleg kunstgrasveld buitensportvereniging (SC Valburg) (speerpunt 2)

Het kunstgrasveld bij SC Valburg is een jaar eerder dan gepland aangelegd. Het veld is voor de start van het voetbalseizoen 2017/2018 opgeleverd.

Uitwerken kostendekkende tarieven accommodaties (speerpunt 3)

De notitie 'Inzicht en mogelijkheden kostprijs georiënteerde tarieven maatschappelijke accommodaties' is een van de bouwstenen voor onze visie op vastgoed. Het maakt daarom onderdeel uit van een totale samenhangende visie op vastgoed. Met de komst van het vastgoedbeheersysteem (en de koppeling met andere systemen) is er nu goed inzicht op de actuele cijfers. Omdat de pijlers uit de visie op vastgoed met elkaar te maken hebben is eerst aan de raad op 20 februari 2018 een besluitvormende nota over deze samenhang voorgelegd (onderdeel daarvan is oa de scenario ontwikkeling rond vastgoed, zie ook speerpunt 67). Daarna zullen deelnota's aan de raad worden voorgelegd.

Investeren in maatschappelijke voorzieningen Herveld-Andelst (speerpunt 4)

Door de architect is een voorlopig ontwerp opgesteld. Op basis hiervan wordt het bestemmingsplan gemaakt om de renovatie en nieuwbouw mogelijk te maken. De benodigde onderzoeken tbv het bestemmingsplan zijn afgerond. Het bestemmingsplan zal naar verwachting begin 2018 in procedure worden gebracht. Dit is iets later dan gepland. Dit is onder meer het gevolg van de doorlooptijd van de verschillende onderzoeken als ook de wijziging in het programma van De Hoendrik. Na verschillende gesprekken is geconcludeerd dat De Hoendrik niet de dagopvang van ouderen zal gaan organiseren die momenteel plaatsvindt in de Hoge Hof. Op basis van de ontwerpen voor de renovatie van De

Hoendrik en nieuwbouw van het MFC is een kostenraming opgesteld. Op basis van deze raming heeft het college besloten om binnen het beschikbare budget van € 4 miljoen een bedrag van € 2,2 miljoen beschikbaar te stellen voor de renovatie van De Hoendrik. Dit betreft een taakstellend budget. De eerste doorrekening van het ontwerp voor de sportzaal laat zien dat deze binnen de gestelde financiële kaders kan worden gerealiseerd.

Visie zwembaden (speerpunt 5)

Er heeft een verkenning plaats gevonden van alle voor handen zijnde gegevens met betrekking tot de zwembaden. Daarna zal er een eerste ambtelijke/bestuurlijke afstemming plaatsvinden met betrekking tot de verwachtingen en de kaders, mede gelet op de samenhang met de visie op vastgoed en het sportaccommodatiebeleid. Dit onderwerp zal na de verkiezingen (maart 2018) verder worden opgepakt.

Uitvoering visie bibliotheekfuncties (speerpunt 6)

Begin 2017 heeft uw rekenkamer een onderzoek gedaan naar de wijze waarop de gemeente de bibliotheek aanstuurt. De rekenkamer kwam met een aantal aanbevelingen voor verbetering. Op 24 oktober 2017 is de raad geïnformeerd over de manier waarop wij Bibliotheken op School willen ondersteunen. Op 31 oktober 2017 is de raad geïnformeerd over de manier waarop wij invulling geven aan de lessen uit het rekenkameronderzoek. Hierin hebben we de prestatieafspraken die wij aan de subsidie voor 2018 verbinden, opgenomen. Op 19 december is de raad geïnformeerd over de uitvoeringsagenda 2018. Vanuit onze aanpak laaggeletterdheid heeft ook OBGZ een rol. Onze aanpak is vastgelegd in een uitvoeringsplan laaggeletterdheid dat de raad via een raadsmemo op 24 oktober 2017 heeft ontvangen.

Besparen op onderhoud sportaccommodaties (speerpunt 29)

Dit speerpunt wordt opgepakt in samenhang met speerpunt 3 (tarieven) en de uitwerking van de visie op vastgoed. Er zal sportaccommodatiebeleid worden opgesteld, waarin de uitgangspunten voor en een uitwerking van deze en andere onderwerpen in hun onderlinge samenhang worden weergegeven. Deze nota kan, na een zorgvuldig inspraaktraject met belanghebbenden, medio 2018 worden vastgesteld.

Omgevingsvisie (speerpunt 51)

Zie toelichting bij programma 2.

MFC Valburg (speerpunt 52)

Met het bestuur van de molenstichting is overeenstemming bereikt over de nieuwbouwplannen voor het MFC en project Molenzicht. Het betreft afspraken over de bouwhoogte en het stedenbouwkundig plan. Op basis van de gemaakte afspraken worden de plannen voor het MFC en Molenzicht verder uitgewerkt en in een bestemmingsplan opgenomen om de ontwikkelingen mogelijk te maken. Het bestemmingsplan wordt op 7 maart 2018 gepubliceerd en ligt dan 6 weken ter inzage. Met de huidige eigenaar van de grond zijn we tot overeenstemming gekomen over de overdracht van de voor het MFC benodigde grond. De Dorpsraad en omwonenden zijn geïnformeerd over het stedenbouwkundig plan Molenzicht, de uitkomst van de gesprekken met de molenstichting en de plannen voor het MFC. De plannen zijn positief ontvangen. Ten behoeve van een goede herinrichting van het openbaar gebied zal de woning gelegen aan het Molenhoekplein gesloopt moeten worden. Voor de herinrichting van het openbaar gebied (Molenhoekplein e.o.) zijn nog geen financiële middelen beschikbaar gesteld. Voordat dit wordt uitgewerkt stellen we een projectplan op. De herinrichting van het openbaar gebied betreft een nieuw project.

Nota recreatie en toerisme (speerpunt 57)

De nota is in breed overleg met het werkveld/bedrijfsleven tot stand gekomen. De nota is vastgesteld in de gemeenteraad van 10 januari 2017. Voor de komende jaren zijn de actiepunten per jaar opgenomen. Dan wel individueel als gemeente Overbetuwe of in samenwerking met de gemeente Lingewaard. De uitvoering van de actiepunten 2017, met de actiepunten die een langere looptijd hebben dan alleen het afgelopen jaar, is gerealiseerd. In samenwerking met RBT KAN is een toeristisch beeldmerk ontwikkeld 'Betuwe, dijk van een landschap' waarmee de gemeenten Lingewaard en Overbetuwe zich als gezamenlijk toeristisch en recreatief gebied willen presenteren. Dit vond plaats tijdens een gezamenlijke bijeenkomst met de toeristische sector op 27 september. Ook is in samenwerking met RBT KAN de ARA (Actieve Regio Ambassadeur) training opgezet. Deze onlinetraining is bestemd voor medewerkers binnen de recreatieve- en toeristische sector in

Overbetuwe en Lingewaard. Met deze gratis training kan meer informatie worden opgedaan over het gebied en de toeristische highlights. Deze kennis kan gedeeld worden met bezoekers van dit gebied. Binnen het samenwerkingsverband Airborneregio(n) met Arnhem, Ede en Renkum zijn de eerste stappen gezet met de ontwikkeling van 1 gezamenlijk logo voor dit gebied.

Ten aanzien van herinneringstoerisme wordt gestreefd naar meer samenwerking om het Betuws verhaal van de Polen van Driel in september 1944 tot aan de bevrijding van de Betuwe in 1945 meer voor het voetlicht te brengen. Het eerste samenwerkingsverband tussen organisaties is tot stand gekomen in het herinneringsweekend 'The Island' van 13-14 en 15 oktober.

Landschapspark Park Lingezegen (speerpunt 58a)

Zie toelichting bij programma 8.

Sport in beeld (speerpunt 66)

Het Uitvoeringsdocument 2018 – 2020 is eind 2017 niet vastgesteld door het college. We streven naar een integrale sportnota, waarin de 'harde' met de 'zachte' kant verbonden wordt en waarin een duidelijke koppeling met duurzaamheid is, conform de moties die door de raad zijn aangenomen. Met de portefeuillehouder is afgesproken om dit aan het nieuwe college over te laten. De richting, inrichting en verrichting van Overbetuwebeweegt.nl zijn in 2017 aangepast n.a.v. een strategische heroriëntatie. De definitieve subsidies, aangepast aan de benodigde inzet, zijn inmiddels verleend. De provinciale subsidie voor het Vitaal Sportpark is ontvangen. In december 2017 hebben we een begin gemaakt met het ontwikkelplan Vitaal Sportpark De Pas. Eind 2017 is de inzet van de Sportbus uitgebreid naar vier dagen per week tot het eind van schooljaar 2017/2018.

Visie op vastgoed (speerpunt 67)

In 2017 is het vastgoedbeheersysteem in gebruik genomen en zijn de wensen en behoeften van gebruikers en bewoners geïnventariseerd. Op basis van de indicatoren kostenefficiëntie, rol van de gemeente en het sturen op activiteiten zijn scenario's uitgewerkt. Samen met een beschrijving van de huidige situatie en een toekomstbeeld per kern is dit in een besluit aan de raad aangeboden. Op 20 februari 2018 heeft de raad de Nota visie op vastgoed vastgesteld. In het bijbehorende raadsvoorstel is inzicht gegeven in ons vastgoed met informatie over o.a. de bouwkundige staat, de verhuur en leegstand en de kosten die wij maken. Het besluit informeert over de inhoudelijke en theoretische opzet en het voorkeursscenario. Het geeft ook een doorkijk hoe wij denken dat het maatschappelijk vastgoed er per kern uit zou kunnen zien over 10 jaar. In het betreffende scenario zijn de eerder vastgestelde pijlers uitgewerkt.

Nota kunst, cultuur en erfgoed (speerpunt 68)

De beleidsnota Kunst, Cultuur en Erfgoed loopt van 2017 tot en met 2020. Elk jaar zijn er actiepunten geformuleerd aan de hand van een 5-tal thema's namelijk Media en Letteren, Cultureel Erfgoed, Archeologie en monumenten, Beeldende Kunst en Bouwkunst, Amateurkunsten en Cultuureducatie. De nota is vastgesteld door de gemeenteraad op 7 februari 2017. In 2017 is een aantal actiepunten uitgevoerd en/of voorbereid, zoals de actualisering van de archeologische waardenkaart.

Multifunctionele accommodatie (MFA) Randwijk (speerpunt 69)

Er is eind september 2017 een stichting opgericht; 'De Haar'. De overeenkomst is medio december 2017 in concept aangeleverd aan de Stichting. De Stichting verwacht begin 2e kwartaal 2018 met een reactie te komen op de overeenkomst. De stichting voert diverse onderzoeken uit waarmee het bestemmingsplan opgesteld kan worden. De onderzoeken zijn op enkele aanpassingen na, aangeleverd. De verwachting is dat het bestemmingsplan eind april in het college gebracht kan worden. De architect is bezig met een inrichtingsplan voor de omgeving van het nieuwe pand en werkt ook het pand nog verder uit. Het ontwerp wordt in maart aan de welstand gepresenteerd.

Maatschappelijke voorzieningen Zetten (speerpunt 75)

In oktober-december 2017 organiseerden wij een aantal sessies met daarbij ook deelnemers van de werkgroep Zicht op Zetten. Wij hebben een aantal scenario's verkend. Via een memo is de raad in december over dit proces geïnformeerd (dit vanwege het verzoek bij motie van 7 november 2017). Op 20 februari 2018 heeft de raad het scenario Wanmolen licht aangenomen als uit te werken scenario met dien verstande dat bij amendement onderzocht zal worden of er 2 of 3 zaaldelen voor sport benodigd zijn. Momenteel wordt gewerkt aan een projectplan om deze uitwerking vervolg te geven.

Financiële verantwoording Programma 5 Cultuur, sport en recreatie

Wat heeft het programma Cultuur, sport en recreatie gekost?

	A. Primaire begroting 2017	B. Begroting 2017 na wijz.	C. Werkelijk 2017
Totaal lasten	6.883.520	7.168.148	7.084.717
Totaal baten	1.120.974	1.125.014	1.132.384
Saldo van baten en lasten	- 5.762.546	- 6.043.134	- 5.952.333
I. Verschil primair en begr. na wijz. (A - B)		- 280.588	
II. Toelichting op verschil tussen begroting en werkelijk . (B - C)			90.801

I. Toelichting op verschil tussen primaire begroting en de begroting na wijziging:

Totaal verschil programma 5 Cultuur, sport en recreatie		281.000	nadeel
Verklaard met begrotings- en admin. wijzigingen > € 100.000:			
- geen wijzigingen > € 100.000	<u>0</u>		
		0	
Saldo diverse overige begrotings- en adm. wijz.		<u>281.000</u>	nadeel
		281.000	nadeel

II. Toelichting op verschil tussen begroting na wijziging en werkelijk:

A. Recapitulatie totaal verschil per programma			
Totaal verschil programma 5 Cultuur, sport en recreatie		91.000	voordeel
Waarvan al toegelicht in TR4-2017		<u>27.000</u>	voordeel
Nog toe te lichten		118.000	voordeel
Verklaard met verschillen > € 100.000:			
- geen taakvelden met verschillen > € 100.000	<u>0</u>		
		0	
Saldo diverse taakvelden met verschillen < € 100.000		<u>118.000</u>	voordeel
		118.000	voordeel

B. Nadere toelichting op taakveld niveau

Geen nadere toelichting, omdat er geen taakvelden zijn met afwijkingen groter dan € 100.000.

Financiële verantwoording Programma 5 Cultuur, sport en recreatie

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	6.883.520	7.168.148	7.084.717	83.431	-15.000	0	68.431
Baten	1.120.974	1.125.014	1.132.384	-7.370	-42.000	0	-49.370
Resultaat	-5.762.546	-6.043.134	-5.952.333	-90.801	-27.000	0	-117.801

Taakveld 5.1 Sportbeleid en activering

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	408.227	389.227	367.809	21.418	-22.000	0	-582
Baten	0	0	23.875	-23.875	0	0	-23.875
Resultaat	-408.227	-389.227	-343.934	-45.293	22.000	0	-23.293

Taakveld 5.2 Sportaccommodaties

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	2.129.311	2.110.337	2.086.299	24.038	0	0	24.038
Baten	877.344	881.384	894.752	-13.368	0	0	-13.368
Resultaat	-1.251.967	-1.228.953	-1.191.547	-37.406	0	0	-37.406

Taakveld 5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	252.598	365.598	273.481	92.117	-50.000	0	42.117
Baten	0	0	15.031	-15.031	0	0	-15.031
Resultaat	-252.598	-365.598	-258.450	-107.148	50.000	0	-57.148

Taakveld 5.5 Cultureel erfgoed

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	46.500	46.500	57.558	-11.058	0	0	-11.058
Baten	0	0	20.527	-20.527	0	0	-20.527
Resultaat	-46.500	-46.500	-37.031	-9.470	0	0	-9.470

Taakveld 5.6 Media (bibliotheek en lokale omroep)

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	800.615	800.615	802.542	-1.927	0	0	-1.927
Resultaat	-800.615	-800.615	-802.542	1.927	0	0	1.927

Taakveld 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	3.246.269	3.455.871	3.497.030	-41.159	57.000	0	15.841
Baten	243.630	243.630	178.199	65.431	-42.000	0	23.431
Resultaat	-3.002.639	-3.212.241	-3.318.830	106.589	-99.000	0	7.589

Programma 6 Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening

Wat hebben we in 2017 gerealiseerd en welke activiteiten zijn daarvoor verricht?

In mei 2017 heeft de gemeenteraad het Beleidsplan Sociaal Domein 2017-2021 vastgesteld. Hiermee hebben we de richting beschreven, die we de komende jaren op het Sociaal Domein (WMO, Jeugdwet, Participatiewet en de lokale infrastructuur er omheen) in willen slaan. De uitvoering van het Beleidsplan valt uiteen in 45 actiepunten, die erop gericht zijn om participatie, zorg en ondersteuning dicht bij de inwoners, kwalitatief goed en betaalbaar te organiseren. Bovendien werken we aan de vergroting van de bereikbaarheid. We zullen hiertoe verder moeten bouwen aan een sterke lokale ondersteuningsstructuur met daarin veel aandacht voor preventie. De actiepunten lopen in de periode 2017 en 2018. In voorliggende verantwoording beperken we ons tot de zes speerpunten die in de Uitvoeringsagenda 2016-2018, en óók in het Beleidsplan Sociaal Domein, een plaats hebben gekregen.

Transformatieagenda (speerpunt 18)

De Transformatieagenda 2017-2019 is in januari 2017 door het college vastgesteld. Het doel van deze agenda is om met maatschappelijke partners en inwoners te werken aan onderwerpen die van groot belang zijn voor een toekomstbestendig Sociaal Domein. We hebben in de Transformatieagenda 2.0 vier thema's benoemd: langer thuis wonen, preventie, algemene voorzieningen en afschalen zorg. Ieder thema heeft een andere aanpak nodig en zal tot een ander soort proces en uiteindelijk resultaat leiden.

- Voor het **thema langer thuis wonen** is in 2017 met partners gewerkt aan de projecten 'gelukkig thuis' en de 'domoticakoffer'. Het laatste project is complex vanwege de hoge ontwikkel- en uitvoeringskosten. In dit project is de gemeente een van de samenwerkende leden van het met externe partners samengestelde projectteam, waarbij haar rol zich toch ook als trekker laat definiëren. Onderzocht wordt of we dit project samen met de gemeente Lingewaard op kunnen pakken.

- Het **thema afschalen van zorg** heeft een sterke samenhang met een aantal actiepunten uit het Beleidsplan Sociaal Domein. In het 4e kwartaal van 2017 hebben we onze partners MEE, STMR en Forte gevraagd en gestimuleerd om samen te werken aan een inhoudelijk meer integrale (subsidie-) opdracht met prestatieafspraken. In december hebben zij een offerte uitgebracht. Daarnaast is het project 'Right to Challenge' in het vierde kwartaal 2017 gestart. In november hebben we via het gemeentenieuws een oproep uitgedaan aan inwoners om met vernieuwende ideeën te komen.

- Binnen het **thema 'van maatwerkvoorziening naar algemene voorziening'** is in 2017 een aantal projecten gestart. Bij al deze projecten werken we als gemeente in de rol van samenwerkende partner.

- Binnen het **thema preventie** is in 2017 invulling gegeven aan de projecten 'actief Ouderschap' en 'Integrale orthopedagogische gezinsondersteuning'. Daarnaast is in Q4 is het nieuwe taalmaatjesproject statushouders gestart.

Het Netwerk WWW & Zo heeft in november aangegeven om als netwerk met het thema eenzaamheid aan de slag te gaan. In deze pilot gaan we opgabegericht aan de slag en zal de gemeente de rol van faciliterende partner oppakken. Ten slotte zijn we in december 2017 met de raad in gesprek geweest over het thema Langer Thuis Wonen van de transformatieagenda. Dit deden wij samen met onze maatschappelijke partners en inwoners. De raad heeft aangegeven hierbij vooral op inhoud en minder op proces geïnformeerd te willen worden.

Kernteams: doorontwikkeling (speerpunt 60)

De gemeente Overbetuwe werkt inmiddels twee jaar met de Kernteams als onderdeel van de Toegang tot Zorg en Ondersteuning. De Kernteams werken volgens de uitgangspunten van de notitie 'Werken met kernteams: leidende principes'. Meer in het bijzonder hebben de kernteams zich in 2017, naast de reguliere cliëntcontacten die zij met inwoners hebben, in het bijzonder met de volgende thema's beziggehouden:

1. het versterken van de lokale basisstructuur, onder andere door innovatieve algemene voorzieningen te realiseren;
2. het introduceren van nieuwe werkwijzen, zoals kortdurende begeleiding (van inwoners met ondersteuningsvragen) en nog meer aanwezigheid bij maatschappelijke activiteiten in de kernen;
3. het intensiveren van de samenwerking met het loket Samenleven, en in het verlengde daarvan,
4. het opnieuw afbakenen van werkzaamheden.

In 2017 is dus ingezet om de uitvoeringsaspecten, afgeleid van de notitie 'Leidende principes', uit te voeren en is er met alle vier de activiteiten al een begin gemaakt en zijn er verschillende ontwikkelingen volop in voorbereiding, zoals het ontwikkelen van nieuwe algemene voorzieningen. In 2018 volgt er, naast deze uitvoeringsaspecten, ook een beleidsmatig 'toekomstbeeld' van het werken met kernteams. Dit doen we zeggend bovenop de 'reguliere' uitvoering. De voorbereidingen hiervoor zijn inmiddels ook gestart.

Arbeidsparticipatie: werk aan de winkel (speerpunt 62) en Lokaal alternatief Presikhaaf Bedrijven (speerpunt 72)

Arbeidsparticipatie 'Werk aan de winkel' is onderdeel van de transformatie en inmiddels een regulier onderdeel van onze werkzaamheden. Onder meer door een intensieve(re) samenwerking met het Werkgeversservicepunt (WSP) zijn we actief op zoek naar werkplekken voor onze inwoners die buiten het werkproces staan. In 2017 is, als onderdeel van de doelstelling 'iedere inwoner participeert naar vermogen' een training ontwikkeld waarmee inwoners met afstand tot de arbeidsmarkt worden getraind en gestimuleerd om actief aan het werk te gaan. Voor hen voor wie regulier werk nog een te grote stap is bemiddelen we naar andere vormen van participatie. Het WSP speelt hier, vanuit haar kennis van de behoefte van de werkgevers, een actieve rol in. Bedrijven, op hun beurt, worden, mede door de account manager bedrijven, actief gewezen op de mogelijkheden die vanuit vergroten arbeidsparticipatie geboden worden.

M.b.t. speerpunt 72: in 2017 is door de Raad besloten om geen lokaal alternatief voor Presikhaaf Bedrijven te ontwikkelen, maar mee te gaan in de (regionale) overgang naar Scalabor. Uitvoering van dit werkgelegenheidsproject is in 2018 gepland. Daarnaast zijn voor de uitvoering van een lokaal additioneel werkproject de voorbereidingen gestart.

Minimabeleid (speerpunt 63)

In 2017 zijn er extra financiële middelen beschikbaar gekomen voor de uitvoering van het minimabeleid. Die middelen worden besteed aan:

1. De ophoging van de inkomensgrens voor de collectieve ziektekostenverzekering.
2. Bijstelling van het marginale tarief om de eigen bijdrage WMO te beperken.
3. Een eenmalige subsidie aan Stichting Noodfonds van de Overbetuwse diaconieën.
4. Stichting Leergeld.
5. Huiswerkbegeleiding.

De middelen zijn inmiddels besteed aan de betreffende doelen, met uitzondering van Huiswerkbegeleiding. De uitwerking hiervan gebeurt in 2018. Hierdoor wordt in 2017 een bedrag van € 30.000 niet besteed. Naast deze concrete maatregelen hebben we in 2017 ook het feitelijke gebruik van de Gelrepass middels een evaluatie bekeken. Ook hebben we gezien of de inkomensgrens (in aanvulling op maatregel 1), behalve voor de collectieve ziektekostenverzekering, ook voor andere

minimaregelingen zou kunnen gelden. Bovendien namen we de stapeling van eigen bijdragen onder de loep (in aanvulling op maatregel 2). De aanbevelingen die uit deze inventarisaties naar voren komen, brengen we in 2018 ten uitvoer.

Integratie statushouders (speerpunt 71)

Alle statushouders met een uitkering zijn eind oktober 2017 door de klantmanagers in beeld gebracht. Vervolgens is er een begin gemaakt om hen te plaatsen op trajecten waardoor zij gaan participeren en integreren. 57 van de 180 statushouders zijn op een traject geplaatst tot eind december. Als dit goed loopt wordt er weer een stap gezet om alle statushouders op een passend participatietraject te plaatsen voor de zomer van 2018.

Het vraagt veel tijd en aandacht om de statushouders op traject te houden, het traject te monitoren en nieuwe plekken te vinden waar zij een traject kunnen volgen. Om de klantmanagers hierin te steunen, de gang in het proces te houden en uitval bij het volgen van de trajecten te beperken, zijn we sinds eind 2017 in gesprek met organisaties om te kijken wat zij aan inzet en ondersteuning (bijv. jobcoaching, begeleiding op de werk of vrijwilligersplek) kunnen bieden. Tenslotte worden de interne werkprocessen verbeterd en geoptimaliseerd.

Financiële verantwoording Programma 6 Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening

Wat heeft het programma Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening gekost?

	A. Primaire begroting 2017	B. Begroting 2017 na wijz.	C. Werkelijk 2017
Totaal lasten	39.246.570	41.168.575	42.788.662
Totaal baten	10.132.232	10.212.814	10.157.704
Saldo van baten en lasten	- 29.114.338	- 30.955.761	- 32.630.958
I. Verschil primair en begr. na wijz. (A - B)		- 1.841.423	
II. Toelichting op verschil tussen begroting en werkelijk . (B - C)			- 1.675.197

I. Toelichting op verschil tussen primaire begroting en de begroting na wijziging:

Totaal verschil programma 6 Sociale voorz. en maatschapp. dienstverlening		1.841.000	nadeel
Verklaard met begrotings- en admin. wijzigingen > € 100.000:			
1e begrotingswijziging 2017 PNL-post 27 - 2017 - eenmalige budget minimeleid	250.000	N	
4e begrotingswijziging 2017 TR1 - 2017 - hoger ontvangen BUIG-budget van het Rijk - lagere decentralisatie-uitkeringen en WMO integratie uitkering	146.000 493.000	V V	
7e begrotingswijziging 2017 TR2 - 2017 - hogere decentralisatie-uitkeringen en WMO integratie uitkering - reservering ontvangen middelen verhoogde asielinstroom	327.000 151.000	N N	
8e begrotingswijziging 2017 Raadsbesluit 19-07-2017 - toevoeging overschot 2016 aan 3D-budget 3D 2017 (bestemm. result. 2016) - toevoeging overschot 2016 aan budget statushouders 2017 (best. res. 2016)	1.324.000 270.000	N N	
10e begrotingswijziging 2017 TR3 - 2017 - reservering ontvangen middelen verhoogde asielinstroom	155.000	N	
		1.838.000	nadeel
Saldo diverse overige begrotings- en adm. wijz.		3.000	nadeel
		1.841.000	nadeel

II. Toelichting op verschil tussen begroting na wijziging en werkelijk:

A. Recapitulatie totaal verschil per programma			
Totaal verschil programma 6 Sociale voorz. en maatschapp. dienstverlening		1.675.000	nadeel
Waarvan al toegelicht in TR4-2017		606.000	voordeel
		2.281.000	nadeel
Verklaard met verschillen > € 100.000:			
- Taakveld 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	479.000	V	
- Taakveld 6.3 Inkomensregelingen	169.000	N	
- Diverse producten 3D's	2.591.000	N	
		2.281.000	nadeel
Saldo diverse taakvelden met verschillen < € 100.000		0	nadeel
		2.281.000	nadeel

B. Nadere toelichting op taakveldniveau				
Taakveld	Toelichting	Voordelen	Nadelen	I/S
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie voordeel € 479.000 <i>Voordelen:</i> - In het Uitwerkingsakkoord Verhoogde Asielinstroom is afgesproken om zowel het partieel effect op het gemeentefonds door de extra rijksuitgaven aan eerstejaarsopvang als de extra middelen voor integratie en participatie van vergunninghouders aan gemeenten beschikbaar te stellen volgens het uitgangspunt 'geld volgt vergunninghouder'. Via de Algemene Uitkering is in 2017 € 469.000 ontvangen voor de verhoogde asielinstroom partieel effect en participatie. Hiervan is € 43.000 besteed waardoor dus sprake is van een voordeel van € 426.000. Voorgesteld wordt om het restant van € 426.000 geoormerkt te storten in de algemene reserve en te gebruiken ter dekking van uitgaven hiervoor in 2018. Zie hiervoor het onderdeel bestemming rekening resultaat. - Meer baten Secretarieleges kinderopvang - Minder uitgaven ten behoeve van de kinderopvang (o.a. Brede School) - Minder uitgaven algemeen maatschappelijk en sociaal cultureel werk <i>Nadelen:</i> - Meer lasten welzijnsorganisaties Saldo diverse overige voor- en nadelen	426.000 11.000 21.000 44.000 15.000	38.000	I I I I I
	Totaal	517.000	38.000	

Toelichting bij structurele voordelen/nadelen:

Er zijn geen structurele voor- of nadelen.

B. Nadere toelichting op taakveldniveau
--

Taakveld	Toelichting	Voordelen	Nadelen	I/S
6.3	Inkomensregelingen nadeel € 169.000			
	<i>Voordelen:</i> - Niet geraamde verhoging van het bedrag aan openstaande bijstandsvorderingen.	303.000		I
	<i>Nadelen:</i> - Niet geraamde storting in de voorziening dubieuze debiteuren sociale zaken op grond van een geactualiseerde onderbouwing van de voorziening per 31 december 2017. De grote storting komt doordat het percentage inbaar (opgevraagd bij Cannock Chase) veel lager is dan vorig jaar (20% t.o.v. 33%).		469.000	I
	Saldo diverse overige voor- en nadelen		3.000	I
	Totaal	303.000	472.000	

Toelichting bij structurele voordelen/nadelen:

Er zijn geen structurele voor- of nadelen.

Taakvelden Sociaal Domein (3D's)

De taakvelden die deel uitmaken van het totale 3D-budget worden niet afzonderlijk toegelicht. Op basis van de destijds beschikbare informatie en ervaringen uit voorgaande jaren werd bij het opstellen van TR4-2017 een overschot verwacht van € 1.102.000. Werkelijk is sprake van een nadeel van € 1.489.000. Dit betekent dus een nadelige afwijking van € 2.591.000 ten opzichte van TR4-2017.

De belangrijkste oorzaak van de toename van de kosten zit in de toename van de vraag naar jeugdzorg (Zorg In Natura). Deze kostentoeename van jeugdzorg zit voor een groot deel in een toename van de duur en de zwaarte van de zorg en voor een kleiner deel in een toename van het aantal jeugdzorgcliënten. We zien deze toename op vrijwel alle soorten van de jeugdzorg. Dit is een landelijke trend en dit beeld wordt ook bevestigd door de zorgaanbieders waar we mee werken.

De toename aan zorgkosten wordt voor een klein deel opgevangen door een toename in de integratie-uitkeringen jeugdzorg:

Rijksintegratie uitkering jeugd in € per jaar

2015	€ 9,3 mln
2016	€ 10,3 mln
2017	€ 11,1 mln

Tegenover een toename in jeugdzorgkosten:

Zorgvraag in Overbetuwe: jeugdzorg in € per jaar

2015	€ 10,9 mln
2016	€ 10,7 mln
2017	€ 12,8 mln

Een deel van de gestegen zorgkosten krijgen we later alsnog uitgekeerd in het kader van de compensatieregeling Jeugdzorg. Het gaat hierbij om jeugdzorg met voogdijmaatregel en doorlopende jeugdzorg voor 18 jarigen en ouder. Eén van de zorgaanbieders van voogdijzorg, waar we een sterke stijging van de voogdijzorg zien, is de OG Heldringstichting. We zijn verplicht om de zorg voor voogdij-jeugdigen van deze instelling te betalen vanwege de rechterlijke machtiging voor deze zorg en de doorwerking van het woonplaatsbeginsel. Maar deze extra zorgkosten voor voogdij-jeugdigen worden gecompenseerd op basis van het historisch verdeelmodel van het landelijk Jeugdzorgbudget en in 2019 door het Rijk aan ons uitgekeerd. Dit gaat om circa € 800.000.

In de Jeugdwet is geregeld dat (huis)artsen, gecertificeerde instellingen en rechters jeugdzorg mogen

toewijzen en dat de gemeente deze zorg moet betalen. Wij krijgen deze zorg in beeld op het moment dat de zorgaanbieder een cliënt bij ons aanmeldt; bij deze aanmelding is de hoogte van de zorgkosten nog niet volledig bekend. Wij zijn als gemeente afhankelijk van de melding door de zorgaanbieder; vóór deze aanmelding van deze zorg is deze zorg bij ons niet bekend en kunnen wij deze zorg niet voorzien. De afwijking voor de jeugdzorgkosten in de Jaarrekening 2017 opzichte van TR4 - 2017 is ontstaan doordat er nog veel niet voorziene zorg alsnog gefactureerd is in de laatste maanden van 2017 (na opstellen TR4).

Eén van middelen om meer grip op te krijgen op de zorgmeldingen is het werken met het digitale berichtenverkeer, waarin de gegevensuitwisseling over de zorgmelding tot en met de facturering digitaal is georganiseerd. Het berichtenverkeer biedt de mogelijkheid om het proces van aanmelden en facturatie te versnellen en te vereenvoudigen. Zowel Overbetuwe als de meeste andere zorgaanbieders en gemeenten, zijn in 2017 volledig op het berichtenverkeer overgegaan. Deze nieuwe werkwijze heeft in eerste instantie geleid tot veel afkeur en het op een later moment herstellen van facturen die niet voldeden aan de voorwaarden van het berichtenverkeer. Een gevolg is dat veel van deze afkeur later, met een piek in de laatste maanden van 2017 en ook na afloop van het jaar, alsnog correct is ingediend door de zorgaanbieders. Door de afkeur van facturen zaten we in TR4 - 2017 te laag met de prognose voor de jeugdzorgkosten voor heel 2017. Jeugdzorgfacturen zijn vaak hoge bedragen en deze werken fors door in het verschil tussen TR4 - 2017 en de Jaarstukken 2017.

Na het inrichten van het berichtenverkeer wat in 2017 grotendeels is geïmplementeerd wordt er in 2018 verder gewerkt aan het inrichten van ons systeem om dit beter aan te laten sluiten op de mogelijkheden die het berichtenverkeer geeft. Hierdoor kan er een betere inschatting van de totale zorgkosten worden gemaakt.

Financiële verantwoording Programma 6 Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	39.246.570	41.168.575	42.788.662	- 1.620.087	148.100	0	- 1.471.987
Baten	10.132.232	10.212.814	10.157.704	55.110	-46.000	0	9.110
Resultaat	-29.114.338	-30.955.761	- 32.630.958	- 1.675.197	-194.100	0	1.481.097

Taakveld 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	4.007.097	4.391.378	3.838.195	553.183	-39.000	0	514.183
Baten	701.243	675.515	790.557	- 115.042	0	0	-115.042
Resultaat	-3.305.854	-3.715.863	-3.047.638	- 668.225	39.000	0	-629.225

Taakveld 6.2 Wijkteams

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	2.088.073	2.682.073	2.438.280	243.793	0	0	243.793
Baten	100.000	0	28.521	-28.521	0	0	-28.521
Resultaat	-1.988.073	-2.682.073	-2.409.759	- 272.314	0	0	-272.314

Taakveld 6.3 Inkomensregelingen

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	10.532.260	11.032.674	11.310.656	- 277.982	-130.000	0	-407.982
Baten	8.397.636	8.580.636	8.773.229	- 192.593	-46.000	0	-238.593
Resultaat	-2.134.624	-2.452.038	-2.537.426	85.388	84.000	0	169.388

Taakveld 6.4 Begeleide participatie

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	4.914.535	4.937.845	5.268.268	- 330.423	317.100	0	-13.323
Baten	0	23.310	0	23.310	0	0	23.310
Resultaat	-4.914.535	-4.914.535	-5.268.268	353.733	-317.100	0	36.633

Taakveld 6.5 Arbeidsparticipatie

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	554.256	974.256	962.823	11.433	0	0	11.433
Resultaat	-554.256	-974.256	-962.823	-11.433	0	0	-11.433

Taakveld 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	1.069.298	1.244.298	1.142.837	101.461	0	0	101.461
Baten	0	0	25.789	-25.789	0	0	-25.789
Resultaat	-1.069.298	-1.244.298	-1.117.048	- 127.250	0	0	-127.250

Taakveld 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	7.066.360	6.891.360	4.980.396	1.910.964	0	0	1.910.964
Baten	933.353	933.353	539.608	393.745	0	0	393.745
Resultaat	-6.133.007	-5.958.007	-4.440.788	- 1.517.219	0	0	- 1.517.219

Taakveld 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	7.746.273	7.746.273	12.013.694	- 4.267.421	0	0	- 4.267.421
Resultaat	-7.746.273	-7.746.273	- 12.013.694	- 4.267.421	0	0	- 4.267.421

Taakveld 6.82 Geëscaleerde zorg 18-

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	1.268.418	1.268.418	833.513	434.905	0	0	434.905
Resultaat	-1.268.418	-1.268.418	-833.513	- 434.905	0	0	-434.905

Programma 7 Volksgezondheid en milieu

Wat hebben we in 2017 gerealiseerd en welke activiteiten zijn daarvoor verricht?

Integrale veiligheid (speerpunt 9)

Zie toelichting bij programma 1.

Routekaart duurzaamheid (speerpunt 20)

De routekaart Duurzaamheid is voorbereid met stakeholders uit de samenleving en is in februari 2017 door de raad vastgesteld. De kaart geeft ons de handvatten, samen met enthousiaste partners uit de samenleving, om de komende periode meters te maken op dit thema. Twee initiatieven die een substantiële bijdrage leveren aan de gestelde doelen uit de Routekaart, dienen zich nu aan om versneld uitgevoerd te worden. Voor het project WATBETERS heeft een verkenning plaatsgevonden naar het draagvlak bij scholen en het potentieel en technische mogelijkheden van beschikbaar en benodigd dakoppervlak voor het plaatsen van zonnepanelen. De uitrol van project WATBETERS geschiedt per kern en is gepland in april-mei 2018.

Voor project 'bedrijventerreinen positief' is inmiddels de financiering rond, zijn alle voorbereidende werkzaamheden afgerond en heeft de kick off plaatsgevonden. Daarnaast heeft een verdere professionalisering van het loket Duurzaam Wonen Plus plaats gevonden en is een subsidie toegezegd voor het opleiden van energiecoaches zodat een wijk- en doelgroepgerichte aanpak kan plaatsvinden.

Realiseren taakstellingen samenwerkingsverbanden / GGD (speerpunt 24 en 25)

Uit de jaarrekening 2014 van VGGM blijkt dat er sprake is van een structureel voordeel van € 54.000.

Dit voordeel is voornamelijk gerealiseerd door de regionalisering van de brandweer. Voorstel is om vanaf 2018 € 27.000 van het structurele voordeel aan te wenden voor het realiseren van de taakstelling samenwerkingsverbanden. Tevens zijn diverse besparingen gerealiseerd op de diverse budgetten van de GGD.

Omgevingsvisie (speerpunt 51)

Zie toelichting bij programma 2.

Uitvoeren onderzoek wonen onder hoogspanningskabels (speerpunt 53)

Zie toelichting bij programma 8.

Uitvoeringsprogramma handhaving (speerpunt 65)

Het Uitvoeringsprogramma Handhaving 2017 samen met het Jaarverslag fysieke leefomgeving 2014-2016 en het ODRA Werkprogramma 2017 zijn door B&W op 17 juli 2017 vastgesteld en ter kennisname aan de raad gebracht. Daarmee werd dit speerpunt afgerond.

Dijkverlegging en-verhoging (speerpunt 78)

Door klimaatverandering krijgen we te maken met hogere waterstanden. De dijk voldoet nu niet aan de normering. Vrijwel de gehele Waaldijk in Overbetuwe moet hierom worden versterkt. Waterschap Rivierenland heeft als kerntaken het zorgen voor veilige dijken en gaat het project uitvoeren. Het project heeft een looptijd van circa 8 jaar en doorloopt een drietal fasen: een verkenningsfase (2015-2018), een planfase (2018-2020) en een realisatiefase (2020-2023). De dijkverlegging Oosterhout is in het Deltaprogramma opgenomen in de periode 2030-2050. Het al dan niet doorgaan van de dijkteruglegging is afhankelijk van de actualisatie van de voorkeursstrategie van het Deltaprogramma, financiering en de resultaten van de verkenning die nu wordt uitgevoerd voor de dijkteruglegging. In augustus 2018 zal er hierover duidelijkheid komen.

Financiële verantwoording Programma 7 Volksgezondheid en milieu

Wat heeft het programma Volksgezondheid en milieu gekost?

	A. Primaire begroting 2017	B. Begroting 2017 na wijz.	C. Werkelijk 2017
Totaal lasten	8.476.006	15.975.306	15.837.923
Totaal baten	8.306.840	8.748.711	8.467.841
Saldo van baten en lasten	-169.166	- 7.226.595	- 7.370.082
I. Verschil primair en begr. na wijz. (A - B)		- 7.057.429	
II. Toelichting op verschil tussen begroting en werkelijk . (B - C)			- 143.487

I. Toelichting op verschil tussen primaire begroting en de begroting na wijziging:

Totaal verschil programma 7 Volksgezondheid en milieu		7.057.000	nadeel
Verklaard met begrotings- en admin. wijzigingen > € 100.000:			
10e begrotingswijziging 2017 TR3 - 2017 - positief resultaat jaarrekening 2016 VGGM	132.000V		
10e begrotingswijziging 2017 TR3 - 2017 - extra budget uitvoering afvalplan - lagere inkomsten afvalinzameling	99.000N 144.000N		
11e begrotingswijziging 2017 raadsbesluit 04-12-2017 - storting vrijval algemene reserve in voorziening riolering	6.800.000N		
		6.911.000	nadeel

Saldo diverse overige begrotings- en adm. wijz.		146.000	nadeel
		7.057.000	nadeel

II. Toelichting op verschil tussen begroting na wijziging en werkelijk:

A. Recapitulatie totaal verschil per programma			
Totaal verschil programma 7 Volksgezondheid en milieu		143.000	nadeel
Waarvan al toegelicht in TR4-2017		<u>56.000</u>	nadeel
Nog toe te lichten		87.000	nadeel
Verklaard met verschillen > € 100.000:			
- geen taakvelden met verschillen > € 100.000	0		
		0	
Saldo diverse taakvelden met verschillen < € 100.000		<u>87.000</u>	nadeel
		87.000	nadeel

B. Nadere toelichting op taakveld niveau

Geen nadere toelichting, omdat er geen taakvelden zijn met afwijkingen groter dan € 100.000.

Financiële verantwoording Programma 7 Volksgezondheid en milieu

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	8.476.006	15.975.306	15.837.923	137.383	-13.900	0	123.483
Baten	8.306.840	8.748.711	8.467.841	280.870	-49.500	-20.000	211.370
Resultaat	-169.166	-7.226.595	-7.370.082	143.487	-35.600	-20.000	87.887

Taakveld 7.1 Volksgezondheid

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	1.271.554	1.271.554	1.285.993	-14.439	0	0	-14.439
Baten	0	131.800	131.912	-112	0	0	-112
Resultaat	-1.271.554	-1.139.754	-1.154.081	14.327	0	0	14.327

Taakveld 7.2 Riolering

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	2.422.080	9.242.080	9.057.496	184.584	0	0	184.584
Baten	3.537.394	3.537.394	3.292.174	245.220	0	0	245.220
Resultaat	1.115.314	-5.704.686	-5.765.322	60.636	0	0	60.636

Taakveld 7.3 Afval

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	3.495.766	4.107.766	4.189.228	-81.462	0	0	-81.462
Baten	4.698.067	5.007.067	4.962.292	44.775	-49.500	0	-4.725
Resultaat	1.202.301	899.301	773.065	126.236	-49.500	0	76.736

Taakveld 7.4 Milieubeheer

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	1.227.945	1.295.245	1.237.381	57.864	-23.900	0	33.964
Baten	0	0	28.351	-28.351	0	0	-28.351
Resultaat	-1.227.945	-1.295.245	-1.209.030	-86.215	23.900	0	-62.315

Taakveld 7.5 Begraafplaatsen

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	58.661	58.661	67.826	-9.165	10.000	0	835
Baten	71.379	72.450	53.112	19.338	0	-20.000	-662
Resultaat	12.718	13.789	-14.714	28.503	-10.000	-20.000	-1.497

Programma 8 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting

Wat hebben we in 2017 gerealiseerd en welke activiteiten zijn daarvoor verricht?

Woonagenda (speerpunt 19)

Op 7 februari 2017 is de Woonagenda 2020 door de gemeenteraad vastgesteld. De woonagenda is het resultaat van een vernieuwend en inspirerend proces. Hierin ligt een visie vast die inzicht geeft in de belangrijkste woonvraagstukken en beleidskeuzes. Tegelijkertijd is het een uitvoeringsgerichte agenda waar we samen met onze partners mee aan de slag gaan. Daarom is er in het proces veel aandacht voor samenwerking met andere partijen en verwachten we ook van onze partners dat ze zich verbinden aan thema's op de woonagenda. Het afgelopen jaar is gewerkt aan de uitvoering van de verschillende thema's van de Jaaragenda 2017, zoals bijvoorbeeld:

- het project 'doorstroming', om scheefwoningers te verleiden om door te stromen van huur naar koop;
- het project Langer Thuis Wonen, om inwoners in de gelegenheid te stellen zo lang mogelijk veilig en comfortabel zelfstandig te kunnen blijven wonen;
- de prestatieafspraken met de corporaties, om zo goed mogelijk invulling te geven aan de gezamenlijke volkshuisvestelijke opgave vanuit de Woonagenda met een nadrukkelijk accent voor beschikbaarheid en betaalbaarheid, duurzaamheid, wonen met zorg en leefbaarheid.

Begin 2018 worden de resultaten van de in de Jaaragenda Wonen 2017 omschreven doelen geëvalueerd en geactualiseerd in de Jaaragenda Wonen 2018.

Gelderse corridor (speerpunt 50)

Onder leiding van de provincie werken we in Knoop 38 aan een Gebiedsvisie en een gebiedsprogramma (als onderdeel van de totale provinciale gebiedsopgave Gelderse Corridor). De gebiedsvisie Knoop 38 brengt alle verschillende initiatieven in het gebied (waaronder het provinciale initiatief voor de Railterminal Gelderland) tot een samenhangend geheel met als doel het borgen van de ruimtelijke kwaliteit en verbeteren van de leefbaarheid. Op basis van de resultaten die dit proces heeft opgeleverd en gezien de meerwaarde die voor de gemeente Overbetuwe te behalen

is uit de samenwerking met de provincie Gelderland bij de integrale gebiedsontwikkeling rond de Railterminal Gelderland, heeft het college aan de raad voorgesteld in te stemmen met een grondhouding 'ja, mits' ten aanzien van integrale gebiedsontwikkeling Knoop 38 en Railterminal Gelderland. Dit onder de voorwaarde dat de gestelde '*Kaders Knoop 38 | Railterminal Gelderland*' deel uitmaken van de afspraken over het gebiedsproces in een nog af te sluiten overeenkomst met de provincie Gelderland.

Op 24 oktober 2017 heeft de gemeenteraad een besluit genomen over kaderstelling ten aanzien van Knoop 38 en de Railterminal Gelderland. Op 31 oktober 2017 heeft het college van GS besloten over (locatie en ontsluiting van) de railterminal. In januari 2018 hebben wij en GS ingestemd met de overeenkomst waarin we afspraken met de provincie maken over de samenwerking in het uit te voeren gebiedsprogramma Knoop 38.

Het gebiedsprogramma Knoop 38 moet (programmatisch) realistisch uitgevoerd kunnen worden. PS heeft besloten tot een financiële reservering voor de Gelderse corridor à € 35 miljoen, met Knoop 38 als 'prioritair project'. Naast geld dat direct gelabeld is aan het project railterminal, wil de provincie ook bijdragen aan het omliggende gebied. Dat doen ze door inpassing van de railterminal en ontsluiting. Maar ook door € 4,5 miljoen beschikbaar te stellen voor maatregelen die conform Gebiedsvisie bijdragen aan leefbaarheid in het omliggende gebied. En € 2 miljoen te reserveren voor afslag 38. Daarnaast is de gemeente het eens met de initiatiefnemers van de windturbines op Park15 over een jaarlijkse bijdrage aan een fonds ten behoeve van leefbaarheidsmaatregelen in het gebied. Een en ander kan geconcretiseerd worden in de uit te werken overeenkomst(en).

Het gebiedsproces Knoop 38 is ingebed in de provinciale gebiedsopgave Gelderse corridor. Gelderse corridor en Logistics Valley zijn qua governance ineen geschoven. Vanuit deze Triple-Helix werken de overheden, bedrijven en kennisinstellingen door aan een programma met een dynamische uitvoeringsagenda met projecten in 2017 en de komende jaren. Partijen in de logistieke hotspot rondom Knoop 38 (Park15, De Griff) dragen hieraan bij in uitvoering. Zo is deelname aan de Provada (vastgoedbeurs) geregeld ter profilering van de regio. Begin maart is een Dag van de Logistiek op Bijsterhuizen georganiseerd vanuit LEC Nijmegen waar wij als gemeente deel van uit maken. Deze dag was gericht op scholieren omdat de Logistieke sector kampt met een tekort aan arbeidskrachten. Samen met de provincie is een programmaorganisatie van start gegaan van waaruit de diverse projecten rond Knoop38 worden gecoördineerd. Deze coördinatie wordt voor beide partijen uitgevoerd door de gemeente. Een omgevingsmanager voor het gebied is inmiddels aangesteld.

Omgevingsvisie (speerpunt 51)

Zie toelichting bij programma 2.

Uitvoeren onderzoek wonen onder hoogspanningskabels (speerpunt 53)

Het onderzoek naar wonen onder hoogspanningskabels is afgerond. In de gemeente komen 8 woningen in aanmerking voor de uitkoopregeling voor woningen gelegen onder hoogspanningskabels. De eigenaren van 2 woningen hebben zich inmiddels bij de gemeente gemeld. Met die eigenaren zitten we nu in de fase van het laten taxeren van hun woning (en eventueel grond), waarna overgegaan kan worden tot aankoop en herbestemming van de aangekochte grond. Het krediet van € 50.000 voor het uitvoeren van een 'haalbaarheidsstudie verkabeling hoogspanningslijnen' is tot op heden niet besteed en blijft beschikbaar.

Het wetsvoorstel Voortgang Energietransitie (VET) is behandeld in de 2e kamer. In het wetsvoorstel wordt verkabeling en verlegging van bestaande hoogspanningsverbindingen geregeld. De algemene maatregel van bestuur waar in het wetsvoorstel naar wordt verwezen en waar de decentrale bijdrage nader in wordt uitgewerkt moet nog voor behandeling naar de 1e en 2e kamer. We wachten op nadere berichtgeving vanuit het rijk.

Elst centrum (speerpunt 54)

Het project is binnen de planning gerealiseerd. De nazorgfase wordt in Q1 2018 afgerond. Daarin is de verbetering van de verkeersveiligheid een speerpunt.

Herinrichting openbaar gebied

De herinrichting van het openbaar gebied is in opdracht van gemeente uitgevoerd door externe partijen. De directievoering is door gemeente Overbetuwe zelf uitgevoerd. Met de grondeigenaren van de ontwikkellocaties zijn of worden overeenkomsten gesloten voor ontwikkeling conform het vastgestelde Beeldkwaliteitsplan en Nota van Uitgangspunten.

De herinrichting van het openbaar gebied is in vijf fasen uitgevoerd. Hiermee hebben de Dorpsstraat

en aanliggende straten een nieuw rioolstelsel en moderne uitstraling gekregen. In het najaar 2017 is onderzocht en vastgesteld dat de gewenste aanpassingen in de openbare ruimte, en buiten de scope van het project vallen, gerealiseerd kunnen worden binnen de beschikbare middelen. Eind Q3 van 2017 is op verzoek van de gemeenteraad, een onderzoek naar verkeersveiligheid afgerond. In Q4 is het eindrapport aan de raad voorgelegd. In dezelfde periode ontstond ook de wens om het Romeinse badhuis in de Dorpstraat herkenbaar te maken. Beide onderdelen gaan buiten de scope van het oorspronkelijke project. Het college heeft besloten om € 90.000 extra krediet beschikbaar te stellen t.b.v. de gedeeltelijke aanpassing van de parkeerplaatsen aan de oostzijde van de Dorpsstraat en voor de archeologische vondst. In de fase van afronding van het project is tevens de gelegenheid ontstaan grond te verwerven zodat een passage tussen Europaplein en Werenfriedplein gerealiseerd kan worden. De verwerving en realisatie vindt plaats binnen de beschikbare budgetten. Het budget voor de fasen in 2013 t/m 2017 bedroeg (netto na aftrek van subsidies en bijdragen) € 4.065.000. De laatste activiteiten binnen het project (m.u.v. van de kosten voor het verkeersonderzoek en het onderdeel Badhuis) kunnen binnen het budget worden gerealiseerd.

Ontwikkellocaties

Europaplein Noord (44 appartementen met commerciële ruimte), Valburgseweg (Albert Heijn, commerciële ruimten en parkeerdek) en Sint Maartenstraat (21 appartementen) en Irenestraat (10 zorgappartementen) zijn afgerond. De bestemmingsplanprocedures voor de ontwikkellocaties Europaplein Zuid (15 appartementen) en Irenestraat (beschut wonen) worden aan de raad ter vaststelling aangeboden waarna realisatie in 2018 kan plaatsvinden.

Heteren Centrum (speerpunt 55)

Over de planning en fasering van het Dorpsplein, Liefkenshoek en Flessestraat hebben gesprekken plaatsgevonden die tot een aanpassing in de planning leiden. Ambtelijk is overeenstemming bereikt over de hoofdlijnen van de aanpassingen van het plan. Deze aanpassingen zijn in maart 2017 door B&W geaccordeerd. Op basis van het collegebesluit is een actualisatie van de overeenkomst tussen Artica en de gemeente uitgevoerd. In de tweede helft van 2017 heeft een onderzoek plaatsgevonden naar de vestigingsmogelijkheden van een Lidl in combinatie met Kruidvat. Helaas heeft dit niet tot resultaat geleid. Hierdoor is de ondertekening van de samenwerkingsovereenkomst met Artica verschoven naar begin 2018. Rond de jaarwisseling is er vanuit de Dorpsraad en ondernemers commotie ontstaan over de aanpassing van de plannen en de bijbehorende overeenkomst. Dat heeft geleid tot een RTG op 6 februari 2018. De ondertekening van de overeenkomst is hierdoor verder vertraagd.

Op verzoek van de Dorpsraad is gekeken naar de mogelijkheid om de hele herinrichting van de Flessestraat te voorzien van klinkerbestrating. De meerkosten hiervan bedragen naar verwachting ongeveer € 70.000. Dit bedrag is tot dusver niet in de grondexploitatie opgenomen. Een besluit hieromtrent zal samen met het vaststellen van de nieuwe overeenkomst door B&W in Q2 2018 worden genomen.

Schil Zetten – Hemmen (speerpunt 56)

Voor de Schil Zetten Hemmen is een planprocedure gestart voor de realisatie van de algemene begraafplaats. Mede op basis van de burgerparticipatie en visiekaart 'schilplan Zetten-Hemmen' is een overeenkomst met de initiatief nemende partij SLF gesloten voor de realisatie van een begraafplaats (inclusief parkeerplaats en ontsluiting), openluchttheatertje, woongebouw Molenstraat, haventje nabij pannenkoekenhuis en legalisatie van de parkeerplaats nabij het pannenkoekenhuis. De initiatiefnemer heeft in mei 2017 de gevraagde informatie aangeleverd voor de procedure van het bestemmingsplan. Nadat aanvullende informatie is ontvangen, is de procedure in voorbereiding genomen en zijn de benodigde onderzoeken uitgevoerd. Verwachting is dat het definitieve bestemmingsplan in Q2 2018 in procedure wordt gebracht, waarna realisatie zal plaatsvinden. Het eindresultaat is een landschappelijke bufferzone tussen de kern Zetten en landgoed Hemmen.

Landschapspark Park Lingezegen (speerpunt 58a)

De inrichting van de basisuitrusting wordt volgens planning eind 2018 opgeleverd. Ook de gronden dienen dan in eigendom van de gemeente Overbetuwe te zijn. De raad van de gemeente Overbetuwe heeft in haar brief van juni 2017, gericht aan het Algemeen Bestuur van Park Lingezegen, de voorkeur uitgesproken voor aankoop gronden door de grondgebiedgemeenten. De periode tot december 2017 is gebruikt om besluitvorming door het AB mbt aankoop gronden voor te bereiden. In samenspraak met de Parkorganisatie zijn een drietal scenario's uitgewerkt.

1. Aankoop grond door de Parkorganisatie
2. Aankoop grond door de grondgebiedgemeenten

3. Aankoop grond door SBB.

Tijdens de vergadering van het Algemeen Bestuur in november 2017 is door alle partijen, met uitzondering van de gemeente Arnhem de voorkeur uitgesproken voor optie 2, aankoop door de grondgebiedgemeenten, mits het beheer voor de toekomst goed geborgd is. In december 2017 heeft het college een besluit genomen om de provincie voor te stellen de gronden binnen Park Lingezegen aan te kopen en de benodigde middelen beschikbaar te stellen op basis van de programmabegroting 2018 en samen met de parkorganisatie een scenario uit te werken over de beheerorganisatie na 2019. Ook de GR zal moeten worden aangepast. De nieuwe cq gewijzigde GR zal voor 1 januari 2019 door de raden van de betrokken partijen moeten zijn vastgesteld.

Landschapspark De Danenberg (speerpunt 58b)

Met initiatiefnemer is in het verleden een “hoofdlijnenovereenkomst” gesloten. Deze overeenkomst benoemde de gezamenlijke inzet voor onderzoek naar een haalbare parkontwikkeling. Belangrijkste onderdeel daarin is de koppeling in de uitvoering van de gegarandeerde en niet-gegarandeerde plandelen, een goede verevening tussen groen en rood ontwikkeling. Voor de gemeente is het van belang dat ten opzichte van de roodfuncties in het landschapspark (zijnde ca 40 woningen die nodig zijn om de groen- en landschapselementen te realiseren), in voldoende mate sprake is van landschapsontwikkeling en dat er daadwerkelijke garanties zijn voor de realisatie van een landschapspark. Hierover zijn we momenteel met de initiatiefnemer in gesprek. Onderdelen van deze besprekingen zijn deze verhouding, de garantie op de landschapsontwikkeling en mogelijke fasering van de uitvoering.

Om het maatschappelijk draagvlak op voorhand af te tasten is het voorontwerp bestemmingsplan, op basis van het voorlopige ontwerp, in de zomer 2017 ter inzage gelegd en tevens aan de omwonenden gepresenteerd. Naar aanleiding van de ontvangen reacties van omwonenden is voor twee deelprojecten een ontwerpatelier gehouden, waarin we samen met omwonenden en betrokken partners deelgebieden hebben uitgewerkt. Deze input wordt momenteel verwerkt in een definitief ontwerp waarbij de hiervoor genoemde onderdelen (verhouding rood/groen en fasering) belangrijke kaders zijn. We werken immers gezamenlijk aan de realisatie van een daadwerkelijk Landschapspark en niet naar de realisatie van “woningen in het groen”. De initiatiefnemer heeft dit gemeentelijk signaal goed begrepen en heeft de handschoen opgepakt om deze garantie aan de gemeente voor te leggen. Aan de hand daarvan kan worden afgewogen of en welke vervolgstappen kunnen worden gezet en of het ontwerpplan alsnog definitief kan worden gemaakt.

De vervolgstappen zien daarnaast ook op de borging van de financiële afspraken, Tot nu toe zijn de gemeentelijke kosten voorgefinancierd. Aan de hand van de garanties voor groenontwikkeling i.r.t. de overeen te komen fasering, dienen de privaatrechtelijke afspraken te worden geactualiseerd. Deze actualisatie dient vooraf te zijn gegaan aan het in procedure brengen van het ontwerpbestemmingsplan.

Extra huisvesting statushouders en eigen inwoners (speerpunt 59)

De huisvesting van statushouders gebeurt hoofdzakelijk door de in Overbetuwe aanwezige woningbouwcorporaties. Om er voor te zorgen dat de wachttijden voor sociale woningbouw in Overbetuwe niet verder oplopen is besloten om in 2017 in ieder geval 20 tijdelijke woningen te bouwen op de Vinkenhof in Elst. De omgevingsvergunning met de ontheffing met betrekking tot de huidige bestemming is verleend. In 2017 diende de gemeente behalve de reguliere taakstelling ook de achterstand van 2016 in te vullen. Daarbij was met de toezichthouder, zijnde de provincie de afspraak gemaakt dat de gemeente de achterstand voor 1 oktober 2017 zou inlopen. Dat is gelukt, wat door de provincie schriftelijk is bevestigd. Per 1 januari 2018 zijn er zelfs 10 statushouders meer dan de taakstelling gehuisvest.

Ontwikkeling Vinkenhof: De gemeente ontwikkelt in samenwerking met Vivare 20 tijdelijke woningen op de locatie Vinkenhof. De gemeente is o.b.v. een gesloten samenwerkingsovereenkomst verantwoordelijk voor het faciliteren van de planologische regeling en de aanleg van het openbaar gebied. Er loopt momenteel een afwijkingprocedure bestemmingsplan om medewerking te kunnen verlenen voor de omgevingsvergunning aan Vivare. Hiertegen zijn door de omgeving bezwaren ingediend. De bezwarencommissie doet hierover in Q1 een uitspraak. Er heeft in 2017 een scopewijziging op het plan aan de Vinkenhof plaatsgevonden. Dit betrof de verlegging van de ontsluiting, ter tegemoetkoming aan de wensen uit de omgeving. Op 14 maart 2017 heeft de gemeenteraad een krediet van € 315.000 verleend voor het bouw- en woonrijp maken van locaties voor tijdelijke woningbouw te Elst en Zetten. Vooral nog worden in Zetten geen woningen gebouwd.

Dit betekent een vrijval van € 103.000. Hierdoor bleef er een bedrag van € 212.000 over voor de realisatie van de woningen aan de Vinkenhof.

Land van Tap, 2e fase (speerpunt 73)

Het project wordt eind Q1-2018 opgestart en aansluitend zal een voorbereidingskrediet worden gevraagd. De verwachting is dat het project binnen de gestelde periode tot eind 2021 kan worden gerealiseerd.

Woningbouwprogrammering (speerpunt 74)

Op 7 november 2017 heeft in het college besluitvorming plaatsgevonden. We hebben nu een flexibele en adaptieve sturings- en programmeringssysteem die erin voorziet om projecten die het beste aansluiten bij de lokale vraag met voorrang de kans te geven tot ontwikkeling te komen. Hiermee is dit speerpunt voltooid.

De gemeente neemt regie ten aanzien van flexibiliteit en prioritering in het woningbouwprogramma. Op die manier kunnen we projecten faciliteren die kwalitatief het beste aansluiten bij de vraag van de woningzoekenden. Tevens scheppen we ruimte om ook in de toekomst te kunnen blijven voldoen aan de actuele woonbehoefte. Goed inspelen op de actuele woningbehoefte vraagt immers focus. En het maken van keuzes. Er zijn immers veel initiatiefnemers, die willen bouwen in Overbetuwe. Dat vraagt dat de gemeente erop stuurde dat de juiste woningen op de juiste plek gerealiseerd kunnen worden. We sturen nu op realisatie en kiezen op basis van kwaliteit. De overprogrammering is opgelost, er is ruimte voor nieuwe projecten in de toekomst én 'wie het eerst komt, wie het eerst maalt' is gelukkig verleden tijd. Voor de sociale huursector hebben we in prioritering extra aandacht. Eén keer per jaar kunnen nieuwe 'zachte' plannen (na inhoudelijke toetsing) zich inschrijven voor een prioriteringsronde waarin de beschikbare plancapaciteit voor de betreffende jaarschijf verdeeld wordt. De beste initiatieven krijgen onder voorwaarden programmaruimte om binnen 3 jaar tot realisatie te komen. Een soort aanbesteding dus, op basis van kwalitatieve criteria. De eerste prioriteringsronde vond plaats in november 2017, bij implementatie van de systematiek.

Financiële verantwoording Programma 8 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting

Wat heeft het programma Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting gekost?

	A. Primaire begroting 2017	B. Begroting 2017 na wijz.	C. Werkelijk 2017
Totaal lasten	2.145.806	2.466.044	4.745.584
Totaal baten	1.379.767	1.473.009	7.367.206
Saldo van baten en lasten	- 766.039	- 993.035	2.621.622
I. Verschil primair en begr. na wijz. (A - B)		- 226.996	
II. Toelichting op verschil tussen begroting en werkelijk . (B - C)			3.614.657

I. Toelichting op verschil tussen primaire begroting en de begroting na wijziging:

Totaal verschil programma 8 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting		227.000	nadeel
Verklaard met begrotings- en admin. wijzigingen > € 100.000:			
- geen wijzigingen > € 100.000	0		
		0	
Saldo diverse overige begrotings- en adm. wijz.		<u>227.000</u>	nadeel
		227.000	nadeel

II. Toelichting op verschil tussen begroting na wijziging en werkelijk:

A. Recapitulatie totaal verschil per programma			
Totaal verschil programma 8 Ruimtelijke ordening en		3.615.000	voordeel

volkshuisvesting			
Waarvan al toegelicht in TR4-2017		80.000	voordeel
Nog toe te lichten		3.535.000	voordeel
Verklaard met verschillen > € 100.000:			
- Taakveld 8.1 Ruimtelijke ordening	210.000	V	
- Taakveld 8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	3.125.000	V	
- Taakveld 8.3 Wonen en bouwen	200.000	V	
		3.535.000	voordeel
Saldo diverse taakvelden met verschillen < € 100.000		0	
		3.535.000	voordeel

B. Nadere toelichting op taakveldniveau

Taakveld	Toelichting	Voordelen	Nadelen	I/S
8.1	Ruimtelijke ordening voordeel € 210.000 <i>Voordelen:</i> - Het aantal bestemmingsplanverzoeken waar aan meegewerkt is en waar dus leges dan wel kosten voor in rekening zijn gebracht was in 2017 hoger dan begroot. - Er is wat vetraging ontstaan in de uitvoering van het Project Omgevingsvisie. Dit voordeel van € 34.000 heeft feitelijk geen gevolgen voor het totale exploitatieresultaat omdat deze bijdrage wordt onttrokken aan de algemene reserve via het taakveld 0.10 (mutaties reserve). Op 0.10 staat een lagere dan geraamde onttrekking (€ 34.000 nadeel). - Per saldo hogere doorbelasting van loonkosten en overhead aan interne orders en passieve grondcomplexen. - Per saldo positief saldo 2017 van de projecten uit de Regiekamer. - Lagere uitgaven actualisatie bestemmingsplannen. <i>Nadelen:</i> - Negatief saldo in 2017 van de faciliterende woningbouwcomplexen en de faciliterende bedrijvencomplexen. - Niet geraamde storting in de voorziening Planschade. Saldo diverse overige voor- en nadelen	24.000 34.000 108.000 89.000 21.000	45.000 17.000 4.000	I I I I I I
	Totaal	276.000	62.000	

Toelichting bij structurele voordelen/nadelen:

Er zijn geen structurele voor- of nadelen.

B. Nadere toelichting op taakveldniveau

Taakveld	Toelichting	Voordelen	Nadelen	I/S
8.2	Grondexploitatie (excl. bedrijventerreinen) voordeel € 3.125.000 <i>Voordelen:</i> - Van GEM Westeraam is een bedrag ontvangen van € 3.968.308 zijnde de afkoopsom voor de realisatieverplichting	3.968.000		I

van de tunnel. Dit voordeel heeft feitelijk geen gevolgen voor het totale exploitatieresultaat 2017 omdat deze afkoopsom is gestort in de algemene reserve via het taakveld 0.10 (mutaties reserve). Op 0.10 staat een niet geraamde storting (€ 3.968.308 nadeel). Met de storting in de algemene reserve was ook al rekening gehouden in het overzicht prognose verloop algemene reserve. - Vrijval van de voorziening verliesgevende complexen inzake de complexen Prinses Irenestraat, Sint Maartenstraat, Tobbenhof en Heteren Centrum. - Winstneming complex Elst Zuid. Deze was nog niet voorzien in TR4 -2017. <i>Nadelen:</i> - Bij het grondcomplex Elst Centraal zijn de gronden van de Spoorlaan (boekwaarde € 1.548.000) overgeheveld naar de materiële vaste activa. Voor het verschil tussen de boekwaarde en de marktwaarde is een voorziening gevormd van € 1.517.000. - Lagere doorbelasting van loonkosten en overhead doordat er door Team Projectadministratie minder uren zijn besteed aan de active woningbouwcomplexen. Saldo diverse overige voor- en nadelen	220.000		I
	604.000		I
		1.517.000	I
		136.000	I
		14.000	I
Totaal			
Een uitgebreidere toelichting op het resultaat van de actieve woningbouwcomplexen is te vinden in de Paragraaf Grondbeleid.	4.792.000	1.667.000	

Toelichting bij structurele voordelen/nadelen:

Er zijn geen structurele voor- of nadelen.

B. Nadere toelichting op taakveldniveau				
Taakveld	Toelichting	Voordelen	Nadelen	I/S
8.3	Wonen en bouwen voordeel € 173.000 <i>Voordelen:</i> - Het project BAG-terugmeldingen is in 2017 gestart en loopt door naar 2018. Dit voordeel van € 37.000 heeft feitelijk geen gevolgen voor het totale exploitatieresultaat omdat de uitgaven voor dit project worden onttrokken aan de algemene reserve via het taakveld 0.10 (mutaties reserve). Op 0.10 staat een lagere dan geraamde onttrekking (€ 37.000 nadeel). - Hogere opbrengst omgevingsvergunningen door de afgifte van een grote vergunning eind 2017 en opgelegde dwangsom. - Door voornamelijk hogere rente-inkomsten van verstrekte leningen is een rentevoordeel ontstaan op de post startersleningen. In de begroting 2017 was nog gerekend op een rentenadeel. Het rentevoordeel van € 59.000 heeft feitelijk geen gevolgen voor het totale exploitatieresultaat omdat het begrote rentenadeel zou worden onttrokken uit de algemene reserve via het taakveld 0.10 (mutaties reserve). Op 0.10 staat een lagere dan geraamde onttrekking (€ 59.000 nadeel). -De bouw van de tijdelijke woningen aan De Vinkenhof in Elst is nog niet voltooid waardoor een eenmalig voordeel is ontstaan op de kapitaallasten.	37.000 65.000 59.000 10.000 2.000		I I I I I

	Nadelen: Geen			
	Saldo diverse overige voor- en nadelen			
	Totaal	173.000	0	

Toelichting bij structurele voordelen/nadelen:

Er zijn geen structurele voor- of nadelen.

Financiële verantwoording Programma 8 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	2.145.806	2.466.044	4.745.584	- 2.279.540	-20.000	0	- 2.299.540
Baten	1.379.767	1.473.009	7.367.206	- 5.894.197	60.000	0	- 5.834.197
Resultaat	-766.039	-993.035	2.621.622	- 3.614.657	80.000	0	- 3.534.657

Taakveld 8.1 Ruimtelijke Ordening

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	641.156	743.229	1.309.696	- 566.467	-20.000	0	-586.467
Baten	149.463	151.705	967.868	- 816.163	20.000	0	-796.163
Resultaat	-491.693	-591.524	-341.827	- 249.697	40.000	0	-209.697

Taakveld 8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	454.856	530.738	2.254.099	- 1.723.361	0	0	- 1.723.361
Baten	413.852	499.852	5.348.259	- 4.848.407	0	0	- 4.848.407
Resultaat	-41.004	-30.886	3.094.160	- 3.125.046	0	0	- 3.125.046

Taakveld 8.3 Wonen en bouwen

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	1.049.794	1.192.077	1.181.789	10.288	0	0	10.288
Baten	816.452	821.452	1.051.079	- 229.627	40.000	0	-189.627
Resultaat	-233.342	-370.625	-130.710	- 239.915	40.000	0	-199.915

Programma 9 Financiën en bedrijfsvoering

Wat hebben we in 2017 gerealiseerd en welke activiteiten zijn daarvoor verricht?

Flexibel werken met passende faciliteiten (speerpunt 44)

Op dit moment loopt de uitvoering van de deelprojecten van speerpunt 44 dusdanig, dat het beoogde resultaat behaald zal gaan worden.

Uitrol laptops (fase 0) en verbouwing Ambtshuis (fase 1a) zijn afgerond in Q1/Q2 van 2017. Bij de verbouwing van het Ambtshuis is meer kwaliteit gerealiseerd dan vooraf was bedacht (o.a. een verhoging van het energielabel; van B naar A). De interne verbouwing van de eerste verdieping van het gemeentehuis (fase 1b) is eind 2017 afgerond. Dit is de nieuwe thuisbasis geworden voor de medewerkers uit Andelst. Het gemeentehuis in Andelst is medio januari 2018 formeel overgedragen aan de nieuwe eigenaar.

De voorbereidingen voor de uitbouw/verbouw/verduurzaming van het gemeentehuis (fase 2) verlopen goed. Het beeldkwaliteitplan van het gemeentehuis heeft geen inspraakreacties gekregen en is eind oktober 2017 vastgesteld door de raad. Er is een architect geselecteerd die een schetsontwerp heeft gemaakt, welke uitgewerkt wordt tot een definitief ontwerp. De aanbesteding voor de aannemer start in het eerste kwartaal van 2018.

Het totaal benodigde investeringsbedrag voor project Huisvesting (fase 1 en 2) is € 8,6 miljoen en is verwerkt in de Programmabegroting 2017 en 2018. Dit bedrag is bijna geheel budgettair neutraal: structurele dekkingsmiddelen inzake huisvesting worden ingezet voor deze investering. Voor een bedrag van € 30.600 aan kapitaallasten is nog geen dekking gevonden binnen de bestaande budgetten en daarom opgenomen in de jaarschijf 2019 van het PNL 2018-2021. We gaan een inspanningsverplichting aan om te blijven voldoen aan het uitgangspunt van budgetneutraliteit door verder te zoeken naar optimalisatieslagen. Vanzelfsprekend bekijken we ook de mogelijkheden voor subsidies, alsook het Revolverend Fonds Routekaart Duurzaamheid.

Verbeterde P&C cyclus (speerpunt 48)

Het project is nagenoeg afgerond. Alle P&C documenten zijn vernieuwd en digitaal via Pepperflow beschikbaar. De opmaak van de Jaarstukken 2017 in Pepperflow was het laatste onderdeel van deze modernisering. De nieuwe methodiek van rapporteren is ingevoerd: 4 rapportages per jaar met een combinatie van beleidsmatige en financiële voortgangsduiding. Evaluatie van de nieuwe rapportagecyclus heeft eind januari 2018 plaatsgevonden i.a.m. de auditcommissie en dit is in februari aan de raad teruggekoppeld.

De Nota risicomanagement, het sluitstuk van dit project, is op 20 februari 2018 door de raad vastgesteld. Hiermee komen we tot een gedegen structurele invulling van risicomanagement als onderdeel van de P&C cyclus. In het lopende jaar (2018) werken we ook het plan van aanpak verbetering debiteurenbeheer uit. Dit als uitvloeisel van het in 2016 uitgevoerde artikel 213a-onderzoek naar debiteurenbeheer. Hoewel het project nu is afgerond, is het uiteraard van belang om continu aandacht te blijven geven aan invulling van adequaat budgetbeheer met behulp van de verbeterde faciliteiten vanuit voornoemd project.

Visie op vastgoed (speerpunt 67)

Zie de toelichting bij programma 5.

Goed rentmeesterschap (speerpunt 70)

Dit betreft een continu aandachtspunt. Doelstelling van dit speerpunt is het op orde brengen en houden van de gemeentelijke financiële positie. Door diverse getroffen maatregelen is het eenmalige

en structurele weerstandsvermogen ingrijpend verbeterd en zijn voor dit onderdeel van het speerpunt de doelstellingen behaald. Er is sprake van jaarlijkse positieve begrotingssaldi van > € 1 miljoen. Hiermee blijven we voldoen aan onze norm van een gemiddeld structureel overschot van € 1 miljoen per jaar. Ook het verwachte verloop van onze algemene reserve is positief. Het minimale streefbedrag van € 10 miljoen is inmiddels al ruimschoots gerealiseerd. Vanuit goed rentmeesterschap blijven we uiteraard zorgdragen voor solide en toekomstbestendige gemeentefinanciën.

Financiële verantwoording Programma 9 Financiën en bedrijfsvoering

Wat heeft het programma Financiën en bedrijfsvoering gekost?

	A. Primaire begroting 2017	B. Begroting 2017 na wijz.	C. Werkelijk 2017
Totaal lasten	12.638.778	12.756.240	13.093.402
Totaal baten	1.119	1.119	24.833
Saldo baten en lasten	- 12.637.659	- 12.755.121	- 13.068.569
I. Verschil primair en begr. na wijz. (A - B)		- 117.462	
II. Toelichting op verschil tussen begroting en werkelijk . (B - C)			- 313.448

I. Toelichting op verschil tussen primaire begroting en de begroting na wijziging:

Totaal verschil programma 9 Financiën en bedrijfsvoering		117.000	nadeel
Verklaard met begrotings- en admin. wijzigingen > € 100.000:			
1e begrotingswijziging 2017 TR1 - 2017 - forse toename van het aantal software licenties	113.000	N	
10e begrotingswijziging 2017 TR3 - 2017 - incidentele overschrijding op het P-budget	<u>225.000</u>	N	
		338.000	nadeel
Saldo diverse overige begrotings- en adm. wijz.		<u>221.000</u>	voordeel
		117.000	nadeel

II. Toelichting op verschil tussen begroting na wijziging en werkelijk:

A. Recapitulatie totaal verschil per programma			
Totaal verschil programma Programma 9 Financiën en bedrijfsvoering		313.000	nadeel
Waarvan al toegelicht in TR4-2017		<u>174.000</u>	voordeel
Nog toe te lichten		139.000	nadeel
Verklaard met verschillen > € 100.000:			
- Taakveld 0.4 Overhead	<u>139.000</u>	N	
		139.000	nadeel
Saldo diverse taakvelden met verschillen < € 100.000		<u>0</u>	
		139.000	nadeel

B. Nadere toelichting op taakveldniveau

Taakveld	Toelichting	Voordelen	Nadelen	I/S
----------	-------------	-----------	---------	-----

0.4	Overhead nadeel € 139.000			
	<i>Voordelen:</i> - Lagere ICT- en telefoonkosten als gevolg van lagere kapitaallasten. Enkele geplande investeringen moeten nog worden gerealiseerd.			I
	<i>Nadelen:</i> - Hogere accountantskosten en ondersteuning ten behoeve van de planning en controlcyclus. - Hogere onderhouds- en aanvullende kosten van de gemeentehuizen. - Hogere toegerekenende (verdeelde) loonkosten ten behoeve van de ondersteuning van de organisatie. - Hogere loonkosten ondersteunende teams (zie ook de toelichting op het P-budget in de paragraaf bedrijfsvoering).	216.000	58.000 20.000 53.000 222.000 2.000	I I I I I
	Saldo diverse overige voor- en nadelen			
	Totaal	216.000	355.000	

Toelichting bij structurele voordelen/nadelen:

Er zijn geen structurele voor- of nadelen.

Financiële verantwoording Programma 9 Financiën en bedrijfsvoering

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	12.638.778	12.756.240	13.093.402	- 337.162	-1.000	-25.000	-363.162
Baten	1.119	1.119	24.833	-23.714	0	0	-23.714
Resultaat	-12.637.659	-12.755.121	- 313.448	13.068.569	1.000	25.000	339.448

Taakveld 0.4 Overhead

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	12.638.778	12.756.240	13.093.402	- 337.162	-1.000	-25.000	-363.162
Baten	1.119	1.119	24.833	-23.714	0	0	-23.714
Resultaat	-12.637.659	-12.755.121	- 313.448	13.068.569	1.000	25.000	339.448

Programma 10 Algemeen bestuur

Wat hebben we in 2017 gerealiseerd en welke activiteiten zijn daarvoor verricht?

Kernenestafette (speerpunt 1)

De gemeente maakt zich sterk voor 'krachtige kernen'. De 'sociale' agenda's van de kernen worden bepaald door thema's rond levendigheid en sociale vitaliteit die de kernen zelf als urgent ervaren. We vragen om meer inzet van de samenleving en bieden dus ook meer ruimte voor initiatieven van bewoners zelf. De gemeente ondersteunt hen daarbij als dat nodig is. De Kernenestafette is de manier waarop dit wordt georganiseerd; de werkwijze om de kernen te ondersteunen bij het bepalen en uitvoeren van hun agenda's.

Eind 2015 is de kernenestafette van start gegaan. De kernen Oosterhout, Driel, Heteren, Elst-Zuid en Slijk-Ewijk hebben onder begeleiding van Spectrum gewerkt aan het verder ontwikkelen van initiatieven uit de kern waarvoor urgentie werd ervaren en energie en krachten uit de kernen gebundeld om een bijdrage te leveren aan de levendigheid en/of sociale vitaliteit van de kern. In totaal hebben 5 kernen een proces in de Kernenestafette doorlopen. In Oosterhout heeft de Kernenestafette langer doorgelopen dan de oorspronkelijke einddatum van 31 juli 2017. Het proces van de ontwikkeling van een Dorpshart in Oosterhout is natuurlijk ook op 31 december 2017 nog niet afgerond, maar zal niet meer onder de vlag van de Kernenestafette ondersteund worden. De Kernenestafette is eind 2017 afgesloten. Een informatiememo met de evaluatie wordt in 2018 aan de raad verzonden.

Financiële verantwoording Programma 10 Algemeen bestuur

Wat heeft het programma 10 Algemeen bestuur?

	A. Primaire begroting 2017	B. Begroting 2017 na wijz.	C. Werkelijk 2017
Totaal lasten	2.893.386	2.930.291	4.010.797
Totaal baten	722.584	1.035.671	1.118.568
Saldo baten en lasten	- 2.170.802	- 1.894.620	- 2.892.229
I. Verschil primair en begr. na wijz. (A - B)		276.182	
II. Toelichting op verschil tussen begroting en werkelijk . (B - C)			- 997.609

I. Toelichting op verschil tussen primaire begroting en de begroting na wijziging:

Totaal verschil programma 10 Algemeen bestuur		276.000	voordeel
Verklaard met begrotings- en admin. wijzigingen > € 100.000:			
7e begrotingswijziging 2017 TR2 - 2017 - hogere opbrengst rijbewijzen en reisdocumenten	107.000	V	
10e begrotingswijziging 2017 TR3 - 2017 - eindafrekening liquidatie samenwerkingsverband Stadsregio	161.000	V	
		268.000	voordeel
Saldo diverse overige begrotings- en adm. wijz.		8.000	voordeel
		276.000	voordeel

II. Toelichting op verschil tussen begroting na wijziging en werkelijk:

A. Recapitulatie totaal verschil per programma			
Totaal verschil programma 10 Algemeen bestuur		998.000	nadeel
Waarvan al toegelicht in TR4-2017		15.000	nadeel
Nog toe te lichten		983.000	nadeel
Verklaard met verschillen > € 100.000:			
Taakveld 0.1 Bestuur	1.043.000	N	
		1.043.000	nadeel
Saldo diverse taakvelden met verschillen < € 100.000		60.000	voordeel
		983.000	nadeel

B. Nadere toelichting op taakveldniveau

Taakveld	Toelichting	Voordelen	Nadelen	I/S
0.1	Bestuur nadeel € 1.043.000 <i>Voordelen:</i> Geen <i>Nadelen:</i> - Extra eenmalige storting in de voorzieningen voor wethouderspensioenen (€ 790.000) en nabestaandenpensioenen gewezen wethouders (€ 30.000). Belangrijkste oorzaak hiervan is de gedaalde rekenrente. De omvang van deze extra stortingen waren nog niet bekend bij het opstellen van TR4 -2017. - Hogere pensioenuitkeringen aan gewezen wethouders. - Eenmalige storting in de voorziening wachtgeldten gewezen wethouders in verband met de verlenging van de uitkering tot aan de AOW-leeftijd. Saldo diverse overige voor- en nadelen		820.000 20.000 198.000 5.000	I S I I
	Totaal	0	1.043.000	

Toelichting bij structurele voordelen/nadelen:

Met het structurele nadeel van € 20.000 is al voor een deel rekening gehouden in de Programmabegroting 2018. Er resteert nog een nadeel van € 11.000 dat doorwerkt naar 2018. Zie onderdeel Analyse rekeningresultaat en structurele doorwerking naar 2018.

Financiële verantwoording Programma 10 Algemeen bestuur

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	2.893.386	2.930.291	4.010.797	- 1.080.506	63.000	0	- 1.017.506
Baten	722.584	1.035.671	1.118.568	-82.897	48.000	0	-34.897
Resultaat	-2.170.802	-1.894.620	-2.892.229	997.609	-15.000	0	982.609

Taakveld 0.1 Bestuur

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	1.614.685	1.602.185	2.646.971	- 1.044.786	0	0	- 1.044.786
Baten	0	160.600	162.470	-1.870	0	0	-1.870
Resultaat	-1.614.685	-1.441.585	-2.484.500	1.042.915	0	0	1.042.915

Taakveld 0.2 Burgerzaken

Exploitatie	Primair Begroot 2017	Actuele Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo 2017	TR4 INC. 2017	TR4 STR. 2017	Saldo incl TR4
Lasten	1.278.701	1.328.106	1.363.826	-35.720	63.000	0	27.280
Baten	722.584	875.071	956.097	-81.026	48.000	0	-33.026
Resultaat	-556.117	-453.035	-407.729	-45.306	-15.000	0	-60.306

Paragrafen

I. Lokale lasten

1. Inleiding

Deze paragraaf biedt inzicht in het beleidskader rond de lokale belastingen en heffingen, de soorten belastingen en heffingen, het kwijtscheldingsbeleid en de lokale lastendruk.

Vanaf 1-1-2017 geeft het BBV minimum voorschriften voor de inhoud van deze paragraaf. De belangrijkste wijziging is dat vanaf 2017 een overzicht opgenomen moet worden van de baten en de lasten voor de heffingen waarbij er sprake is van het verhalen van kosten.

Om die reden zijn aan het einde van deze paragraaf kosten- en dekkingsoverzichten opgenomen van de belangrijkste bestemmingsheffingen: rioolheffing en de reinigingsheffingen.

2. Het beleidskader van de lokale heffingen

Onroerende-zaakbelastingen (OZB)

Beleidskader

Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ), Verordening onroerende-zaakbelastingen gemeente Overbetuwe 2017.

Algemeen

Jaarlijks worden de WOZ-waarden voor woningen en niet-woningen vastgesteld. Deze WOZ-waarde is de grondslag voor de aanslag OZB. Wij zorgen voor een tijdige en correcte verzending van de waardebeschikkingen (WOZ-waarde) en belastingaanslagen. Met dagtekening 28 februari 2017 zijn de WOZ-beschikkingen/aanslagen gemeentelijke belastingen 2017 verzonden. Ook de afhandeling van bezwaarschriften heeft tijdig plaatsgevonden. De wettelijke termijn voor het doen van een uitspraak is het einde van het kalenderjaar. In 2017 zijn de bezwaren tegen de WOZ-waarde binnen 5 maanden en de bezwaren tegen de overige belastingen binnen 3 maanden afgehandeld.

Herwaardering

Voor het belastingjaar 2017 is de OZB gebaseerd op de WOZ-waarden per de waardepeildatum 1 januari 2016. Uitgangspunt is dat schommelingen van WOZ-waarden geen invloed hebben op de hoogte van de gemiddelde aanslag OZB. Niet wanneer waarden dalen, maar ook niet als waarden stijgen. Wel kan het natuurlijk zo zijn dat bepaalde typen onroerende zaken een waardeontwikkeling laten zien die van het gemiddelde afwijkt, wat dan ook tot een hogere of lagere belastingaanslag zal leiden.

Tarieven

Bij de vaststelling van de OZB-tarieven voor 2017 is rekening gehouden met de gedaalde waarden van de onroerende zaken. De waarden van woningen zijn in de periode van 1 januari 2015 tot 1 januari 2016 met gemiddeld 2,7% gestegen. De waarden van niet-woningen zijn in die periode gemiddeld met 1,66% gedaald. De OZB-tarieven zijn, naast de hiervoor vermelde aanpassing in verband met de waardeontwikkeling, trendmatig verhoogd met 1,5%. De totale OZB-opbrengst 2017 bedraagt € 6.958.000 (afgerond).

Hondenbelasting

Beleidskader

Verordening hondenbelasting gemeente Overbetuwe 2017.

Algemeen

De hondenbelasting is een algemene belasting waarvan de opbrengst in de algemene middelen vloeit en van waaruit gemeenten zelf mogen bepalen waaraan het wordt besteed. Uit onze inkomsten van de hondenbelasting worden onder andere de aanleg, het onderhoud en de schoonmaak van de hondenvoorzieningen (hondenuitlaatplaatsen en hondenlosloopegebieden) betaald.

Tarieven

De tarieven van de hondenbelasting zijn in 2017 niet verhoogd. De opbrengst van de hondenbelasting is door een toename van het aantal honden licht gestegen naar € 282.000 (afgerond).

Rioolheffing

Beleidskader

Verordening rioolheffing gemeente Overbetuwe 2017, Gemeentelijk Rioleringsplan Overbetuwe 2013-2017 (GRP).

Algemeen

De rioolheffing wordt geheven voor de bekostiging van beheer en onderhoud van het gemeentelijke rioleringsstelsel. Evenals de afvalstoffenheffing is de rioolheffing kostendekkend: we gaan uit van het principe 'de vervuiler betaalt'. De belasting wordt geheven van de gebruiker van een pand. De raad heeft een voorziening riolering ingesteld: het verschil tussen de opbrengsten en de kosten van riolering komen ten gunste of ten laste van de voorziening. Als uit de jaarrekening verschillen blijken met het vastgestelde GRP, dan dat wordt dit verschil bij de tariefvaststelling van het eerstvolgende jaar meegenomen.

Tarieven

Om tot een volledige kostendekking voor 2017 te komen is een onttrekking aan de voorziening nodig geweest van afgerond € 1.119.000. Dit is ten opzichte van het vastgestelde GRP € 561.000 meer. De belangrijkste oorzaak hiervan is de verlaging van het tarief voor 2017. Het tarief van 2017 is verlaagd in verband met de verlaging van het rentepercentage en de doorwerking van het voordeel uit de jaarrekening 2015. De verlaging bedraagt afgerond 26% oftewel € 40,00 per huishouding. Het belangrijkste tarief 2017 is € 118,15 voor een waterverbruik tot 500 kubieke meter.

Afvalstoffenheffing/reinigingsrechten

Beleidskader

Artikel 15.33 van de Wet milieubeheer, Verordening reinigingsheffingen gemeente Overbetuwe 2017 en het Uitvoeringsplan afval 2017.

Algemeen

Voor de reinigingsheffingen geldt het beginsel: 'de vervuiler betaalt'. Om die reden is de 100% kostendekking het uitgangspunt. Vanaf 2017 geldt het nieuwe afvalplan. Vanaf die datum is de lediging van een GFT-container gratis, kan er gekozen worden voor een GFT-container van 240 liter en wordt er 2-wekelijks huis-aan-huis PMD (Plastic verpakkingen, Metalen verpakkingen en Drankenkartons) opgehaald.

Tarieven

Het vaste tarief 2017 is ten opzichte van 2016 ongewijzigd gebleven. Om de stijging van de kosten van het nieuwe afvalplan 2017 én het wegvallen van de opbrengsten van de GFT-containers op te vangen worden de tarieven voor het aanbieden van de rest container verhoogd. In de tariefswijziging is tevens rekening gehouden met 25% minder aanbiedingen van de grijze containers. Voor de gemiddelde huishouding betekende dit een lastenstijging van 1,2%.

Precariobelasting op kabels en leidingen

Beleidskader

Verordening precariobelasting gemeente Overbetuwe 2017 en de Verordening op de heffing en invordering van precariobelasting ter zake van buizen, kabels, draden of leidingen gemeente Overbetuwe 2017.

Algemeen

Vanaf 1 januari 2022 is het voor gemeenten niet meer mogelijk om precariobelasting op kabel- en leidingnetwerken te heffen. Tot 1 januari 2022 mag maximaal het tarief dat gold op 10 februari 2016 geheven worden. De geraamde structurele opbrengst wordt in 4 jaar (2018-2021) naar nul afgebouwd.

Tarieven

De tarieven voor precariobelasting (exclusief het tarief voor precariobelasting op kabels en leidingen) zijn trendmatig verhoogd met 1,5%. Met ingang van 1 november 2014 wordt er precariobelasting op kabels en leidingen geheven. Voor 2017 is de belastingopbrengst hiervan € 2.795.000 (afgerond).

Marktgelden/standplaatsen

Beleidskader

Verordening marktgelden gemeente Overbetuwe 2017.

Algemeen

Iedereen die een standplaats heeft op de wekelijkse markt betaalt marktgeld. Dat geldt ook voor degene die een standplaats heeft voor bijvoorbeeld een dag. Naast marktgeld betalen ze een bedrag voor de elektriciteitsvoorzieningen als daarvan gebruik wordt gemaakt.

Tarieven

Voor de goederenmarkt in Zetten geldt een lager tarief dan voor Elst. De reden hiervoor is de beperktere omvang van de kern Zetten en de markt. De tarieven zijn afgeleid van de in de Tarieventabel leges, behorende bij de legesverordening, opgenomen tarieven voor overige standplaatsen. De tarieven voor marktgeld zijn voor 2017 trendmatig verhoogd met 1,5%.

Lijkbezorgingsrechten

Beleidskader

Verordening lijkbezorgingsrechten gemeente Overbetuwe 2017

Algemeen

Voor het gebruik van een algemene begraafplaats en voor het door de gemeente verlenen van diensten in verband met de begraafplaats worden rechten geheven. In deze gemeente zijn er drie algemene begraafplaatsen.

Tarieven

De tarieven voor lijkbezorgingsrechten zijn trendmatig verhoogd met 1,5%.

Reclamebelasting

Beleidskader

Verordening reclamebelasting gemeente Overbetuwe 2017.

Algemeen

In 2015 is de reclamebelasting ingevoerd ter financiering van de invoering van Centrum Management Elst (CME). Het CME heeft als doel om samen met de ondernemers uit het centrum van Elst en de gemeente een gezond ondernemersklimaat neer te zetten en Elst te promoten in de regio. De reclamebelasting is ingevoerd voor een periode van 5 jaar.

Tarieven

De tarieven voor 2017 zijn hetzelfde gebleven als de tarieven van 2015 en 2016.

Leges

Beleidskader

Legesverordening gemeente Overbetuwe 2017 en de Tarieventabel leges 2017.

Algemeen

We heffen leges om een gedeelte van onze taken te bekostigen. Deze taken worden in de vorm van een dienst individueel afgenomen door bewoners of bedrijven.

Tarieven

De tarieven voor leges zijn trendmatig verhoogd met 1,5%, met uitzondering van de bouw gerelateerde leges voor omgevingsvergunningen die geheven worden met de bouwkosten als grondslag. Een stijging van de bouwkosten leidt immers al tot een verhoging van de leges. Voor sommige diensten heeft het Rijk een maximum tarief ingesteld, zoals voor rijbewijzen, paspoorten en identiteitskaarten. Het uitgangspunt voor de tarieven is gebaseerd op 100% kostendekking.

3. Lokale lastendruk in vergelijking met het regionale en landelijke beeld

De lokale lasten worden jaarlijks door het Centrum voor Onderzoek van de economie van de lagere Overheden (COELO) in beeld gebracht. De cijfers over 2017 leveren een goede vergelijking op van de lastendruk in onze gemeente ten opzichte van het regionale en landelijke beeld. Volgens de COELO (landelijk) staat de gemeente Overbetuwe op nummer 34 van de 398 (van laag naar hoog). De gemeente behoort hiermee tot de 10% van goedkoopste gemeenten van Nederland. De gemeente Overbetuwe staat in de top 5 van de gemeenten met de laagste belastingdruk, namelijk op plaats 4 van de 54 gemeenten in Gelderland.

Belastingdruk per object en inwoner op basis van de werkelijke opbrengsten van de afgelopen belastingjaren:

	2013	2014	2015	2016	2017
Opbrengst per object	632,00	639,71	639,80	623,27	592,53
Opbrengst per inwoner	296,86	300,70	299,08	293,00	276,71

Kwijtschelding gemeentelijke belastingen

Beleidskader

Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990, Kwijtscheldingsregeling gemeente Overbetuwe 2017.

Algemeen

Net als in voorgaande jaren worden de maximale mogelijkheden tot het verlenen van kwijtschelding benut. Kwijtschelding is mogelijk voor de OZB, het vaste bedrag van de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Of kwijtschelding wordt verleend hangt af van de betalingscapaciteit van belastingsschuldigen. Bij de bepaling daarvan houden wij rekening met 100% van de kosten van levensonderhoud zoals die normatief zijn opgenomen in de landelijke richtlijnen voor het kwijtscheldingsbeleid.

Sinds 1 januari 2016 wordt ook van de mogelijkheid gebruik gemaakt om natuurlijke personen die een bedrijf of zelfstandig beroep uitoefenen en geen personeel in dienst hebben voor kwijtschelding van de privé-aanslag in aanmerking te laten komen.

Kwijtscheldingsaanvragen

Voor degenen die eerder ook al kwijtschelding hebben gekregen maken we, met verleende toestemming van de belastingsschuldigen, gebruik van een procedure voor automatische toetsing voor kwijtschelding door het Inlichtingenbureau. Dit heeft er toe geleid dat 415 belastingsschuldigen in 2017 geen verzoek om kwijtschelding hoefden in te dienen. In 2017 zijn er, naast de automatische kwijtschelding, nog 390 kwijtscheldingsaanvragen ingediend. Van deze aanvragen zijn er 285 geheel of gedeeltelijk gehonoreerd. Wij streven ernaar om de kwijtscheldingsverzoeken binnen 5 maanden af te handelen. In 2017 zijn alle kwijtscheldings-aanvragen binnen 5 maanden afgehandeld.

Overzicht belastingopbrengsten 2017

Heffing	begroot 2017 incl.begr. wijz.	werkelijk 2017
OZB woningen	4.794.826	4.791.543
OZB niet-woningen	2.133.716	2.166.805
Hondenbelasting	278.080	282.513
Rioolheffing	2.414.595	2.432.133
Reinigingsheffingen	3.623.760	3.616.127
Marktgelden	30.302	34.640
Standplaatsen	6.239	€ 6.647
Lijkbezorgingsrecht	72.450	53.112

Reclamebelasting	75.000	69.717
Precariobelasting	2.827.960	2.830.770
Kwijtschelding	- 179.000	- 172.870
<i>subtotaal inkomsten excl. leges</i>	16.077.928	16.111.136
Leges:	1.861.303	2.053.793
Totaal netto opbrengst heffingen	17.939.231	18.164.928

Heffing	Opbrengst per object 22.136	totaal 2017 in %	Opbrengst per inwoner 47.400	totaal 2017 in %
OZB woningen	€ 216,46	26,4%	€ 101,09	26,4%
OZB niet-woningen	€ 97,89	11,9%	€ 45,71	11,9%
Hondenbelasting	€ 12,76	1,6%	€ 5,96	1,6%
Rioolheffing	€ 109,87	13,4%	€ 51,31	13,4%
Reinigingsheffingen	€ 163,36	19,9%	€ 76,29	19,9%
Marktgeden	€ 1,56	0,2%	€ 0,73	0,2%
Standplaatsen	€ 0,30	0,0%	€ 0,14	0,0%
Lijkbezorgingsrecht	€ 2,40	0,3%	€ 1,12	0,3%
Reclamebelasting	€ 3,15	0,4%	€ 1,47	0,4%
Precariobelasting	€ 127,88	15,6%	€ 59,72	15,6%
Kwijtschelding	- € 7,81	-1,0%	- € 3,65	- 1,0%
Leges	€ 92,78	11,3%	€ 43,33	11,3%
Totaal	€ 820,61	100,0%	€ 383,23	100,0%

4. De kostendekking

Inleiding

Het BBV schrijft voor dat in deze paragraaf inzicht geven moet worden in de mate van kostendekking van de belastingen die op inwoners en/of bedrijven worden verhaald.

In het beleidskader (zie hiervoor) wordt de beoogde dekking omschreven. Hieronder wordt inzicht gegeven in de gerealiseerde kostendekking van de twee belangrijkste bestemmingsheffingen, te weten: de rioolheffing en de reinigingsheffingen.

In de paragraaf lokale lasten bij de programmabegroting 2017 staan de gewijzigde uitgangspunten voor de berekeningswijze. Deze zijn ook opgenomen in de op 6 december 2016 vastgestelde "Financiële verordening 2017 gemeente Overbetuwe".

Kostendekking 2017 per verordening

Verordening:

Omschrijving

Directe lasten

Inkomsten

Netto kosten

Toe te rekenen kosten:

Overhead: opslag uurtarief

Compensabele BTW

Kwijtschelding
Kosten waterbeheer
Kosten straatreiniging
Totale kosten
Opbrengst heffing
Bespaarde rente voorziening riolering
Totale baten
Totale lasten – baten (onttrekking aan voorziening)
Dekkings% excl. de onttrekking aan voorziening
Dekkings% incl. de onttrekking aan voorziening

Algemene opmerking:

De gemeenteraad heeft in 2017 besloten om het besluit van 2012 tot overheveling van € 6.800.000 uit de bestemmingsreserve riolering naar de algemene reserve terug te draaien. De effectuering daarvan is niet in bovenstaande cijfers opgenomen.

Toelichting op de belangrijkste afwijkingen:

1. a. De afname van de omvang van de rioolinvesteringen leidt tot lagere personele lasten van voor uitvoering daarvan. In het nieuwe GRP is de benodigde formatie neerwaarts bijgesteld;
b. Een voordeel op kapitaallasten van € 154.000 is ontstaan doordat enkele rioolinvesteringen niet of nog niet geheel zijn uitgevoerd;
2. De lagere loonkosten leiden tevens tot minder doorberekende overheadkosten;
3. De lagere kosten leiden tot een lagere onttrekking aan de voorziening riolering.

Verordening:	Reinigingsheffingen				
Omschrijving	taakveld	begroot primair	werkelijk	verschil	toelichting
Directe lasten	7.3	3.495.766	4.189.228	-693.462	1
Inkomsten	7.3	-930.307	-1.346.166	415.859	2
Netto kosten		2.565.459	2.843.062	-277.603	
Toe te rekenen kosten:					
Overhead: opslag uurtarief (incl. Boa's)	7.3	576.120	576.120	0	
Compensabele BTW	7.3	544.895	660.149	-115.254	3
Kwijtschelding	6.3	91.000	84.130	6.870	
Totale kosten		3.777.474	4.163.461	-385.987	
Opbrengst heffing	7.3	-3.767.760	-3.616.127	-151.633	4
Opbrengst heffing, nog te verwerken	7.3	-9.714		-9.714	
		-3.777.474	-3.616.127	-161.347	
Totale lasten - baten					
Dekkingspercentage		100,0%	86,9%		

Toelichting op de belangrijkste afwijkingen:

1. Gevolgen invoering afvalplan (zie ook TR 3). Voor de afwijkingen t.o.v. TR 3, zie de toelichting op de exploitatie taakveld 7.

2. Gevolgen invoering afvalplan (zie ook TR 3).
3. De hogere lasten (zie 1) leiden tevens tot meer in te calculeren compensabele BTW.
4. Zie ook TR 3: gewijzigd aanbod van de containers.

II. Weerstandsvermogen

1. Algemeen

Deze paragraaf geeft inzicht in:

- enerzijds de financiële risico's die de gemeente loopt en
 - anderzijds de financiële buffer die de gemeente achter de hand heeft om deze risico's op te vangen.
- Dit laatste wordt ook wel de weerstandscapaciteit genoemd.

Weerstandsvermogen = de verhouding tussen de risico's en de weerstandscapaciteit.

Risico's zijn gebeurtenissen:

- waarvan niet zeker is dat deze gaan plaatsvinden en
- waarvan de kosten nagenoeg niet zijn in te schatten.

Deze risico's moeten worden vermeld in deze paragraaf.

Voorbeelden: bodemvervuiling, juridische procedures, financiële gevolgen decentralisaties, etc.

Het is op basis van de begrotingsvoorschriften niet toegestaan om hiervoor een financiële voorziening te treffen. Dat mag alleen voor:

- gebeurtenissen die zeker gaan plaatsvinden en
- waarvan de financiële consequenties redelijk zijn in te schatten.

Voorbeelden: voorziening groot-onderhoud gebouwen, verwachte tekorten grondexploitatie o.b.v. actuele exploitatieberekeningen, e.d.

Weerstandscapaciteit: bestaat uit middelen en mogelijkheden om financiële risico's op te vangen.

Daarbij kan worden gedacht aan reserves, onbenutte belastingcapaciteit en begrotingsoverschotten.

Voor een gezonde financiële positie van de gemeente is het van belang dat de financiële risico's goed in beeld zijn en er voldoende financiële buffers zijn om die risico's op te vangen.

Voor een zuivere bepaling van het weerstandsvermogen wordt er in deze paragraaf onderscheid gemaakt in:

- **eenmalig weerstandsvermogen:**

de verhouding tussen incidentele financiële risico's en eenmalige weerstandscapaciteit

- **structureel weerstandsvermogen:**

de verhouding tussen risico's met structurele financiële gevolgen en structurele weerstandscapaciteit

Paragraaf in één Oogopslag

Eenmalig weerstandvermogen			
	Rek. 2017	Begr. 2018	Rek. 2016
Verhouding tussen:			
- eenmalige risico's	€ 14,2 miljoen	€ 17,3 miljoen	€ 17,3 miljoen
- eenmalige weerstandscapaciteit (voorn. AR)	€ 19,8 miljoen	25,8 miljoen	€ 19,4 miljoen
Uitgedrukt in een percentage:	139%	149%	112%
Kwalificatie eenmalige weerstandsvermogen:	redelijk goed	redelijk goed	redelijk goed
Structureel weerstandsvermogen			
Verhouding tussen:			
- structurele risico's	pm *	pm *	pm *
- structurele weerstandscapaciteit	€ 1,5 miljoen	€ 1,4 miljoen	1,3 miljoen
Het structurele weerstandsvermogen blijft stabiel op een goed niveau			

Kwalificatie structurele weerstandsvermogen:	goed	goed	goed
* niet gekwantificeerd			
Overbetuwe scoort categorie A (= voldoende) op vier van de vijf financiële kengetallen. Alleen het kengetal solvabiliteit scoort categorie B (= matig). Het totaaloordeel over de financiële positie van de gemeente is hiermee (volgens de normen de Provincie) voldoende.			

2. Incidenteel weerstandsvermogen

2.1 Incidentele financiële risico's

De gemeente heeft de volgende grote projecten in voorbereiding en uitvoering (niet specifiek / niet alleen grondexploitaties):

- Spoorzone/Ontsluiting Heinz
- Elst Centrum
- Verbeteren infrastructuur Elst Noord
- Ontsluiting Park 15
- Land van Tap
- Schil Zetten Hemmen
- De Danenberg
- MFC Valburg
- MFC Herveld
- Huisvesting OBC
- Gemeentehuis

Uit onderstaande toelichting blijkt dat alle eenmalige risico's van deze projecten zijn gedekt.

Spoorzone/Ontsluiting Heinz

Het project Spoorzone is vrijwel afgerond:

- de eerste fase van het 3e spoor vanuit Tiel en benodigde perronaanpassingen- en toegangen, uitgevoerd in opdracht van de Stadsregio, in 2015 opgeleverd
- de auto-onderdoorgang voor hulpdiensten, bus- en autoverkeer inclusief een nieuwe ontsluiting aan de zuidzijde van het Heinz-perceel, in 2016 opgeleverd.
- de fietsonderdoorgang, nieuwe fietsenstallingen, gerealiseerd en in gebruik.

In het 2^e kwartaal van 2018 vindt de afrekening met ProRail plaats. De resultaten van de aanbesteding passen (ruim) binnen de hiervoor beschikbare budgetten (bestemmingsreserve Spoorzone). Voor het vooralsnog positieve prognoseresultaat van het project Spoorzone wordt rekening gehouden met mogelijke negatieve bijstellingen van (enkele) subsidies, omdat deze procentueel zijn gekoppeld aan de uiteindelijk gerealiseerde kosten. Naar verwachting zal hierover in de loop van 2018 meer duidelijkheid komen. Per saldo hebben de lagere uitvoeringskosten en de lagere subsidies geen nadelige impact op het gemeentelijk aandeel van € 5,5 miljoen.

Er worden geen risico's verwacht die niet vanuit de beschikbare budgetten kunnen worden gedekt.

Elst Centrum

Voor de herinrichting van de openbare ruimte in het hart van het dorpscentrum Elst is via het PNL in totaal een bedrag van € 4,5 miljoen beschikbaar gesteld. De herinrichting openbare ruimte is in april 2017 afgerond, de nazorgfase naar verwachting in de eerste helft van 2018. In het najaar van 2017 zijn voor gewenste aanpassingen in de openbare ruimte – die buiten de scope van het project vallen - aanvullende krediet beschikbaar gesteld. Er is geen afzonderlijk financieel risico meer opgenomen.

Verbeteren infrastructuur Elst Noord

De scope van het project en de projectonderdelen zijn aan veranderingen onderhevig. Dit heeft invloed op het totaalbudget van het project. Uiteraard is de insteek van het ontwerp en de oplossingen sober en doelmatig en zoeken we zoveel mogelijk naar optimalisaties om binnen de kaders tot realisatie te komen. De financiële gevolgen voor het benodigde budget zijn in het 1^e kwartaal van 2018 duidelijk geworden. We hebben te maken met een overschrijding van ca. 15%, waarvoor nog

geen dekking is. In de Stuurgroep is besloten om aanvullend budget in eerste instantie bij externe partijen te zoeken. In afwachting daarvan is geen afzonderlijke risicopost opgenomen in deze paragraaf.

Ontsluiting Park 15

Overbetuwe draagt in financiële zin bij aan een goede verkeerskundige ontsluiting van Park 15. Om dit goed te regelen, is een bestemmingsreserve afslag 38 gevormd ter grootte van € 4,5 miljoen waarvan momenteel nog € 1,6 miljoen resteert. Met de ontwikkelaar is in 2015 een Addendum op de Samenwerkingsovereenkomst gesloten. Hierin zijn afspraken gemaakt over zakelijke zekerheden en over het innen van de plankosten. Hiermee zijn de risico's voor de gemeente sterk verminderd, welke opgevangen kunnen worden binnen de bestemmingsreserve. Er wordt geen afzonderlijke risicopost opgenomen in deze paragraaf.

Land van Tap

In 2015 is door de gemeente het "Land van Tap" aangekocht. Deze grond wordt tot begin 2018 beschikbaar gesteld voor tijdelijke parkeervoorzieningen. Er wordt gewerkt aan een voorstel om de tijdelijke parkeervoorziening te continueren totdat de daadwerkelijke herontwikkeling aan de orde is: naast gebruik van de gronden voor bouwontwikkeling zal mogelijk een deel gebruikt worden als permanente parkeervoorziening. Op dit moment is er nog geen inzicht in het ontwikkelprogramma. Daarmee kan de bijbehorende potentiële grondwaarde nog niet bepaald worden en is het risico aanwezig dat (een deel van) de gronden afgewaardeerd moet worden. Vooralsnog is in afwachting van meer inzicht in het ontwikkelprogramma hier nog geen concreet risicobedrag aan gekoppeld, maar is dit op pm gezet.

Schil Zetten Hemmen

Als onderdeel van een landschappelijke bufferzone met daarbij de realisatie van een algemene begraafplaats in Zetten was in de Programmabegroting 2017 voor dit project een taakstellend budget van € 350.000 opgenomen (jaarschijf 2017 PNL). De procedure voor het bestemmingsplan is opgestart. In de komende periode wordt, mede op basis van onderzoeken en consequenties daarvan, bezien of het project haalbaar is binnen het taakstellende budget.

De Danenberg

Voor de ontwikkeling van landschapspark de Danenberg is een voorlopig stedenbouwkundig en landschappelijk ontwerp gemaakt. Dit is in 2017 als onderdeel van het voorontwerp bestemmingsplan gepubliceerd om de reacties uit de omgeving op te halen. Daarnaast worden ook de overeengekomen privaatrechtelijke afspraken geactualiseerd. Uitgangspunt is dat het project binnen de financiële kaders wordt gerealiseerd.

MFC Valburg

In 2017 is overeenstemming bereikt tussen de verschillende partijen ten behoeve van de ontwikkeling van het MFC en het project Molenzicht. De dorpsraad heeft de business case voor het MFC geactualiseerd. Het stedenbouwkundig plan is uitgewerkt, het bestemmingsplan is begin 2018 in procedure gebracht. De verwachting is dat eind 2018 gestart wordt met de bouw van het MFC. De aanbesteding voor de nieuwbouw van het MFC wordt binnenkort gestart. Uitgangspunt hierbij is dat het opgenomen budget voldoende is om het MFC te realiseren.

MFC Herveld

In samenwerking met het stichtingsbestuur van het MFC Herveld wordt 'De Hoendrik' gerenoveerd en wordt een nieuwe sportzaal achter het bestaande MFC gebouwd. De ontwerpen hiervoor zijn uitgewerkt, het bestemmingsplan is in 2018 in procedure gebracht. De verwachting is dat medio 2019 gestart wordt met de bouw van het MFC. De aanbesteding voor de werkzaamheden van het MFC en sporthal wordt binnenkort gestart. Uitgangspunt hierbij is dat het opgenomen budget voldoende is om het project te realiseren.

Huisvesting OBC

In 2017 is besloten dat de nieuwbouw voor het OBC zal plaatsvinden op de locatie De Vinkenhof te Elst. Voor de realisatie van de nieuwbouw inclusief de 1e inrichting en de gymzaal was in de Programmabegroting 2017 een PNL-post opgenomen van ruim € 6,1 miljoen gebaseerd op de

daarvoor geldende normering. Dit budget voor de bouwkosten is in 2015 normatief bepaald. In januari 2018 is aanvullend budget door de raad toegekend. Redenen voor de aanvraag van het extra krediet zijn:

- verhoging van de stichtingskosten door vergroting van het schoolgebouw en indexering
 - grondkosten en inrichtingskosten van het openbaar gebied.
- Totaal is er nu ca. € 9.2 mln. aan krediet toegekend en zijn er nu voldoende dekkingsmiddelen aanwezig.

Nieuwe huisvesting

Dit project inclusief de risico's / onzekerheden is uitgebreid toegelicht in paragraaf 3.5.

B. Grondexploitatie algemeen

Risicoanalyse

Voor de grondcomplexen wordt elk jaar een gewogen risicoanalyse opgesteld. De gewogen risicobedragen per 1-1-2018 van de actieve en passieve (in exploitatie en nog in exploitatie te nemen) complexen over de periode 2018-2023 bedragen in totaal afgerond **€ 1,4 miljoen**. Voor dit bedrag wordt met ingang van 2016 geen afzonderlijke voorziening meer opgenomen. Tijdens het boekjaar vindt monitoring plaats van alle gewogen risicoanalyses uit het oogpunt van risicobeheersing en planoptimalisatie.

Vennootschapsbelasting (VpB)

Per 1 januari 2016 zijn de gemeenten vennootschapsbelastingplichtig (VpB). Op basis van de in 2015 en 2016 gemaakt analyses is gebleken er alleen over de behaalde resultaten van de grondexploitatieactiviteiten een VpB risico bestaat. In 2017 heeft een onderzoek plaatsgevonden naar optimaliseringsmogelijkheden. In het eerste kwartaal 2018 is uit een overleg met de belastingdienst gebleken dat de gemeente VpB-plichtig is voor de grondexploitatie. Om die reden wordt in de jaarrekening een inschatting opgenomen voor de te betalen VpB over 2016 en 2017.

Ruimtelijke initiatieven en passieve grondcomplexen

De gemeente faciliteert een aantal ruimtelijke initiatieven en passieve grondcomplexen die voor rekening van initiatief nemende partijen worden uitgevoerd. We noemen het een passief grondcomplex als er een overdracht van nieuwe openbare ruimte naar de gemeente plaats vindt. Het uitgangspunt bij al deze projecten is dat de gemeentelijke kosten bij de initiatiefnemer worden verhaald. Hiervoor worden privaatrechtelijke afspraken gemaakt en zekerheden in de vorm van een bankgarantie of concerngarantie gevraagd. Voor het deel van de kosten dat mogelijk niet verhaald kan worden wordt jaarlijks een voorziening gevormd of deze kosten worden afgeboekt.

RPW (Regionaal Programma Werklocaties)

In de regio Arnhem Nijmegen is al geruime tijd sprake van overaanbod van bedrijfsterreinen, kantoren en perifere detailhandel. Het bestaande, deels verouderde en deels versnipperde aanbod, staan gewenste en nieuwe ontwikkeling in de weg. De regio kan dit uitsluitend oplossen door in onderlinge samenwerking dit overaanbod terug te brengen. De provincie Gelderland heeft de regiogemeenten de ruimte geboden om deze oplossing gezamenlijk uit te werken. In 2015 is de regio hiermee aan de slag gegaan en gezamenlijk is toegewerkt naar een definitief RPW. Het definitieve RPW is in oktober 2017 aangeboden aan de gemeenten. De raad heeft ingestemd met het RPW. In februari 2018 heeft de Gedeputeerde Staten het RPW vastgesteld.

Voor Overbetuwe betekent dat er op dit moment 3,9 hectare te veel aan lokale bedrijventerreinen is (Overbetuwe mag 5,2 hectare lokale bedrijventerreinen hebben). Indien er minder dan 3,9 hectare is verkocht/uitgegeven voor 1 januari 2021 moet 'harde' plancapaciteit mogelijk geschrapt worden. Dit kan leiden tot een kostenpost voor de gemeente Overbetuwe van maximaal € 3,7 miljoen (contante waarde 1-1-2017), indien tot dat moment geen enkele meter meer wordt verkocht en indien de gemeente 100% van de schrapopgave voor haar rekening neemt. De feitelijke schrapopgave per 1 januari 2021 is afhankelijk van een aantal zaken:

- de grondverkoop in de komende jaren tot 1 januari 2021;
- de keuze voor de bedrijfsterreinen die voor de schrapopgave ingezet worden;
- welke alternatieve opbrengsten er mogelijk zijn na transformatie;
- keuzes om kavels niet te schrappen omdat er geen andere bestemming mogelijk is;

- de keuze om en in welke mate een mede-verantwoording bij de markt wordt gelegd.

Voor Elst Centraal hebben er in het verleden al afboekingen in de begroting plaatsgevonden. In onze begroting is nog slechts 3 ton als potentiële ontwikkelopbrengst opgenomen. Wanneer wij Elst Centraal echter kunnen ontwikkelen (met een economische functie), dan is de potentiële (meer)opbrengst ca. € 1 mln, te markeren als risico gezien de beperkingen op / beperkte ontwikkelmogelijkheden van nieuw programma als gevolg van het RPW.

Deze keuzes hoeven nu nog niet te worden gemaakt: de gemeenteraad dient hierover in het najaar van 2018 formeel te besluiten. Het mogelijke verlies moet in 2021 (na de gevolgde procedure voor transformatie) genomen worden.

Nog te realiseren opbrengsten grondverkoop

De administratieve voorschriften (BBV – Besluit Begroting en Verantwoording) zijn met ingang van het boekjaar 2016 op enkele onderdelen gewijzigd. Dit betreft onder andere het aspect tussentijdse winstneming bij complexen grondexploitatie. Winsten moeten als gerealiseerd worden beschouwd indien en voor zover het resultaat op de grondexploitatie betrouwbaar kan worden ingeschat. Als gevolg hiervan is in de jaarstukken 2017 een tussentijdse winstneming van € 1,1 miljoen verwerkt bij complex De Poort van Midden Gelderland Zuid en € 0,6 miljoen bij het complex Elst Zuid. Dit is € 2,6 miljoen meer dan de boekwaarde per 31 december 2017 van deze grondcomplexen. De hoogte van deze verplichte winstneming – volgens de zogenaamde POC-methode (percentage of completion) – is gerelateerd aan het feit dat nagenoeg alle kosten zijn gemaakt, opbrengsten een gelijkmatig verloop hebben en er geen signalen van onzekerheden zijn. Dit neemt echter niet weg dat deze opbrengsten nog gerealiseerd moeten worden; de betreffende gronden zijn nog niet verkocht. Uitgangspunt is dat de opbrengsten conform de prognose vanuit de grondexploitatie worden gegenereerd. Echter, vanuit het oogpunt van voorzichtigheid, benoemen wij de voorgeschreven winstneming in deze paragraaf als een risico en nemen wij de genoemde **€ 2,6 miljoen** mee in de berekening van het incidenteel weerstandvermogen.

Woningbouwprioritering

Sinds 2017 hebben we een nieuwe manier van sturen en programmeren van woningbouw. We sturen als gemeente nu op realisatie en kiezen op basis van kwaliteit. De overprogrammering is opgelost, er is ruimte voor nieuwe projecten in de toekomst én 'wie het eerst komt, wie het eerst maalt' is verleden tijd. Voor de sociale huursector hebben we in prioritering extra aandacht. Eén keer per jaar kunnen nieuwe 'zachte' plannen (na inhoudelijke toetsing) zich inschrijven voor een prioriteringsronde waarin de beschikbare plancapaciteit voor de betreffende jaarschijf verdeeld wordt. De beste initiatieven krijgen onder voorwaarden programmaruimte om binnen 3 jaar tot realisatie te komen. Een soort aanbesteding dus, op basis van kwalitatieve criteria.

Er zijn veel initiatiefnemers, die willen bouwen in Overbetuwe. Dat vraagt dat de gemeente erop stuit dat de juiste woningen op de juiste plek gerealiseerd kunnen worden. Goed inspelen op de actuele woningbehoefte vraagt namelijk focus. En het maken van keuzes. Met de nieuwe programmeringssystematiek regisseert de gemeente ook beter de (voortgang en actualisatie van) het woningbouwprogramma. We kunnen de projecten faciliteren die kwalitatief het beste aansluiten bij de vraag van de woningzoekenden. De nieuwe systematiek en bijbehorend afwegingskader biedt tevens meer duidelijkheid over de eventuele financiële gevolgen en/of risico's voor de gemeente in actieve complexen (een zeer beperkt deel van het totaal van plannen).

C. Overige risico's

Huisvesting statushouders

In het bestuursakkoord "Verhoogde Asielinstroom" (november 2015) is een financiële verrekensystematiek afgesproken. Dit systeem houdt in dat gemeenten die niet aan de wettelijke huisvestingstaakstelling voldoen, een nadelig financieel gevolg zullen ondervinden. Het rijk stelt hierbij voor om bij de gemeenten, die niet aan de taakstelling voldoen, de kosten in rekening te brengen die het COA maakt doordat een vergunninghouder langer in een AZC verblijft. In het bestuursakkoord is afgesproken dat dit systeem op 1 juli 2016 in werking zou treden. Dat is echter niet gelukt. Aan de

landelijke regietafel is afgesproken dat er vanaf 1 juli gemonitord wordt welke gemeenten achterstanden oplopen. Vervolgens is het Rijk aan de slag gegaan met het ontwerpen van de Wet kostenverhaal huisvesting vergunninghouders om gemeenten een 'boete' op te leggen wanneer sprake zou zijn van verwijtbaar gedrag.

Uiteindelijk is het wetsvoorstel niet meegenomen in het regeerakkoord van het kabinet Rutte III. De grote landelijke achterstand met betrekking tot de taakstelling huisvesting statushouders uit 2016 is in de loop van 2017 echter volledig weggewerkt waardoor de noodzaak voor de nieuwe wet ook is verdwenen. Ook voor Overbetuwe geldt dat de achterstand volledig is weggewerkt. De achterstand van 41 in januari 2017 was per 1 januari 2018 zelfs omgezet in een voorsprong van 10. Er bestaat op dit moment dus geen enkel financieel risico dat er verhaal zal worden gehaald op de gemeente Overbetuwe in het kader van achterstand op de taakstelling huisvesting statushouders. In een volgende versie van deze paragraaf (Programmabegroting 2019) zal dit onderwerp dus niet meer zijn opgenomen.

Garantieverplichtingen

	x € 1 miljoen
Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW)	42,8
Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW)	142,5
Stichting Waarborgfonds Sport (SWS)	0,3
Particulieren (voormalige gemeentegaranties)	15,2
Overige garanties en borgstellingen	4,4
Totaal (per 31-12-2017)	205,2

Het totaalbedrag aan garanties is ten opzichte van de laatst opgestelde paragraaf (bij de Programmabegroting 218) afgenomen met € 3,2 miljoen door voornamelijk een afname van het totaalbedrag van garanties van de onderdelen WEW.

Het overgrote deel van de garanties heeft betrekking op garanties voor eigen woningen. Voor garanties vanaf 1-1-2011 loopt de gemeente hiervoor geen concreet risico meer. Dat geldt ook voor de garanties aan particulieren, waarvoor het risico in het verleden is afgekocht. Voor de overige garanties loopt de gemeente een secundair of tertiair risico. Dat betekent dat de gemeente pas in tweede of in derde instantie wordt aangesproken. Het is nog steeds verantwoord er vanuit te gaan dat er in de voor ons liggende jaren geen substantieel beroep zal worden gedaan op de door de gemeente verstrekte garanties of afgegeven achtervang.

Werkvoorzieningschap Midden-Gelderland/Presikhaaf Bedrijven

Op 5 oktober 2016 heeft het AB ingestemd met een nieuwe begrotingssystematiek, waarbij besloten is tot voorfinanciering door de deelnemende gemeenten van het negatieve begrotingsresultaat. De begroting 2018 van Presikhaaf Bedrijven (PHB) sluit hierdoor op een nihil resultaat. Door het ontbreken van voldoende weerstandsvermogen bij PHB komen de tekorten voor rekening van de deelnemende gemeenten. De gemeente Overbetuwe is verantwoordelijk voor de dekking van ca. 6,6% van het exploitatietekort. In de begroting 2018 van onze gemeente is hierop geanticipeerd door een structurele gemeentelijke bijdrage aan PHB op te nemen van € 420.000. Bovenvermeld begrotingsbedrag is een gemiddeld bedrag voor de periode 2016 t/m 2019. Jaarlijks zal in de Tussenrapportages op basis van actuele gegevens afstemming plaatsvinden met de werkelijke bijdragen aan PHB. Met ingang van 2017 gaat PHB het eigen vermogen opbouwen tot een omvang van € 2.400.000. Jaarlijks wordt hiervoor € 600.000 bij de deelnemende gemeenten in rekening gebracht.

In december 2017 heeft het AB ingestemd met de overdracht van haar activiteiten aan Scalabor. Hiermee ontstaat een nieuwe situatie die zich zal vertalen in een nieuwe begroting 2018. Ingevolge de begrotingssystematiek zal ook deze op een resultaat van nihil sluiten. Met de overdracht van de activiteiten draagt PHB niet langer het exploitatierisico van die activiteiten. Hiermee is het risico van de deelname vanaf 1 januari 2018 beperkt tot het verschil in rijksbijdrage enerzijds en de loonkosten, aangevuld met uitvoeringskosten voor personeelsadministratie, anderzijds. Naar verwachting zullen deze voor 2018 en 2019 binnen de begroting vallen. Ook komt de noodzaak tot het opbouwen van eigen vermogen te vervallen. Besluitvorming hieromtrent dient nog plaats te vinden. De overgang van de uitvoering van Wsw naar Scalabor per 1 januari 2018 heeft voor Presikhaaf Bedrijven in 2017 tot frictiekosten geleid. Uiteindelijk heeft dit conform de concept jaarrekening geleid tot een verlies van €

10.535.000 over het jaar 2017. Voor onze bijdrage in de frictiekosten is conform de kwartaalcijfers van PHB via TR4 - 2018 een bedrag gereserveerd van € 737.106. Gelet op het voorgaande hebben wij in deze paragraaf geen risicobedrag opgenomen.

Brandbestrijding, hulpverlening bij rampen, opruiming explosieven

In het geval van incidenten op "rampschaal" kan de gemeente worden geconfronteerd met flinke financiële aanspraken. Daarbij moet worden gedacht aan herstelwerkzaamheden, opvang, begeleiding en compensatie van schade. Verder kan het bij grondwerkzaamheden noodzakelijk zijn om oude explosieven op te ruimen. Bij nieuwe projecten, waarbij deze kans bestaat, wordt al zoveel mogelijk een kostenraming opgenomen en worden kosten, waar mogelijk doorbelast aan projectontwikkelaars, e.d. Ook kan de gemeente een deel van de kosten (70%) bij het rijk declareren. Een deel van de kosten blijft echter voor rekening van de gemeente en hiervoor is geen bestemmingsreserve meer beschikbaar. Eventuele kosten van de beschreven onderdelen kunnen in eerste instantie worden opgevangen met de algemene post van € 5 miljoen (zie totaaloverzicht).

Juridische procedures ruimtelijke plannen e.d.

De mogelijkheid bestaat dat aan de algemene reserve middelen moeten worden onttrokken om één of meerdere langsepende (ruimtelijke) kwesties voor de gemeente tot een goed eind te kunnen brengen. Hiervoor nemen wij een risicobedrag op van **€ 0,5 miljoen**.

Opvang tekorten jaarrekening en/of grote projecten

De gemeente heeft geen afzonderlijke bestemmingsreserve om eventuele rekeningstekorten op te vangen. Ook kan het zijn dat er zich bij de grote projecten in de toekomst toch nog onverwachte aanvullende tekorten voordoen, ondanks de getroffen voorzieningen en ingeschatte risico's in deze paragraaf. In de lijn van voorgaande jaren wordt voor bovenstaande risico's één algemene post opgenomen van **€ 5 miljoen**.

Recapitulatie incidentele financiële risico's

x € 1 miljoen

A. Grote projecten, niet zijnde grondexploitatie	0,0
B. Grondexploitatie algemeen	
Gewogen risicoanalyse	1,4
RPW (Regionaal Programma Werklocaties)	4,7
Nog te realiseren opbrengsten grondverkoop	2,6
C. Overige risico's	
Juridische procedures	0,5
Algemene stelpost rekeningstekort, e.d.	5,0
Totaal eenmalige financiële risico's	€ 14,2

De incidentele risico's zijn met € 3,1 miljoen afgenomen t.o.v. de vorige paragraaf (Programmabegroting 2018). Dit komt door RPW (was € 6,0 miljoen en nu € 4,7 miljoen) en de nog te realiseren opbrengsten grondverkoop (was € 4,4 miljoen en nu € 2,6 miljoen).

2.2 Omvang incidentele weerstandscapaciteit

In onderstaande tabel is de verwachte ontwikkeling van de beschikbare weerstandscapaciteit weergegeven in drie in de tijd opeenvolgende P&C-documenten.

Ontwikkeling weerstandscapaciteit juni 2017 / mei 2018 (x € 1.000)

	Jaarstukken 2016 (juni 2017)	Begroting 2018 (sept. 2017)	Jaarstukken 2017 (mei 2018)
Incidentele weerstandscapaciteit			

A. Algemene reserve	19.387		
- Werkelijk saldo 31-12-2016 (incl. rek.res. 2016)		25.810	
- Geraamd saldo per 1-1-2018 (=31-12-2017)			19.823
- Werkelijk saldo 31-12-2017 (incl. rek.res. 2017)			
B. Stille reserves in:			
Niet meer opgenomen	19.387	25.810	19.823
Totale incidentele weerstandscapaciteit			

Toelichting op de berekening van de incidentele weerstandscapaciteit

A. Algemene reserve

De algemene reserve is ten opzichte van het saldo per eind 2016 met ca. € 0,4 miljoen toegenomen. Dit komt hoofdzakelijk door het rekeningresultaat 2017. Het aanzienlijke verschil ten opzichte van de geraamde omvang in de Programmabegroting 2018 is nagenoeg geheel veroorzaakt door het besluit van de raad om de in 2012 gedane onttrekking van € 6.800.000 aan de bestemmingsreserve riolering ongedaan te maken. Om die reden is dit bedrag weer uit de algemene reserve gehaald en gestort in de huidige voorziening riolering. In het verwachte verloop van de algemene reserve in de Programmabegroting 2018 was hiermee geen rekening gehouden.

B. Stille reserves

De stille reserves kunnen pas worden geëffectueerd bij realisatie van een aantal besluiten c.q. acties die niet direct tot een financieel resultaat leiden (bijv. aandelenverkoop BNG). De directe vrije beschikking van deze posten is dus onzeker. Met ingang de jaarstukken 2014 is geen bedrag meer opgenomen.

2.3 Conclusie incidentele weerstandsvermogen

In de afgelopen jaren zijn er belangrijke stappen gezet op het pad naar een stabiele financiële situatie. Deze positieve ontwikkeling heeft zich niet alleen voorgedaan bij het incidentele weerstandsvermogen, maar ook bij het structurele weerstandsvermogen, zoals toegelicht in de volgende pagina's.

In de Jaarstukken 2016 is het percentage dat de verhouding weergeeft tussen de gekwantificeerde eenmalige financiële risico's en de incidentele weerstandscapaciteit voor het eerst boven de 100% uitgekomen, namelijk 112%. De kwalificatie is daarom toen verhoogd van 'nog niet voldoende en reden tot waakzaamheid en terughoudendheid' (was in Programmabegroting 2016) naar 'redelijk goed'. In de Programmabegroting 2018 is het percentage verder gestegen naar 139% hetgeen reden was om de kwalificatie op 'redelijk goed' te handhaven. Uit deze actuele paragraaf bij de Jaarstukken 2017 is op te maken dat de verhouding tussen de gekwantificeerde eenmalige financiële risico's (van € 14,2 miljoen) en de incidentele weerstandscapaciteit (van € 19,8 miljoen) licht is gedaald en nu 141% bedraagt. Wij handhaven daarom de kwalificatie van het eenmalige weerstandsvermogen op: '**redelijk goed**'. Gezien het verwachte verloop van de algemene reserve in de komende jaren zal dit ertoe leiden dat bij gelijkblijvende (of dalende) eenmalige financiële risico's binnen afzienbare tijd de kwalificatie 'goed' gebruikt kan worden. Welk percentage hierbij hoort is niet duidelijk voorgeschreven, maar wij hanteren hiervoor 200%. Met andere woorden de verhouding tussen weerstandscapaciteit en eenmalige risico's is 2 : 1.

Op 20 februari 2018 heeft de raad de 'Nota risicomanagement 2018' vastgesteld. In die nota is vastgelegd welk niveau (ratio) van weerstandsvermogen de gemeente nastreeft. Daarbij is gebruik gemaakt van de waarderingstabel ontwikkeld door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement (NAR). De gemeente Overbetuwe streeft naar een ratio weerstandsvermogen tussen de 1,4 en 2. Met deze ratio krijgt het weerstandsvermogen de kwalificatie 'ruim voldoende'. Met ingang van de kadernota / begroting 2019 hanteren we de kwalificaties zoals deze geformuleerd zijn in de vastgestelde Nota risicomanagement. De kwalificatie uit voorliggende jaarstukken 2017 van 'redelijk goed' correspondeert met nieuw te hanteren duiding 'ruim voldoende' en hiermee sluiten we tevens aan bij het vastgestelde streefniveau.

3. Structureel weerstandsvermogen

Zoals toegelicht in de paragraaf bij eerdere P&C-stukken hebben we al een aantal structurele risico's stapsgewijs bewust beperkt. Deze acties tot het terugbrengen van de structurele risico's zullen wij hier

niet opnieuw toelichten. Wel hebben dergelijke acties onze voortdurende aandacht.

3.1 Structurele risico's

Dit zijn risico's waaruit structurele financiële consequenties kunnen voortvloeien.

Hieronder beschrijven wij de belangrijkste structurele risico's.

De decentralisaties in het sociaal domein

Met de eerste ervaringsjaren 2015 tot en met 2017 beschikken we over steeds meer cijfers over de gedecentraliseerde taken in het sociale domein, bestaande uit: Jeugdzorg, Maatschappelijke Ondersteuning en Participatie. We krijgen daarmee een steeds beter beeld van de aard en omvang van de financiële risico's. De structurele risico's die kunnen voortvloeien uit deze taken blijven voor een deel nog steeds lastig te kwantificeren, omdat we de zorgvraag van onze inwoners en de daarmee samenhangende zorgkosten niet op voorhand weten. Om de uitnutting beter te volgen geven we in de reguliere P&C-cyclus vier keer per jaar de ontwikkeling in het financieel kader voor het sociaal domein weer.

Om de stijgende kosten in het sociaal domein te verminderen werken we aan de transformatie van zorg in het sociaal domein. Sturingsmogelijkheden liggen er bij de inkoop en contractering van zorg en door het verbeteren en uitbreiden van de algemene voorzieningen, om daarmee het kosten voor de maatwerkvoorzieningen af te laten nemen. Bij de inkoop voert het contract- en relatiemanagement periodiek contractbesprekingen uit met zorgaanbieders om de kwaliteit van de zorg te verbeteren, de zorg verder te kantelen en de zorgkosten te reduceren. In de bedrijfsvoering zijn we overgestapt op de digitale gegevensuitwisseling van zorgmeldingen en facturering. Door monitoring van deze gegevens krijgen we steeds meer sturingsinformatie over de taakuitvoering en de financiën in het sociale domein. De transformatie, vooral in de Jeugdzorg, is net gestart. We zullen de komende jaren nodig hebben om met de transformatie in de zorg de financiële nadelen binnen het sociaal domein op te vangen.

Het Rijk heeft het voornemen om per 2019 de integratie-uitkeringen sociaal domein (IUSD) niet meer apart in beeld te brengen. De baten voor de gedecentraliseerde taken in het sociaal domein zijn daarmee niet meer als apart onderdeel zichtbaar in de algemene uitkering. Het Rijk en de VNG gaan in 2018 nadere afspraken maken over de hoogte en structurele indexering van de betreffende budgetten, voordat de overheveling wordt uitgevoerd. Daarnaast wordt in 2019 het woonplaatsbeginsel anders ingevuld waardoor de baten en lasten voor jeugdzorg zullen afnemen. Op dit moment is dus de nodige onzekerheid hoe een en ander er vanaf 2019 financieel uit zal zien. Ten tijde van het opstellen van de volgende versie van deze paragraaf (Programmabegroting 2019) zal waarschijnlijk wat meer duidelijk zijn. Bij de komende tussenrapportages zullen we u informeren over de actuele financiële ontwikkelingen in het sociaal domein.

In deze financiële paragraaf volstaan wij met deze toelichting en nemen wij geen afzonderlijk structureel risico op voor dit onderdeel.

Samenwerking op diverse taakgebieden

Zuiver vanuit het financiële oogpunt bezien -dus los van inhoudelijke voordelen- heeft de samenwerking met andere gemeenten tot nu toe geleid tot (voorlopige) financiële nadelen en verhoging van financiële risico's o.a. wegens niet door te belasten overheadkosten. Zoals ook geconcludeerd in voorgaande begrotingen, vloeien uit de diverse nieuwe samenwerkingsvormen eenmalige en structurele financiële consequenties en risico's voort.

Wat betreft de structurele risico's speelt ook nog het volgende. Gemeente Overbetuwe hanteert -in tegenstelling tot veel andere gemeenten- voor de eigen begroting al jaren de nullijn; dus geen verhogingen wegens areaaluitbreiding en prijsstijgingen. Op het moment dat taken uit handen gegeven worden aan samenwerkingsverbanden e.d., bepaalt Overbetuwe niet meer zelfstandig de begrotingsrichtlijnen voor de betreffende onderdelen, maar worden deze bepaald door "de meerderheid". Min of meer hetzelfde geldt bij structurele uitbesteding van werkzaamheden, waarbij de gemeente gebonden is aan de prijs- en areaalaanpassingen op basis van gesloten contracten.

Zoals u regelmatig heeft kunnen lezen, hechten wij zeer aan samenwerking met andere gemeenten

en andere partners, maar stellen wij ons ook kritisch op bij het aangaan van nieuwe samenwerkingsvormen en zeker ook wat betreft de financiële risico's die hieruit kunnen voortvloeien.

Invoering vennootschapsbelasting (VpB)

Zie toelichting op VpB bij eenmalige risico's/grondexploitatie.

Niet te realiseren deel structurele taakstellingen

In de periode 2010-2016 zijn er diverse omvangrijke heroverwegingsoperaties uitgevoerd. De op basis daarvan ingeboekte taakstellingen zijn inmiddels bijna allemaal gerealiseerd. Er resteert nog een aantal in te vullen posten vanaf 2018. Een tweetal taakstellingen bleek echter niet haalbaar en deze zijn inmiddels via de Kadernota 2018 afgeboekt. De overige taakstellingen zouden volgens de planning vanaf 2018 wel worden gerealiseerd. Bij de Kadernota 2019 zal opnieuw kritisch worden gekeken of de ingeboekte taakstellingen ook daadwerkelijk gerealiseerd zullen worden.

Recapitulatie gekwantificeerde structurele financiële risico's

Samenvattend zijn er wel structurele financiële risico's, maar deze zijn niet zodanig hard of concreet dat deze ook te kwantificeren zijn. De beperkte omvang van de structurele risico's is ook het gevolg van onze gerichte acties tot het terugdringen hiervan.

3.2 Structurele weerstandscapaciteit

In onderstaande tabel is de verwachte **structurele weerstandscapaciteit** in drie opeenvolgende momenten en P&C-documenten weergegeven.

Ontwikkeling structurele weerstandscapaciteit sept. 2017 / mei 2018 (x € 1.000)

	Jaarrekening 2016 (juni 2017)	Begroting 2018 (sept. 2017)	Jaarrekening 2017 (mei 2018)
a. Structureel overschot	1.337	1.414	1.532
b. Mogelijke aanvullende voordelen heroverwegingen	pm	pm	pm
c. Onbenutte belastingcapaciteit	pm	pm	pm
d. Post onvoorzien	54	54	54
Totale structurele weerstandscapaciteit	1.391	1.468	1.586

Ook ten tijde van het opstellen van de Jaarstukken 2017 is nog steeds sprake van een aanzienlijk structureel overschot. Zoals wij in de Kadernota 2017 hebben aangegeven is het noodzakelijk om dergelijke overschotten niet aan te wenden maar (grotendeels) in stand te houden als buffer voor eventuele structurele tegenvallers en om jaarlijks een flinke toevoeging te doen aan de algemene reserve. In die Kadernota heeft u op ons voorstel ook het uitgangspunt vastgesteld om te streven naar een gemiddeld in stand te houden begrotingsoverschot van € 1 miljoen per jaar, dit o.a. als buffer voor de opvang van structurele financiële risico's.

Bij onderdeel "b" hebben wij bewust geen rekening gehouden met mogelijk hogere overschotten in toekomstige jaren en extra structurele ruimte van inkomstenverhogende maatregelen van aanvullende heroverwegingsoperaties, e.d.. In de begroting en het meerjarenperspectief zijn namelijk al structurele voordelen ingeboekt die nog gerealiseerd moeten worden. Ook zijn de financiële mogelijkheden om verder te heroverwegen/te bezuinigen beperkt, omdat deze gemeente al vele jaren grotendeels de nullijn hanteert bij de samenstelling van de exploitatiebegroting.

Wat betreft de onbenutte belastingcapaciteit (c) nog even de volgende toelichting. Zuiver theoretisch kunnen wij een bedrag aan onbenutte belastingcapaciteit opnemen van afgerond € 4,5 miljoen. Dit is de ruimte om de OZB-tarieven te verhogen volgens de normen die het rijk hanteert voor gemeenten in financiële problemen (artikel 12 gemeenten). Zoals wij ook al hebben opgemerkt in risicoparagrafen bij voorgaande P&C-stukken vormt de mogelijkheid tot een dergelijke extra belastingverhoging geen reële optie om structurele risico's op te vangen. Het is namelijk niet reëel om te veronderstellen dat deze gemeente de belastingen, e.d. op de korte termijn met tientallen procenten zal verhogen (naast de reguliere verhogingen van gemiddeld 1,5%). In de kolom van het overzicht hierboven is de onbenutte belastingcapaciteit daarom pm geraamd.

3.3 Het structurele weerstandsvermogen en de eindconclusie

Het structurele weerstandsvermogen is, zoals reeds vermeld in de inleiding:

de verhouding tussen structurele risico's en structurele weerstandscapaciteit.

Op basis van de positieve ontwikkelingen in de begroting 2017 en het bijbehorende meerjarenperspectief en het feit dat wij steeds meer grip op risico's krijgen, hebben wij de kwalificatie van het structurele weerstandsvermogen in de begroting 2017 verhoogd van "redelijk goed" naar "goed". Deze kwalificatie is gehandhaafd in de Jaarstukken 2016 en Programmabegroting 2018. Op grond deze actuele paragraaf en het geactualiseerde meerjarenperspectief hebben wij het structurele weerstandsvermogen ook in de Jaarstukken 2017 gekwalificeerd als: **goed**. Het spreekt voor zich dat wij ons blijven inzetten om deze goede positie te handhaven en waar mogelijk te versterken.

Kengetallen

De verplichte financiële kengetallen

Op grond van artikel 11 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV), worden met ingang van de jaarrekening 2015 en begroting 2016 de volgende kengetallen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing opgenomen:

- 1.a. Netto schuld quote
- 1.b. Netto schuld quote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
2. Solvabiliteitsratio
3. Structurele exploitatieruimte
4. Grondexploitatie
5. Belastingcapaciteit

De kengetallen maken het gemakkelijker om inzicht te krijgen in de financiële positie van de gemeente. Hieronder wordt allereerst vermeld wat de betekenis is van de diverse kengetallen. Vervolgens zijn uitkomsten van de kengetallen verzameld in een tabel. In deze tabel is niet alleen het betreffende kengetal voor het begrotingsjaar 2018 opgenomen, maar ook die van de jaren uit de meerjarenraming (2019 t/m 2021), de begroting 2017 en het jaarverslag 2016. Bij de beoordeling van de financiële positie is het immers ook relevant om inzicht te hebben hoe de kengetallen zich ontwikkelen ten opzichte van voorgaande jaren. Tenslotte worden conclusies getrokken.

1a. Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de medeoverheid ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken.

1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Omdat er bij leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal terug worden betaald, wordt bij de berekening van de netto schuldquote onderscheid gemaakt door het kengetal te berekenen, zowel inclusief als exclusief de doorgeleende gelden. Op die manier wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en ook wat dat betekent voor de schuldenlast.

2. Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de medeoverheid in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het totale balanstotaal.

3. Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente of provincie heeft om de eigen lasten te dragen of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt thans het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten en uitgedrukt in een percentage.

4. Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond

in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting en uitgedrukt in een percentage.

5. Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de provincie of gemeenten zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde.

Jaarverslag 2017	Verloop van de kengetallen		
Kengetallen:	Jaarverslag 2016	Begroting 2017	Jaarverslag 2017
1.a. Netto schuldquote	62%	78%	73%
1.b. Netto schuld quote gecorrig.	56%	71%	65%
2. Solvabiliteitsratio	29%	20%	27%
3. Structurele exploitatieruimte	4,42%	2,31%	1,69%
4. Grondexploitatie	2,48%	1,98%	11,86%
5. Belastingcapaciteit	89%	83%	84%

Conclusies en normen Provincie Gelderland

1a. Netto schuldquote

1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Categorie A	Tot 100%
Categorie B	100% tot 130%
Categorie C	Hoger dan 130%

Overbetuwe 2017: **73%** en **65%** dus **categorie A** (= voldoende).

2. Solvabiliteitsratio

Categorie A	50% en hoger
Categorie B	Tussen 20% en 50%
Categorie C	Kleiner dan 20%

Overbetuwe 2017: **27%** dus **categorie B** (= matig).

3. Structurele exploitatieruimte

Categorie A	Hoger dan 0,6%
Categorie B	Tussen 0% en 0,60%
Categorie C	Kleiner dan 0%

Overbetuwe 2017: **1,69%** dus **categorie A** (= voldoende).

4. Grondexploitatie

Categorie A	Kleiner dan 20%
Categorie B	Tussen 20% en 35%
Categorie C	Hoger dan 35%

Overbetuwe 2017: **11,86%** dus **categorie A** (= voldoende).

5. Belastingcapaciteit

Categorie A	Kleiner dan 95%
Categorie B	Tussen 95% en 105%
Categorie C	Hoger dan 105%

Overbetuwe 2017: **84%** dus **categorie A** (= voldoende).

De **algemene conclusie** is dat gemiddeld over alle financiële kengetallen onze gemeente voldoende scoort en dat alleen de solvabiliteit een matig aangeeft. Dit wordt veroorzaakt door de huidige stand van de algemene reserve. De omvang daarvan is de afgelopen jaren al aanzienlijk toegenomen en de verwachting is dat deze toename zich in de komende jaren verder voortzet.

III. Onderhoud kapitaalgoederen

1. Inleiding

In de openbare ruimte bevinden zich veel zaken die eigendom van de gemeente zijn. Deze eigendommen kunnen als volgt worden ingedeeld:

- infrastructuur: wegen, water en riolering
- voorzieningen: groen, verlichting, sportvelden, speelvoorzieningen
- gebouwen: scholen, sport- en welzijnsaccommodaties, huisvesting gemeente en brandweer

Al deze eigendommen, die ook wel kapitaalgoederen worden genoemd, moeten door de gemeente worden onderhouden. De door de gemeenteraad vastgestelde kwaliteitsniveaus worden in deze paragraaf toegelicht.

2. Welke afspraken zijn over het onderhoud van de kapitaalgoederen gemaakt?

De gemeenteraad heeft beleids- en beheerplannen vastgesteld die de uitgangspunten bevatten voor dat onderhoud. Het kwaliteitsplan BOR is een goed instrument gebleken om daadwerkelijk de afgesproken kwaliteit in de praktijk te realiseren. Een aantal plannen moet worden herzien. In de plannen die op termijn ter vaststelling worden aangeboden wordt het kwaliteitsniveau concreter geformuleerd. Hierdoor is een betere afweging te maken.

Beleidsdocument	Datum vaststelling	Geplande actualisatie [1]
Beheerplan wegen 2014 - 2018	17-03-2015	2018
Gemeentelijk Rioleringsplan	04-12-2017	2021
Beleidsplan Openbare Verlichting	30-05-2006	2018
Beleidsplan Speelvoorzieningen	23-05-2012	2020
Nota Voorziening groot onderhoud gemeentelijke accommodaties	26-02-2008	2018
Gemeentelijke accommodaties niet zijnde gebouwen (sportvelden, veldmeubilair, sportinventaris)	28-10-2008	nog onbekend

[1] Het jaartal geeft weer in welk jaar de actualisatie leidt tot een voorstel aan de gemeenteraad.

Kwaliteitsniveaus

In het Kwaliteitsplan Beheer Openbare Ruimte is gewerkt met drie kwaliteitsniveaus te weten laag, basis en goed[3]. Deze kwaliteitsniveaus zijn in het hierna opgenomen overzicht uitgewerkt, zodat duidelijk wordt wat eronder wordt verstaan. (overigens wordt in de CROW –systematiek gewerkt met

niveaus A+ tot en met D maar worden vanwege de leesbaarheid van deze paragraaf vertaald in onderstaande kwalificaties Laag, Basis en Hoog).

Kwaliteitsniveau	Laag	Basis	Hoog
Wettelijke voorschriften	Het onderhoudsniveau voldoet niet of niet-geheel aan de minimaal vereiste wettelijke voorschriften	Het onderhoudsniveau voldoet voldoende aan de vereiste wettelijke voorschriften	Het onderhoudsniveau voldoet ruimschoots aan de vereiste wettelijke voorschriften
Duurzaamheid (Vervangingstermijnen)	Door het lage onderhoudsniveau wordt de levensduur van het kapitaalgoed korter dan gebruikelijk	De levensduur is de gebruikelijke vervangingstermijn van het kapitaalgoed	Door het hoge onderhoudsniveau wordt de levensduur van het kapitaalgoed verlengd
Opbouw achterstallig onderhoud	Achterstallig onderhoud komt periodiek voor	Achterstallig onderhoud komt incidenteel voor	Achterstallig onderhoud komt niet voor
Milieu effecten	Het onderhoudsniveau van het kapitaalgoed is zodanig dat in onvoldoende mate efficiënt en zuinig met natuurlijke hulpbronnen wordt omgegaan	Het onderhoudsniveau van het kapitaalgoed is zodanig dat in voldoende mate efficiënt en zuinig met natuurlijke hulpbronnen wordt omgegaan	Het onderhoudsniveau van het kapitaalgoed is zodanig dat in ruime mate efficiënt en zuinig met natuurlijke hulpbronnen wordt omgegaan
Oordeel inwoners (schaal 1,0-10,0)	Score 1,0 - 5,5	Score 5,5 – 7,0	Score 7,1 – 10,0
Veiligheid (objectief)	Door de wijze van onderhoud bestaat een gerede kans op ongelukken	Door de wijze van onderhoud bestaat weinig kans op ongelukken	Door de wijze van onderhoud bestaat een zeer geringe kans op ongelukken
Gevoelswaarde inwoners (subjectief)	Inwoners ervaren de openbare ruimte (m.b.t. het betreffende kapitaalgoed) als onveilig en onvoldoende leefbaar	Inwoners ervaren de openbare ruimte (m.b.t. het betreffende kapitaalgoed) als voldoende veilig en leefbaar	Inwoners ervaren de openbare ruimte (m.b.t. het betreffende kapitaalgoed) als zeer veilig en leefbaar
Klachten	De gemeente ontvangt veel klachten over het kapitaalgoed	De gemeente ontvangt weinig klachten over het kapitaalgoed	De gemeente ontvangt geen klachten over het kapitaalgoed
Claims	Grote kans op gegronde schadeclaims	Weinig kans op gegronde schadeclaims	Geen kans op gegronde schadeclaims

[3] In de overzichten is het kwaliteitsniveau “goed” gewijzigd in “hoog”.

4. In plannen vastgelegde kwaliteitsniveaus van het onderhoud

Naam beleids-/beheersplan	Datum raadsbesluit	Kwaliteitscriteria (laag, basis of hoog)
Beheerplan Openbare Ruimte	14-12-2010	<i>Wegen:</i> basisniveau <i>Groen</i> Binnen bebouwde kom: basis/hoog niveau Buiten bebouwde kom: basisniveau Bedrijventerreinen: basisniveau <i>Straatreiniging</i> Centra en bebouwde kom: basisniveau Buiten bebouwde kom: basisniveau Bedrijventerreinen: basisniveau Openbare verlichting: basisniveau <i>Straatmeubilair</i> Binnen bebouwde kom: basisniveau

Naam beleids-/beheersplan	Datum raadsbesluit	Kwaliteitscriteria (laag, basis of hoog)
		Buiten bebouwde kom: basisniveau Bedrijventerreinen: basisniveau
Beheerplan Wegen 2014 - 2018	17-03-2015	Wegen basisniveau
Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP)	04-12-2017	De gemeente moet voldoen aan de gemeentelijke watertaken zoals beschreven in de Wet milieubeheer en de Wet op de waterhuishouding. Deze taken vormen de basis van het GRP 2018-2022. Algemene uitgangspunten bij het opstellen van het GRP waren: • In stand houden van de huidige voorzieningen, waarbij wordt voldaan aan de wettelijke voorschriften. In het GRP 2018-2022 zijn de exploitatielasten, de investeringen en de daaruit voortvloeiende kapitaallasten opgenomen. De belangrijkste financiële uitgangspunten zijn: • De financiële consequenties van de investeringen en werkzaamheden worden voor een periode van 20 jaar berekend; • In de meerjarenramingen van het GRP wordt rekening gehouden met een jaarlijkse loon- en prijsstijging van 1,5%. Ter compensatie hiervan wordt het riooltarief jaarlijks met 0,5% verhoogd; • Een kostendekking van 100%, waarbij rekening wordt gehouden met de in te calculeren rente over de voorziening riolering; • De minimumomvang van de voorziening riolering bedraagt € 1.000.000; • Het (resterende) saldo van de voorziening wordt in 10 jaar ingezet ter verlaging van de rioolheffing; • De uit de jaarrekening blijken exploitatievoordelen worden gebruikt ter verlaging van de rioolheffing.
Beleidsplan Openbare verlichting	30-5-2006	Zowel voor de beheerskaders (masten, armaturen, etc.) als voor de beleidskaders (sociale veiligheid, verkeersveiligheid, etc.) is in het plan vastgelegd dat het na te streven kwaliteitsniveau "basis" is. Het college heeft op 12 december 2017 besloten om het nieuwe Beleidsplan "Licht in Overbetuwe 2018-2022" door te leiden naar de raadsvergadering van 6 februari 2018.
Beleidsplan Speelvoorzieningen	23-05-2012	Onderhoud en beheer van speelvoorzieningen gaat uit van wettelijke (veiligheids)voorschriften. Met behulp van inspecties wordt dit geborgd. Er is een grens aan de financiële ruimte voor het onderhoud en beheer. Met behulp van een meerjaren renovatieplan wordt wijk- en kerngericht gewerkt aan renovaties van speelruimte.
Nota voorziening groot onderhoud gemeentelijke accommodaties	26-2-2008	Het gaat hier om de gemeentelijke gebouwen voor welzijn en sport, de schoolgebouwen en de overige gebouwen (huisvesting bestuur en ambtenaren, brandweer, enz.). De basis onder de onderhoudsbegrotingen is gelegen in door derden opgestelde meerjarenonderhouds-planningen. Eind 2017 zijn de meerjarige onderhoudsplannen (MOP's) geactualiseerd. Momenteel wordt gekeken om deze MOP's om te zetten naar duurzame MOP's (DMOP's). Hierin wordt duurzaamheid meegenomen.

Naam beleids-/beheersplan	Datum raadsbesluit	Kwaliteitscriteria (laag, basis of hoog)
		We gaan kritisch om met het onderhoud. Indien op basis van de meerjarenonderhoudsplannen vervanging noodzakelijk is, bekijken we eerst kritisch of vervanging daadwerkelijk nodig is. Incidenteel komt achterstallig onderhoud voor. Wij gaan op een afgewogen manier met de financiële middelen om. Op basis hiervan kan het na te streven onderhoudsniveau worden aangemerkt als "basis".
Gemeentelijke accommodaties niet zijnde gebouwen (voetbalvelden, veldmeubilair en sportinventaris)	28-10-2008	Bij de voetbalvelden bekijken we jaarlijks kritisch welk onderhoud daadwerkelijk nodig is. We hebben hiervoor geen meerjarenonderhoudsplannen gemaakt omdat in de uitvoeringsagenda als voornemen staat dat de onderhoudsbijdrage aan de voetbalverenigingen wordt geprivatiseerd. Dit zou betekenen dat alle voetbalverenigingen zelf verantwoordelijk worden voor het onderhoud en dat hiervoor geen bijdrage van de gemeente meer tegenover staat. De sportinventaris wordt jaarlijks gekeurd. Aan de hand van deze keuring bekijken we of vervanging nodig is of dat onderhoud voldoende is. Ook controleren we middels jaarlijkse inspecties het veldmeubilair. Aan de hand hiervan bekijken we welk veldmeubilair aan vervanging toe is. Op basis hiervan kan het na te streven onderhoudsniveau worden aangemerkt als "basis".

5. Financiële consequenties

Voor klein onderhoud, investeringen en stortingen in voorzieningen voor groot onderhoud van al onze kapitaalgoederen is € 7,5 miljoen in de begroting 2017 opgenomen. Dat is ongeveer 7% van de totale begroting. In de volgende tabel staan de budgetten vermeld die voor het onderhoud beschikbaar zijn om het door de raad opgedragen kwaliteitsniveau waar te maken. Tevens wordt aangegeven of er naast deze budgetten onderhoudsvoorzieningen of bestemmingsreserve (BR) zijn gevormd, waaruit het groot onderhoud op de langere termijn kan worden bekostigd. In het geval dat "nvt" wordt vermeld, wordt daarmee bedoeld dat er geen onderhoudsvoorziening of bestemmingsreserve beschikbaar is. In dat geval zijn de onderhoudskosten geheel opgenomen in de exploitatiebegroting.

Omschrijving	Plan	Jaar vaststelling	Werkelijk 2017	Voorz. /BR beschikbaar	Voldoende omvang?
Wegbeheer	Beheerplan Wegen	2015	4.344.514	neen	nvt
Straatverlichting	Beleidsplan Openbare Verlichting	2006	346.746	neen	nvt
Straatreiniging	Beheerplan Openbare Ruimte	2010	91.046	neen	nvt
Water	Waterplan gemeente Overbetuwe	nvt	150.209	Maakt deel uit van GRP	Zie GRP
Schoolgebouwen	Nota voorziening groot onderhoud gemeentelijke accommodaties. Basis is het M.O.P. 2013	2008	58.213	ja	ja
Openbaar groen	Beleidsplan Openbare Ruimte	2010	1.604.920	neen	nvt
Speelvoorzieningen	Speelruimteplan	2012	228.716	neen	nvt

Riolering	GRP 2018-2021	2017	2.257.496 [1]	ja	ja
Gebouwen voor welzijn en sport	Nota voorziening groot onderhoud gemeentelijke accommodaties Basis is het M.O.P. 2013	2008	342.274	ja	ja
Gebouwen voor huisvesting bestuur en ambtelijk apparaat	Nota voorziening groot onderhoud gemeentelijke accommodaties Basis is het M.O.P. 2013	2008	322.168	ja	ja
Totaal			9.746.302		

[1] Excl. de onttrekking uit de voorziening.

In bovenstaande financiële gegevens zijn de bedragen uit de betreffende taakvelden verwerkt.

Voor de gemeentelijke gebouwen zijn de ramingen voor onderhoudslasten uit het meerjarenonderhoudsplan op het overzicht vermeld. Op de taakvelden van de gemeentelijke gebouwen zijn namelijk ook overige niet onderhoudsgerelateerde exploitatielasten verwerkt.

IV. Financiering

1. Algemene ontwikkelingen

Beleidskader

Het financieringsbeleid is vastgelegd in het Treasurystatuut gemeente Overbetuwe 2016. De financieringsparagraaf is samen met het Treasurystatuut voorgeschreven in de wet Financiering Decentrale Overheden (Wet Fido).

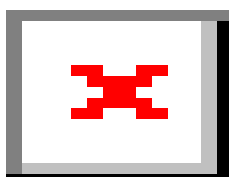
Interne ontwikkelingen

De uitvoering van de treasuryfunctie heeft in het verslagjaar plaatsgevonden binnen de regelgeving zoals vastgelegd in het Treasurystatuut. Door middel van het aantrekken van kasgeldleningen is optimaal gebruik gemaakt van de lage renteniveaus. Door spreiding in de looptijden van langlopende geldleningen is het renterisico optimaal gespreid. De geldstromen die voortkomen uit de grote projecten en de grondcomplexen hebben in grote mate de omvang van de financieringsportefeuille bepaald. De vaste geldleningportefeuille is in 2017 gestegen met afgerond € 6,8 miljoen. De kasgeldleningen zijn opgenomen tegen een negatieve rente. We hebben dus geld toe gekregen op leningen. Mede hierdoor hebben we maximaal gebruik gemaakt van de kasgeldfaciliteiten, binnen de regelgeving van de wet Fido.

Externe ontwikkelingen

Het economisch herstel heeft zich binnen de eurozone in 2017 verder doorgezet. De rente is historisch laag, mede door het ruime monetaire beleid van de Europese Centrale Bank (ECB). De korte rente (3 maands euribor) is in 2017 ongeveer gelijk gebleven op - 0,33%. De lange rente (10-jaars staatslening) is per saldo licht gestegen van 0,41% (per 1/1/2017) tot 0,53% ultimo 2017.

Rentegrafieken

Schatkistbankieren

Per 15 december 2013 is Schatkistbankieren ingevoerd. Alle overtollige liquiditeiten boven het drempelbedrag moeten worden afgeroomd naar de schatkist. De hoogte van het drempelbedrag hangt af van de hoogte van de begroting. De drempel is gelijk aan 0,75% van het begrotingstotaal. Voor onze gemeente is de drempel afgerond € 665.000.

In het volgend overzicht is de ontwikkeling van de saldi op de gemeentelijke bankrekeningen opgenomen. Het drempelbedrag is in onze gemeente in 2017 niet overschreden.

Begroting: 2017		88.649.747		
Limiet:	0,75%	664.876		
2017	Gemiddeld saldo BNG	Gemiddeld saldo ABN Amro	Totaal	Over-/onderschrijding
1e kwartaal	103.264	85.233	188.497	476.376
2e kwartaal	165.425	128.003	293.428	371.445
3e kwartaal	236.622	59.175	295.797	369.076
4e kwartaal	221.250	49.503	270.753	394.120

Positief bedrag is onderschrijding

Negatief bedrag is overschrijding

2. Gemeentefinanciering

In 2017 zijn de vaste schulden (langlopende leningen) per saldo toegenomen met € 6,8 miljoen. In de begroting werd nog uitgegaan van een groei van € 6 miljoen. De toename in langlopende leningen is voornamelijk het gevolg van het saldo van de investeringen gedurende het jaar.

Rentekosten

De totale boekwaarde van de investeringen per 1 januari 2017 bedroeg € 149 miljoen. De toegerekende rentelasten over deze investeringen over het verslagjaar bedroegen € 3,55 miljoen. De werkelijke betaalde rente in 2017 is € 2,82 miljoen waarvan € 390.000 door te belasten aan grondexploitatie. Doordat de omslagrente die toegerekend is aan investeringen hoger is dan de werkelijke rente is er sprake van een positief renteresultaat van € 732.000. In de begroting was rekening gehouden met een positief renteresultaat van € 596.000. Het verschil is ontstaan door lagere markrentetarieven dan begroot voor nieuwe financiering. Daarnaast was er in 2017 minder lange financiering en meer korte financiering, tegen lagere rentetarieven, dan begroot.

Schema rentetoerekening 2017 (bedragen x € 1.000)

Saldo externe rente lasten en baten	1.570	
Rente over eigen vermogen en voorzieningen	1.252	
Toe te rekenen rente aan grondexploitatie	-390	
Totaal werkelijk toe te rekenen rente	2.432	
Toegekende rente via renteomslag	-3.164	
Renteresultaat op taakveld Treasury	732 (Voordeel)	

Renterisicobeheer

Voor de korte en lange financiering zijn er de Fido-normen kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet geeft de hoogte van het bedrag aan waarover renterisico mag worden gelopen. Hieronder vallen alle financieringen met een looptijd korter dan 1 jaar. De kasgeldlimiet voor het jaar 2017 bedraagt afgerond € 7,5 miljoen. Dit is 8,5% van het begrotingstotaal.

Tabel Kasgeldlimiet 2017 (bedragen x € 1.000)

Kasgeldlimiet	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
1. Toegestane kasgeldlimiet				
- in procenten van de grondslag	8,50	8,50	8,50	8,50
- in bedragen	7.535	7.535	7.535	7.535
2. Omvang vlottende korte schuld	17.150	13.038	4.666	5.192
3. Vlottende middelen	392	942	2.947	2.856
4. Totaal netto vlottende schuld (2-3)	16.758	12.096	1.719	2.336
Toegestane kasgeldlimiet (1)	7.535	7.535	7.535	7.535
Ruimte +, Overschrijding (1-4)	-9.223	-4.561	5.816	5.199

De kasgeldlimiet is in het eerste en in tweede kwartaal van 2017 overschreden en in het derde en vierde kwartaal niet. De kasgeldlimiet mag maximaal twee aaneengesloten kwartalen worden overschreden. De gemeente heeft dus binnen de wettelijke kaders gehandeld. Door de gunstige marktrente (negatieve rente) is maximaal gebruik gemaakt van de kasgeldlimiet binnen de kaders van de kasgeldlimiet.

Renterisiconorm

De renterisiconorm heeft als doel om het renterisico bij herfinanciering te beheersen. Hoe meer de aflossing van de schuld in de tijd wordt gespreid, hoe minder gevoelig de begroting wordt voor renteschokken bij herfinanciering. De renterisiconorm houdt in, dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal.

Renterisiconorm en renterisico's van de vaste schuld

Berekening (bedragen x €1.000)

Stap	Variabelen Renterisico(norm)	begroting	werkelijk	verschil
(1)	Renteherziening	0	0	0
(2)	Aflossingen	9.378	9.178	-200
(3)	Renterisico (1+ 2)	9.378	9.178	-200
(4)	Renterisiconorm	17.730	20.950	3.220
(5a)=(4>3)	Ruimte onder renterisiconorm	8.352	11.772	3.420
(5b)=(3>4)	Overschrijding renterisiconorm	0	0	0
Berekening	Renterisiconorm			
(4a)	Begrotingstotaal	88.650	105.384	16.734
(4b)	Percentage regeling	20%	20%	20%
(4)=(4a x 4b)	Renterisiconorm	17.730	21.077	3.347

Uit de tabel blijkt dat de gemeente in 2017 binnen de renterisiconorm is gebleven.

Kredietrisico's

Onze gemeente heeft in het jaar 2017 voor een bedrag van € 6.772.000 miljoen te maken gekregen met kredietrisico. Dit kredietrisico heeft betrekking op onderstaande leningen (uitzettingen).

- De gemeente heeft een lening verstrekt aan ondernemingscentrum De Schalm ter grootte van € 1.520.000. De waarde per 1 januari 2017 bedraagt € 1.138.000.
- Hypothecaire geldleningen verstrekt aan personeel met een waarde per 1 januari 2017 van € 564.000 (betreffen restanten van de opgeheven regelingen).
- Achtergestelde geldlening aan Vitens. In 2006 zijn de preferente aandelen Vitens verkocht en

omgezet in een lening. De waarde per 1 januari 2017 bedraagt € 776.000.

- Overige leningen aan verenigingen, scholen en personeelsregelingen voor een bedrag van totaal € 309.000 per 1 januari 2017.

- Verstrekte geldlening SVn inzake Startersleningen ter grootte van afgerond € 3.985.000 per 1 januari 2017. Rente en aflossing zijn afhankelijk van het aantal Startersleningen.

Derivaten^[1]

Derivaten worden in de markt onder meer afgesloten ter afdekking van (rente)risico's. De gemeente Overbetuwe heeft in 2017 geen gebruik gemaakt van derivaten.

Kengetallen

Zie hiervoor de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

[1] Derivaten zijn financiële instrumenten die valuta- en/of renterisico's afdekken.

V. Bedrijfsvoering

1. Bedrijfsvoeringsparagraaf begroting 2017

In deze paragraaf leggen wij verantwoording af over de verschillende onderwerpen op het terrein van de bedrijfsvoering. Wij gaan hierbij in op het beleid en de speerpunten ten aanzien van de bedrijfsvoering per 'PIOFACH' onderwerp (personeel, inkoop, organisatie, financiën, automatisering, communicatie, huisvesting). Hiernaast besteden wij in deze verantwoording ook specifiek aandacht aan de onderwerpen: juridische zaken, informatiebeveiliging en procesgericht werken & lean.

Bedrijfsvoeringsvisie 2018-2020

In de afgelopen jaren zijn veel inspanningen verricht op het gebied van bedrijfsvoering waardoor het niveau van de voorzieningen diensten voldoet aan de huidige tijd (zoals hieronder is beschreven per bedrijfsvoeringdiscipline). Daarmee is tevens de basis gelegd voor de verdere ontwikkeling van de bedrijfsvoering naar de toekomst. Daarom is in 2017 het traject gestart om te komen tot een bedrijfsvoeringsvisie 2018-2020. Na interne consultatie, ervaringen uit het verleden, inventarisatie van de maatschappelijke trends en een SWOT is een Bedrijfsvoeringsvisie opgesteld: **Visie op bedrijfsvoering Overbetuwe, Meer-Waarde Creëren 2018-2020**. Deze is in februari 2018 vastgesteld en wordt de komende jaren, samen met de visie op dienstverlening, geïmplementeerd.

Uitvoeringsagenda 2014-2020

In de Uitvoeringsagenda 2014-2018 zijn de volgende speerpunten benoemd met betrekking tot dienstverlening, organisatieontwikkeling en bedrijfsvoering:

- Bepalen toekomstig takenpakket gemeente;
- Vormgeven gekantelde manier van werken
- Verbeteren sturing
- Renovatie gemeentelijke huisvesting
- Invoeren "anders werken, altijd digitaal, plaatsonafhankelijk (@@p)"
- Doorontwikkelen dienstverlening
- Verbeteren informatievoorziening
- Zorgen voor solide en toekomstbestendige financiën Ontwikkelen en uitvoeren van een strategisch HR-beleid

Financiën

Het project: 'Verbeterde P&C cyclus' is in 2017 bijna volledig afgerond.

- Alle P&C documenten zijn nu vernieuwd en digitaal via het programma Pepperflow beschikbaar. De samenstelling en opmaak van deze Jaarstukken 2017 in Pepperflow was het laatste onderdeel van deze modernisering. Met Pepperflow beschikken we nu over een toegankelijk en hanteerbaar informatiesysteem waarmee de informatievoorziening naar het dagelijks en algemeen bestuur aanzienlijk is verbeterd.
- Verder is in 2017 een nieuwe methodiek van rapporteren ingevoerd. Vier keer per jaar is een tussenrapportage opgesteld waarin over de beleidsmatige en financiële voortgang van de begroting is gerapporteerd.
- Het sluitstuk van dit project, de Nota risicomanagement, is op 20 februari 2018 door de raad vastgesteld.

Hoewel de afronding dus begin 2018 heeft plaats gevonden, is het uiteraard van belang om continu aandacht te blijven geven aan invulling van adequaat budgetbeheer met behulp van de verbeterde faciliteiten vanuit voornoemd project.

De doelstelling van het speerpunt 'zorgen voor solide en toekomstbestendige financiën' is: het op orde brengen en houden van de gemeentelijke financiële positie waarbij we zorgen voor een goed eenmalig en structureel weerstandsvermogen.

Op dit terrein zijn in 2017 belangrijke verdere stappen gezet. Het in de Kadernota 2017 opgenomen minimale streefbedrag van € 10 miljoen is inmiddels al ruimschoots gerealiseerd en de komende jaren verbetert onze reservepositie verder. Overigens is ondanks het forse positieve rekeningresultaat 2017 de omvang van onze algemene reserve per 31 december 2017 voor resultaatbestemming echter lager dan het saldo per 1 januari 2017. Dit komt hoofdzakelijk door de terugstorting van € 6,8 miljoen in de voorziening riolering. Voor het structureel weerstandsvermogen kan in de jaarstukken 2017 de kwalificatie "goed" gehandhaafd blijven. Vanuit goed rentmeesterschap blijven we uiteraard ook na 2017 zorgdragen voor solide en toekomstbestendige gemeentefinanciën.

Huisvesting

In de Programmabegroting 2017 was de informatie over dit onderwerp te vinden in een aparte paragraaf van de uiteenzetting van de financiële positie.

In het jaar 2017 is er veel gebeurd op het gebied van ambtelijke huisvesting. Hieronder een beknopte samenvatting. In maart 2017 is de grondige verbouwing van het Ambtshuis afgerond (*fase 1a*). Het pand is geschikt gemaakt voor het huisvesten van team Sociaal Domein en haar klanten, alsook het verduurzamen van het gebouw. Er is meer kwaliteit bereikt dan vooraf beoogd voor hetzelfde budget, onder andere een verhoging van het energielabel (van B naar A). Begin april startte de dienstverlening aan klanten vanaf deze nieuwe locatie.

Het jaar 2017 stond verder in het teken van het voorbereiden en verbouwen van de eerste verdieping van het gemeentehuis (*fase 1b*). Medio 2017 is gestart met het leegruimen en (zonder overlast) slopen van de verdieping. Na de zomer startte de opbouw. De verdieping is geschikt gemaakt om activiteit gerelateerd te werken (flexibele werkplekken voor de verschillende type werkzaamheden). Tevens is de verdieping in grote mate verduurzaamd. Overal is LED-verlichting geplaatst, het dak is grondig geïsoleerd en aan de binnenzijde zijn geïsoleerde voorzetwanden geplaatst. Een aantal oude materialen (bijvoorbeeld de oude lattenplafonds) is ook hergebruikt in het nieuwe ontwerp.

De medewerkers die in het gemeentehuis van Andelst werkzaam waren, hebben begin 2018 hun intrek genomen op de verbouwde eerste verdieping. Het gemeentehuis in Andelst is inmiddels verkocht. In januari 2018 heeft de formele overdracht plaatsgevonden aan een organisatie die er kamers voor zelfstandig wonende ouderen met Alzheimer gaat realiseren. In fase 1a en 1b hebben we voor 75 tot 80% van de totale omzet lokale bedrijven uit de gemeente Overbetuwe ingezet.

Het jaar 2017 stond tegelijkertijd ook volop in het teken van de voorbereidingen op de grootschalige verbouwing van de rest van het gemeentehuis (*fase 2*). Het gaat om de uiteindelijke sloop van bouwdeel 't Fort en vervangende nieuwbouw aan de voorkant van het gemeentehuis, richting de Dorpsstraat. Daarnaast het compleet verbouwen en verduurzamen van de huidige begane grond (waaronder de publiekshal), het souterrain en het verduurzamen en esthetisch opwaarderen van de gevels van het hoofdgebouw (levensduurverlenging). In 2017 is het 'Beeldkwaliteitsplan gemeentehuis Overbetuwe' opgesteld en vastgesteld door de raad. Vervolgens is een architect geselecteerd (De Twee Snoeken uit Den Bosch) die een ontwerp heeft gemaakt. Eind 2017 is de benodigde omgevingsvergunning aangevraagd. Gedurende het jaar werd ruim aandacht besteed aan het informeren van de directe omgeving van het gemeentehuis over de planvorming. Door middel van onder andere goed bezochte inloopavonden, informatiememo's en persoonlijke gesprekken.

Intern is veel aandacht geschonken aan het ophalen van wensen en eisen bij betrokkenen betreffende de nieuwe publiekshal, vergaderzalen en werkplekken. Waarbij het gebouw moet passen bij de visie op hoe wij onze dienstverlening verlenen (gastvrij, verrassend, goed en efficiënt). In 2017 is een start gemaakt met het omzetten van alle wensen en eisen (zowel functioneel als technisch) in een ontwerp

voor zowel de binnen- als buitenkant. De Commissie Ruimtelijke Kwaliteit heeft ten aanzien van de buitenkant ook haar adviezen meegegeven. Het verfijnen van de ontwerpen loopt door in 2018, waarbij de planning is eind 2019 gereed te zijn met fase 2.

Organisatie en Personeel

In 2017 zijn de reeds ingezette plannen om “eigenaarschap” en “resultaatgerichtheid” door te ontwikkelen verder geïmplementeerd. Hiertoe zijn in verschillende onderdelen van de organisatie op maat gemaakte visiedocumenten opgesteld en/of uitgevoerd.

Er is een dienstverleningsconcept vastgesteld met als uitgangspunten “gastvrijheid”, “goed en efficiënt”, “verrassend” en “coöperatieve ijzeren hein”. Heel concreet betekent dit dat onze inwoners, bedrijven en instellingen naast de moderne digitale weg, ook heel uitdrukkelijk fysiek contact kunnen blijven maken met de gemeente middels ruime openingstijden en afspraakloos werken.

In het sociaal domein is, met de gedachte van één klant, één regisseur, één plan, ook één uitvoeringsorganisatie gecreëerd. Die is bovendien fysiek op één locatie in het centrum van Elst gehuisvest.

In het fysieke domein is stevig geïnvesteerd in logische verbindingen tussen de beleidsvorming, de planning en de uitvoering. Bovendien is de milieustraat heringericht en zijn ook hier teams fysiek dichter bij elkaar gaan werken.

In de teams die werken aan de strategie, het beleid en de projecten is, anticiperend op nieuwe ontwikkelingen en denkend vanuit een overheid die meer responsief is naar haar burgers, bedrijven en instellingen (bijvoorbeeld de omgevingswet, de decentralisaties sociaal domein en toenemende aandacht voor ondermijning), ook gewerkt aan nieuwe samenwerkingsvormen binnen en tussen teams. Ook zijn de medewerkers zowel qua werkwijze als qua voorzieningen ondersteund om deze ontwikkeling vorm te geven.

In de bedrijfsvoering is ook een visie vastgesteld, waarmee zowel aandacht wordt gegeven aan het zorgen dat de basisvoorzieningen werken (bijvoorbeeld ICT, betalingen, huisvesting), maar ook de adviserende rol meer uit partnership wordt opgepakt.

De HR-visie

- In Q1 is een start gemaakt met passende formatie en bezetting. Ieder team heeft aangegeven welke ontwikkelingen er spelen en wat daarvan het effect is op de formatie en de bezetting. De uitkomsten hiervan zijn meegenomen in de begroting voor 2018 en de doorontwikkeling van dit speerpunt wordt verder vormgegeven in 2018 en later.
- Door de kernwaarden (eigenaarschap, resultaatgericht, zelfbewust en coöperatief) een plaats te geven in het W&O gesprek, is er expliciet aandacht voor het bespreken van houding en gedrag. Daarnaast worden diverse trainingen aangeboden, zoals de feedback training, waar houding en gedrag aan de orde komt.
- In september 2017 is het leiderschapsprogramma gestart ter versterking van de managementvaardigheden en het nastreven van de gezamenlijke koers.

MBO

We zijn aan de slag gegaan met de uitkomsten van het medewerkers-onderzoek 2016. Dit heeft onder andere geresulteerd in het expliciet opnemen van de speerpunten samenwerken en werkdruk in de Werk- en Ontwikkelingscyclus van onze medewerkers. Daarnaast is op diverse andere terreinen aandacht besteed aan de uitkomsten en vindt facilitering plaats aan onze medewerkers. Onder andere door middel van het opleidingsplan, de huisvesting, bedrijfszorgpakket.

CAO-akkoord

De invoering van Individueel Keuzebudget (IKB) en de implementatie in onze organisatie is gerealiseerd. Conform afspraak wordt de ontwikkeling van het IKB twee jaar (2017 en 2018) gevolgd. Inmiddels zijn de eerste financiële effecten gerapporteerd in de tussentijdse rapportage 4.

E-HRM

Aan de doorontwikkeling van E-HRM is verder vormgegeven maar met name aan de implementatie. Dit heeft geleid tot een verdere optimalisering van de selfservice voor onze medewerkers en managers.

Traineeship

De Vereniging P&O-netwerk Ede-Arnhem-Nijmegen is op 1 januari 2017 gestart met een regionaal traineeship. Onze gemeente participeert ook in dit netwerk. Het doel van het traineeship is om jonge, getalenteerde professionals aan te trekken, door ze bij de verschillende deelnemers 3 maal voor een periode van 8 maanden mee te laten werken in de organisatie met een specifieke opdracht. Binnen Team advies is in december 2017 een trainee gestart bij cluster inkoop, en zij houdt zich bezig met een onderzoek naar de resultaten op het gebied van duurzaamheid, SROI en lokaal ondernemerschap bij aanbestedingen.

Personeelsbudget

In 2017 is de lokale benchmark van Berenschot uitgevoerd die onderdeel uitmaakt van de systematiek van het personeelsbudget die in 2018 wordt geëvalueerd. De uitkomsten zijn gerapporteerd in de Begroting 2018.

De omvang van het begrote personeelsbudget 2017 bedraagt afgerond € 22,2 miljoen incl. de algemene salarisontwikkelingen (€ 90.000) die voortkomt uit het cao-akkoord 2017 en de effecten (€ 110.000) van de invoering van het Individueel Keuze Budget (IKB) die voortvloeit uit het cao-akkoord 2016. Deze bedragen zijn gerapporteerd in de tussenrapportage 4.

Daarnaast is in de tussenrapportage 1 het signaal afgegeven dat een overschrijding van het personeelsbudget wordt verwacht. Dit jaar laat het personeelsbudget uiteindelijk een totale incidentele overschrijding zien van € 375.000 (afgerond). Hiervan is € 225.000 incidenteel gerapporteerd bij de tussenrapportage 3.

Het werkelijke totale personeelsbudget 2017 bedraagt uiteindelijk € 22,6 miljoen. Het verschil tussen de tussenrapportage 4 en de jaarrekening is € 150.000. Dit is met name te verklaren door de hogere inhuurkosten van projectmedewerkers bij TPR.

Arbo / verzuim

Ons verzuimpercentage van 6,9% in 2017 laat een stijging zien ten opzichte van het verzuim in 2016 (5,4%). Dit verzuim bestaat met name uit langdurig niet beïnvloedbaar verzuim. Daarnaast uit verzuim die gerelateerd kan worden aan het speerpunt passende formatie / - bezetting. Het verzuim in onze gemeente is hoger dan het landelijk gemiddelde. Dit is 5,1% bij een gemeenteklasse van 20.000 tot 50.000 inwoners en het gemiddelde verzuimpercentage voor alle gemeenten is 5,6% (bron VNG personeelsmonitor 2016). In onderstaande tabel is de ontwikkeling van het werkelijke ziekteverzuim weergegeven.

Ontwikkeling ziekteverzuim (excl. zwangerschapsverlof)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Norm[1]	4%	4%	4%	4%	4%	4%
Werkelijk	4,5%	5,7%	5,5%	5,4%	5,4%	6,9%
Gemeenteklasse 20.000 – 50.000 inwoners	4,8%	4,8%	4,8%	4,9%	5,1%	N.n.b.
Landelijk alle gemeenten	5,3%	5,2%	5,1%	5,3%	5,6%	N.n.b.

Inkoop

Voor de jaren 2016, 2017 en een deel van 2018 concentreerden wij ons voor wat betreft de inkoopfunctie op de kerntaken: 'advisering aan de organisatie', 'wettelijke verplichte taken' en de prioriteiten uit de uitvoeringsagenda.

Concreet zijn in 2017 de volgende taken uitgevoerd:

- Inkoopkalender 2017 is uitgevraagd;
- Implementatie Elektronisch aanbesteden is voltooid (dit is verplicht vanaf juli 2017);
- Lokaal ondernemerschap is gestimuleerd, onder andere door het evenement Koopt Overbetuwsche Waar, een marktdag MKB Midden Nederland, regio Arnhem en Betuwe Onderneemt Beter;

- De algemene inkoopvoorwaarden en het Inkoop- en aanbestedingsbesluit zijn geactualiseerd naar aanleiding van de gewijzigde Aanbestedingswet. Het aanbestedingsbeleid is nog niet geactualiseerd. Daarvoor worden eerst de resultaten uit het onderzoek van de trainee op de gebieden van duurzaamheid, SROI en lokaal ondernemerschap, alsook de aanbevelingen op deze thema's afgewacht.

In het kader van de speerpunten *verbetering van de informatievoorziening* en *de klantgerichte dienstverlening* zijn we met de volgende onderwerpen gestart in 2017. Deze onderwerpen zullen worden vervolgd in 2018:

- Het inkoopproces is verbeterd en versimpeld en zichtbaar gemaakt via 'onze werkprocessen' in Engage, alsook op de inkoopgroep op NIVO.
- Er is gestart met een onderzoek naar de huidige positionering van de decentrale inkoop, afgezet tegen een centrale positionering.
- Er is gestart met het verbeteren van het proces voor de inhuur van personeel en bijbehorende documenten zijn gestandaardiseerd.
- In overleg met gemeente Lingewaard is gekeken naar de gezamenlijke ICT-middelen die bij inkoop in gebruik zijn en waar verbeteringen en/of besparingen behaald kunnen worden.

Juridisch

Juridische kwaliteitszorg algemeen: het juridisch jaarverslag over 2016 liet zien dat de juridische kwaliteit van de organisatie goed is te noemen. Er is wel blijvende aandacht nodig om de kwaliteit op peil te houden. In 2017 zijn standaardbeschikkingen op diverse werkerreinen geactualiseerd en is de periodieke training mediationvaardigheden weer aangeboden, als ondersteuning van en blijvende aandacht voor de Andere Aanpak.

Digitalisering: voor de overgang naar een nieuw landelijk digitaal publicatiesysteem voor regelgeving (DROP) begin 2018 is het gehele regelingenbestand van de gemeente opgeschoond en waar nodig geactualiseerd.

Mandaatbesluit: Onderzocht is of een omgekeerd mandaatbesluit voor onze organisatie meer efficiëntie zou opleveren in de bedrijfsvoering. Omdat zo'n systeem vereist dat de werkerreinen/functie inhoud helder zijn beschreven in een Organisatiebesluit, wat niet opgesteld is voor onze organisatie, lijkt een omgekeerd mandaatbesluit daarom niet direct toepasbaar voor de gemeente. De bestaande mandaatbesluiten zijn wel geactualiseerd en ook aangepast om de pilot Opgavegericht werken mogelijk te maken.

Nieuw juridisch adviesloket: Medewerkers kunnen met 1 mail juridisch advies vragen aan de juristen van (oud-) TPR, TBR en de juristen van TAV. Dit past binnen het speerpunt van onze bedrijfsvoering: het verbeteren van de informatievoorziening. Het Opgavegericht werken wordt hiermee gefaciliteerd en de onderlinge werkverdeling en de communicatie naar de interne klant is hiermee verbeterd.

Privacy en gegevensbescherming: in 2017 zijn we begonnen met het AVG-proof inrichten van onze processen en het opstellen van een register van alle verwerkingen van persoonsgegevens als voorbereiding op de inwerkingtreding van de AVG op 25 mei 2018.

Onderzoek naar ombudscommissie: voor klachten over de gemeente kan een inwoner nu, als hij niet tevreden is over de klachtafhandeling door de gemeente zelf, naar de Nationale Ombudsman. In 2017 is onderzocht of de instelling van een onafhankelijke lokale ombudscommissie meerwaarde heeft ten opzichte van de procedure bij de Nationale ombudsman. Geconcludeerd werd om niet over te stappen naar een (lokale) ombudscommissie. Doorslaggevend bij die afweging was met name de volstrekt duidelijke onafhankelijkheid van de Nationale ombudsman.

Procesgericht werken & Lean

Wij willen een klantgerichte dienstverlening voor onze inwoners en een professionele bedrijfsvoering door betere, snellere en efficiëntere processen. Hiervoor is halverwege 2016 Procesgericht werken & Lean omarmt als methode voor organisatieontwikkeling. Dit kreeg vorm in Lean project VOS – **V**erbeter onze **O**rganisatie **S**amen. In 2017 is dit project succesvol afgesloten en is Procesgericht werken & Lean opgenomen binnen de lijn. In 2017 is het volgende gerealiseerd:

- Processen - 10 werkprocessen zijn opgepakt om te verbeteren:

- Domein Bedrijfsvoering te weten: *Indiensttreding, Uitdiensttreding, Mutaties* (van papier naar digitaal, versimpeling en terugbrengen van aantal handelingen); *Uitgaande post* (stukken kunnen nu digitaal ondertekend worden om tijd en plaatsafhankelijk werken te faciliteren)
- Domein Sociaal te weten *WMO* (Minder overdracht, sneller inplannen huisbezoek), *Werkintake & Bijzondere bijstand* (Focus verschoven van rechtmatig - heeft iemand recht op een uitkering; naar doelmatig - hoe kunnen we iemand laten participeren naar vermogen) *Administratieve processen* (vastgelegd in Engage zodat helder is hoe processen verlopen)
- Domein Dienstverlening te weten *Bezwaar* (digitaal maken proces) en *Automatische Incasso* (proces beschrijven in Engage)
- Sturing & Organisatie - 3 medewerkers zijn opgeleid tot Lean procesbegeleider en in staat zelfstandig proces verbetertrajecten uit te voeren; Proceseigenaren en projectcoördinatoren zijn gecoacht en aangesteld per proces (met name Domein Bedrijfsvoering en Domein Sociaal) om processen te kunnen sturen en verbeteren
- Kunde & Gedrag - Er zijn 5 Procesgericht werken & Lean trainingen voor medewerkers georganiseerd, ter kennismaking met procesgericht werken & lean en om quick wins in eigen processen aan te brengen.
- Engage – De tool om processen vast te leggen is verder verbeterd en voor alle medewerkers toegankelijk gemaakt, zodat men kan zien hoe we werken.

Communicatie

In 2017 hebben we verder invulling gegeven aan de communicatievisie 'Luisteren en verbinden'. In deze communicatievisie zijn drie pijlers te onderscheiden. We benoemen hieronder per pijler kort de meest in het oog springende resultaten of een vernieuwende manier van werken.

1. Luisteren

Het dagelijks luisteren naar signalen vanuit de samenleving en deze – naast een gezamenlijke webcare met KCC – vertalen naar issues en proactieve communicatie is onderdeel van het dagelijkse werk geworden. Daarnaast begeleiden we klankbordgroepen en zijn aanwezig bij bewonersavonden om feeling te houden met wat er leeft.

We zijn deelnemer aan het onderzoek naar betrokkenheidsprofielen door de Han, HU en Citisens. Een afstudeerder ontwerpt verschillende communicatiestrategieën (kanalen en tone of voice) om de verschillende 'betrokkenheidsprofielen' in actie te krijgen of verbonden te houden.

2. Verbinden

- Vanuit de visie op dienstverlening is de website van de gemeente omgebouwd naar een toptakenwebsite (oplevering maart 2018).
- Dit jaar lag het initiatief van het zomerfeest bij TAV Communicatie.
- Ons nieuwe sociaal Intranet Nivo speelt een goede rol in het verbinden van onze medewerkers én van stakeholders. De vernieuwde digitale 'Vers Geperst' speelt daarin een rol door iedere week human interest nieuws te brengen (o.a. "De vrijdagochtend collega's"). Daarnaast ondersteunt Nivo kennisuitwisseling binnen de organisatie en ook vanuit de organisatie met stakeholders die lid zijn van bepaalde groepen op Nivo.
- Diverse activiteiten die zich – in het kader van het nieuwe Activiteitgerelateerd Werken – richten op het gedrag (behaviour) van medewerkers. Sociale binding en hernieuwde aandacht daarvoor stond daarbij onder andere centraal.
- Vanuit bestuurscommunicatie leggen we continu de verbinding tussen gewenste inhoud van het bestuur en de informatiebehoefte van inwoners/ stakeholders.

3. Communicatiekracht organisatie versterken

Beeld zegt meer dan woorden: In alle communicatiemiddelen proberen we daar rekening mee te houden. Resultaten 2017:

- Gebruik vlogs, infographics, animaties of foto's in plaats van geschreven tekst
- Trainingen Klare Taal voor alle medewerkers

- Uitwerking vernieuwd participatiebeleid (interactiewijzer) naar aanleiding van Motie van de gemeenteraad. Doel: medewerkers volgens deze nieuwe interactiewijzer laten werken in 2018.

Informatievoorziening

In 2017 waren de hoofdthema's voor onze informatievoorziening de volgende:

Om burgers direct inzicht te geven in de eigen gegevens is de eerste module voor burgerzaken aangeschaft. De uitrol van deze module staat gepland voor begin 2018. Deze module ondersteunt de aanvraag en afhandeling van producten onder andere op het gebied van reisdocumenten, rijbewijzen, verblijf en adres.

Na afronding van het aanbestedingstraject voor een nieuw zaakstelsel is in 2017 gestart met de implementatie van het zaakgericht werken. De eerste processen zijn in het stelsel ingericht en een aantal koppelingen met enkele belangrijke applicaties zijn geïmplementeerd en getest. In 2018 zal de verdere inrichting en uitrol van het zaakgericht werken plaats gaan vinden.

Sturen op informatie. Zoals u in het financiële deel hebt kunnen lezen, hebben we inmiddels de gehele P&C cyclus in het stelsel Pepperflow gezet. De actuele stand van de budgetten is hierin ook te raadplegen. Verder hebben we ook de Uitvoeringsagenda 2016-2018 samen met de actielijsten voor college en gemeenteraad ook in Pepperflow gezet, waardoor we ze voortdurend kunnen monitoren. In 2017 is de eerste verdieping van het gemeentehuis verbouwd tot een werkomgeving met een gevarieerd aanbod van werkplekken. De verdeling in meerdere functionele zones schept passende voorwaarden om goed en prettig te kunnen werken en samenwerken (het activiteit gerelateerd werken). In navolging op de succesvolle proef met laptops in 2016, zijn in 2017 laptops grootschalig uitgerold. Hiermee is een grote stap gemaakt in het tijd en plaats onafhankelijk werken in de gemeente Overbetuwe.

Informatiebeveiliging

In 2017 heeft de nadruk gelegen op de verdere invoering van de Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten (BIG) door middel van de uitvoering van het jaarplan Informatiebeveiliging 2017. Bijna alle acties die gepland zijn, zijn met succes uitgevoerd. Een paar acties met lagere prioriteit zijn doorgeschoven naar 2018, omdat andere werkzaamheden een hogere prioriteit kregen. Deze hogere prioriteit werd onder andere toegekend aan de uitvoering van de ENSIA (Eenduidige Normatiek Single Information Audit) die de vele domein specifieke audits moet gaan vervangen. In 2017 is deze ENSIA audit ingevoerd en dat heeft veel werk met zich meegebracht. De ENSIA is met succes en tijdig uitgevoerd.

Naast de ENSIA zijn ook nog (voor het laatst) de standaard audits zoals de BRP, SUWI en DigiD uitgevoerd. Ook deze audits zijn tijdig en succesvol uitgevoerd, waardoor we kunnen stellen dat daarmee de gemeente in control is met betrekking tot Informatieveiligheid.

Naast de technische uitvoering van maatregelen zijn er ook bewustwordingsacties geweest. Zo hebben we een nulmeting gedaan om te toetsen hoe groot het bewustwordingsniveau van de gemeente is. Daarnaast zijn presentaties gehouden aan medewerkers over hoe om te gaan met Informatie. Dit is gebeurd op de medewerkersbijeenkomsten, maar ook op afdelingsoverleggen en in het college. Hierdoor zijn het college en de uitvoerende organisatie zich beter bewust hoe zij om moeten gaan met informatieverwerking en hoe zij risico's kunnen voorkomen of beperken.

Steeds meer (beveiligings)incidenten zijn op een goede en snelle manier gemeld en daardoor zijn snelle acties mogelijk gemaakt om de schade zo veel mogelijk te beperken en de risico's te verkleinen.

[1]de norm is vastgesteld excl. zwangerschapsverlof

VI. Verbonden partijen

Verbonden partijen

3.6.1 Inleiding

Op grond van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV), titel 2.3., artikel 15, dient de gemeente in de begroting aandacht te besteden aan derde rechtspersonen,

waarmee de gemeente een bestuurlijke en financiële band heeft. Er zijn immers bestuurlijke, beleidsmatige en/of financiële belangen en risico's, die uit gemeenschappelijke regelingen, deelnemingen in NV's, stichtingen of verenigingen of andere overeenkomsten kunnen voortvloeien. Om te spreken van een verbonden partij, dient de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang in de betreffende partij te hebben.

De paragraaf verbonden partijen dient tenminste te bevatten:

1. de visie op verbonden partijen in relatie tot de realisatie van de doelstellingen die zijn opgenomen in de begroting;
2. de beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen;
3. de lijst van verbonden partijen.

3.6.2 Bestuurlijk belang

Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: een zetel in het bestuur van een bestuurlijke participatie of het hebben van stemrecht. Het uitoefenen van bestuurlijke invloed op het bestuur van een bestuurlijk verbonden organisatie door de gemeente is er op gericht het publieke belang te dienen. In het nastreven van het publieke belang dient de reden gelegen te zijn van het aangaan van een relatie met een derde rechtspersoon.

3.6.3 Financieel belang

Alleen een bestuurlijk belang maakt een partij nog geen zogenaamde verbonden partij, daarvoor is ook een financieel belang vereist. Onder financieel belang worden niet alleen eigendomsrechten, zoals die voortvloeien uit het bezit van aandelen begrepen, maar ook constructies als het verstrekken van leningen, het verlenen van subsidies en het stellen van garanties.

3.6.4 Beleid verbonden partijen

In de "Nota verbonden partijen" is een dwingend kader opgenomen voor de oprichting van en de deelneming in een publiekrechtelijke of privaatrechtelijke organisatie, maar ook voor de gemeentelijke vertegenwoordiging in deze organisaties. Bovendien geeft deze nota aan op welke wijze de interne controle, verantwoording en toezicht met betrekking tot de verbonden partijen is geregeld. Het doel hiervan is de gemeenteraad zicht te geven op de mate waarin de beoogde doelstellingen binnen de verbonden partijen worden gerealiseerd, op goede borging van het publieke geld dat in de verbonden partijen omgaat en op adequate beheersing van de eventuele risico's.

In de Uitvoeringsagenda 2014-2018 is bij speerpunt 11 'Regionale samenwerking' vermeld dat we interne sturing, beheersing, verantwoording en toezicht m.b.t. verbonden partijen willen verbeteren. En ook de mogelijkheden van de raad vergroten om haar kaderstellende en controlerende rol uit te oefenen. Als uitwerking van genoemd speerpunt werken we aan een (nieuwe) actualisatie van de Nota verbonden partijen. Ook de paragraaf verbonden partijen passen we aan.

In voorliggende versie vermelden we vooraan een beknopt samenvattend overzicht van alle verbonden partijen. In komende versies willen we meer aandacht geven aan het bereiken van doelstellingen van de partijen en het bereiken van de doelstellingen van de gemeente met deelname in de verbonden partij. Waarbij het niet alleen financiële doelen betreft, maar ook inhoudelijke prestatieafspraken.

3.6.5 Overzicht verbonden partijen

Verbonden partij	Bijdrage 2017	Dividend 2017
<i>Gemeenschappelijke regelingen</i>		
Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden (VGGM)	2.670.689	
Omgevingsdienst regio Arnhem (ODRA)	503.797	
Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)	5.067.100	
Parkorganisatie (Park Lingezen)	240.000	

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland	111.609	
Euregio Rijn-Waal	11.750	
Recreatieschap Over-Betuwe	30.328	
Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen (BVO-DRAN)	506.170	
Gemeenschappelijk Orgaan Arnhem Nijmegen City Region	70.505	
Stadsregio Arnhem Nijmegen		
Gemeenschappelijke Orgaan voor Onderwijszaken in de regio Arnhem (GRO)	154.496 (RBL) 5.577 (volwasseneducatie)	
Vennootschappen en coöperaties		
Westeraam		
Commandiet Westeraam B.V.		
GEM Westeraam Beheer B.V.		
GEM Westeraam Elst C.V.		
Ondernemerscentrum De Schalm B.V.		40.000
Bank Nederlandse Gemeenten N.V.		55.058
Vitens N.V.		NNB
Stichtingen en verenigingen		
St. Samenwerkingsverband Glasvezelnetwerk Arnhem (SSGA)	4.500	
Overige verbonden partijen		
-		
Totaal		

3.6.6 Toelichting verbonden partijen

Gemeenschappelijke regelingen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden (VGGM)

Regionale brandweer:

In 2017 is de regionalisering, die in 2014 is doorgevoerd, geëvalueerd en de relevante verander- en verbeterpunten die hierbij naar voren kwamen, zijn in 2017 doorgevoerd. Ook is dit jaar aandacht besteed aan de arbeidshygiëne van de brandweer en aan de doorontwikkeling van de repressieve organisatie. Net als vele andere (overheids)partners is VGGM in 2017 begonnen met de voorbereiding op de nieuwe Omgevingswet. De invoering van deze wet zal invloed hebben op de adviserende en coördinerende rol van de brandweer op het gebied van bouw, milieu en ruimtelijke

ordening.

Volksgezondheid:

In 2017:

- is de stichting Veilig Thuis onder de bestuurlijke verantwoordelijkheid van VGGM gebracht;
- is veel energie gestoken in de inhoudelijke en organisatorische doorontwikkeling van de jeugdgezondheidszorg. Dit proces is nog niet gereed en vraagt dus ook de komende jaren veel aandacht;
- is de sluitende ketenaanpak van personen met verward gedrag geconcretiseerd in drie aandachtsgebieden voor VGGM;
- triage op de meldkamer, adequate interventies door de ambulancedienst en het geïntegreerde meldpunt;
- was de aanvullende publieke gezondheidszorg aan statushouders een speerpunt;
- was het vindpercentage positieve SOA opnieuw hoog. Landelijk gezien kent de regio Oost de hoogste vindpercentages;
- is veel energie gestoken in ICT trajecten bij consultatiebureaus;
- is door de gemeente Overbetuwe Publieke gezondheid Jeugd beschreven in de notitie "Koersen op Jeugd";
- is door de gemeente Overbetuwe de uitvoeringsnotitie Publieke gezondheid Volwassenen en Ouderen samengesteld met daarin een korte beschrijving van de huidige activiteiten en aanvullend daarop een praktisch te hanteren aantal extra acties voor de periode 2018-2020. Deze acties vallen binnen de kaders van het Beleidsplan Sociaal Domein Overbetuwe 2017 en sluiten aan bij de Regiovisie en wettelijke taken.

Omgevingsdienst regio Arnhem (ODRA)

De wijze waarop en de voorwaarden waaronder de ODRA als opdrachtnemer de aan haar overgedragen taken uitvoert zijn schriftelijk vastgelegd in een dienstverleningsovereenkomst die de gemeente Overbetuwe is aangegaan met de ODRA. In het Bedrijfsplan ODRA is vastgesteld dat de eerste jaren het principe van inputfinanciering wordt aangehouden. De productendienstencatalogus 2017 (PDC), die door het Algemeen Bestuur in 2016 is vastgesteld, heeft de basis voor het werkprogramma 2017 gelegd. In deze PDC zijn de prijzen/tarieven per product /dienst vastgelegd. In 2017 heeft ODRA zowel op basis van input (ingebrachte formatie) als op basis van output gerapporteerd. In 2017 is door het Algemeen Bestuur besloten niet volledig per 1 januari 2018 over te gaan op outputfinanciering. In 2018 wordt een pilot met twee producten (melding behandelen toepassen grond en advies groepsrisico omgevingsveiligheid) uitgevoerd. Daarnaast is ODRA met haar partners in gesprek over de visie op de ontwikkeling van ODRA en daarmee het vraagstuk over (output)financiering. In 2017 zijn er structureel meer vergunningenprocedures, meldingen en vooroverleggen afgerond dan geraamd. Deze trend zet zich naar verwachting voort in 2018. De samenwerking op dit gebied met gemeente Overbetuwe verloopt constructief. Aan het einde van 2017 is een groot aantal controles uitgevoerd. De administratieve afhandeling van deze controles is echter nog niet volledig afgerond in 2017. Dit heeft erin geresulteerd dat er 11 controles BI en BII meer zijn uitgevoerd dan in de jaarrapportage als 'gerealiseerd' zijn opgenomen. Ook in 2017 is de opdracht die bij de ODRA is neergelegd, namelijk het uitvoeren van toezicht en handhaving en het behandelen van vergunningaanvragen en meldingen op het gebied van milieu, naar tevredenheid uitgevoerd. In 2017 is niet geheel binnen de marge (90-110%) van het budget gehandeld. Het aantal gerealiseerde uren bedraagt 119% ten opzichte van het aantal begrote uren.

Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)

Op 5 oktober 2016 heeft het AB ingestemd met een nieuwe begrotingssystematiek, waarbij besloten is tot voorfinanciering door de deelnemende gemeenten van het negatieve begrotingsresultaat. De begroting 2018 van Presikhaaf Bedrijven (PHB) sluit hierdoor op een nihil resultaat.

Door het ontbreken van voldoende weerstandsvermogen bij PHB komen de tekorten voor rekening van de deelnemende gemeenten. De gemeente Overbetuwe is verantwoordelijk voor de dekking van ca. 6,6% van het exploitatietekort. In de begroting 2018 van onze gemeente is hierop geanticipeerd door een structurele gemeentelijke bijdrage aan PHB op te nemen van € 420.000. Bovenvermeld begrotingsbedrag is een gemiddeld bedrag voor de periode 2016 t/m 2019. Jaarlijks zal in de Tussenrapportages op basis van actuele gegevens afstemming plaatsvinden met de werkelijke

bijdragen aan PHB. Met ingang van 2017 gaat PHB het eigen vermogen opbouwen tot een omvang van € 2.400.000. Jaarlijks wordt hiervoor € 600.000 bij de deelnemende gemeenten in rekening gebracht.

In december 2017 heeft het AB ingestemd met de overdracht van haar activiteiten aan Scalabor. Hiermee ontstaat een nieuwe situatie die zich zal vertalen in een nieuwe begroting 2018. Ingevolge de begrotingsystematiek zal ook deze op een resultaat van nihil sluiten. Met de overdracht van de activiteiten draagt PHB niet langer het exploitatierisico van die activiteiten. Hiermee is het risico van de deelname vanaf 1 januari 2018 beperkt tot het verschil in rijksbijdrage enerzijds en de loonkosten, aangevuld met uitvoeringskosten voor personeelsadministratie, anderzijds. Naar verwachting zullen deze voor 2018 en 2019 binnen de begroting vallen. Ook komt de noodzaak tot het opbouwen van eigen vermogen te vervallen. Besluitvorming hieromtrent dient nog plaats te vinden. De overgang van de uitvoering van Wsw naar Scalabor per 1 januari 2018 heeft voor Presikhaaf Bedrijven in 2017 tot frictiekosten geleid. Uiteindelijk heeft dit conform de concept jaarrekening geleid tot een verlies van € 10.535.000 over het jaar 2017. Voor de bijdrage aan de frictiekosten is conform de kwartaalcijfers van Presikhaafbedrijven een bedrag gereserveerd van € 737.106 .

Park Lingezegen

In 2017 is de uitvoering van de realisatie van Park Lingezegen verder vorm gegeven. In De Park en het Landbouwwand zijn de activiteiten nagenoeg afgerond. Voor De Park en De Woerd geldt dat nog een brug over het spoor en een natuurgebied naast de A15 worden gerealiseerd. In het Waterrijk worden de activiteiten naar verwachting in 2018 afgerond. Het realiseren van de basisuitrusting is medio 2019 volledig afgerond. In de realisatie is te zien dat in 2017 de raming uitging van een inrichting voor ruim 3,7 mln euro. De realisatie zit daarbij op bijna 2,4 mln euro. Het gaat hier om een verschuiving van activiteiten voor in het Waterrijk en de spoorbrug in deelgebied De Park.

Uitgevoerde activiteiten:

- Grondverwerving: In 2017 heeft de parkorganisatie de laatste stukken grond verworven die nodig zijn voor de basisuitrusting.
- Planontwikkeling: Onder planontwikkeling vallen ook in 2017 kosten voor OCE en archeologie en het uitwerken van de plannen, waaronder die voor het verder ontwikkelen en beheer.
- Organisatie: In 2017 is de uitvoeringsorganisatie verder afgebouwd. De beschikbare capaciteit volgt zo het niveau van de activiteiten in het park en de afbouw gaat door tot op het punt dat alleen een beheerorganisatie overblijft.

Voor de gebieden die al ingericht zijn wordt invulling gegeven aan het beheer conform het beheerplan. Dit jaar zal ook de nieuwe beheerorganisatie moeten worden ingericht. Belangrijk vraagstuk hierbij is het eigenaarschap van de gronden van de basisuitrusting. De gemeente Overbetuwe en Lingewaard hebben in de begroting 2018 de benodigde middelen hiervoor opgenomen. Tweede helft 2018 zal het bestuur van Park Lingezegen een besluit nemen over de nieuwe beheerorganisatie, governance-structuur en eigenaarschap van de gronden. Uit de prognose van de begroting van het openbaar lichaam blijkt dat er na afronding van de basisuitrusting een overschot mag worden verwacht van ca. 4 mln euro. Deze middelen kunnen echter pas worden ingezet wanneer er overeenstemming is over de besteding en het zeker is dat het overschot gerealiseerd wordt. De bestedingsdoelen zijn: aanleggen missing links en verbeteren infra, grondaankopen basisuitrusting en bevorderen doorontwikkeling.

MGR Sociaal Domein regio Centraal Gelderland

MGR beheerorganisatie is de algemene aansturing van de MGR en coördineert alle bestuurlijke activiteiten, voorbereidingen en uitwerkingen van bestuursveraderingen (AB en DB) en de daarbij horende terugkoppeling naar colleges en gemeenteraden. De module inkoop heeft drie doelen:

1. inkoop(advies)
2. relatiemanagement en
3. contractbeheer.

Al deze taken zijn uitgevoerd. Enkel voor verbetering vatbaar (met name relatiemanagement). De totale MGR organisatie heeft een positief resultaat van €79.876. Dit bevat het positief resultaat module inkoop (€81.307), negatief resultaat MGR beheersorganisatie (€10.873) en positief resultaat op post 'onvoorzien' (€9.442).

Samenwerkingsverband Euregio Rijn/Waal

Overbetuwe participeert actief in het project Grenzen Bewegen. Hier worden werkzoekenden begeleid om het zoekgebied naar passend werk over de grens te vergroten. Een intensieve taal- en cultuur training wordt gecombineerd met een stageperiode bij een bedrijf over de grens. Het streven is om

300 werkzoekenden vanuit de deelnemende gemeenten in 3 jaar (looptijd project t/m 2018) op deze manier te begeleiden. In 2017 hebben wij aan diverse acties meegedaan om deze mogelijkheid voor werkzoekenden bekend te maken maar is er vanuit Overbetuwe niemand in het programma ingestroomd.

De voorbereiding van het project Fruitboomlint is gestaakt. Er bleek onvoldoende animo bij beoogde projectpartners om te participeren voor dit project dat zich richtte op de realisatie van een landshappelijke, grensoverschrijdende structuur en de (toeristische) profilering hiervan. De Euregio heeft een netwerkbijeenkomst ondersteund voor ondernemingen uit de regio Arnhem Nijmegen, de Kreis Kleve en regio Doetinchem. OCO heeft een actieve rol gespeeld bij deze bijeenkomst waarbij een aantal bedrijven vanuit Overbetuwe aanwezig waren.

Recreatieschap Over-Betuwe

Er waren in 2017 geen relevante ontwikkelingen met betrekking tot het Recreatieschap.

Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen (BVO-DRAN)

De ambtelijke ondersteuning van de BVO-DRAN is in 2017 met een fte uitgebreid waardoor de kosten voor Overbetuwe iets hoger uitvallen dan vooraf geraamd. De uitbreiding was nodig omdat er veel meer gevraagd wordt van de BVO dan vooraf werd verwacht.

Gemeenschappelijk Orgaan Arnhem Nijmegen City Region

Het GO is in 2017 ruim 1 jaar na de oprichting geëvalueerd. In algemene zin concluderen de samenwerkende gemeenten dat het GO op de juiste weg is in een juiste structuur. Er is ruimte voor verbetering t.a.v. communicatie naar de deelnemende gemeenten, meer samenhang van de verschillende domeinen, een gemeenschappelijk beeld wat we als regio willen bereiken en meer uitvoeringscapaciteit regelen voor meer daadkracht. Overbetuwe heeft bij de oprichting eigen toetsingscriteria opgesteld. Afwijkend tot de gedeelde mening concludeert Overbetuwe dat het GO als instrument te licht is voor échte slagkracht en roept het GO op om naar een steviger samenwerkingsverband te streven.

Binnen het Economische domein stond de Regionale Programmering Werklocaties (RPW) centraal. Hierin zijn op regionale schaal afspraken gemaakt om het overaanbod aan werklocaties (bedrijven, kantoren, (grootschalige) detailhandel) zowel kwalitatief als kwantitatief in balans te brengen. De Economic Board Arnhem Nijmegen heeft zich gericht op lobby en profilering van de regio. Verder stimuleert zij initiatieven die bijdragen aan het ondernemersklimaat en ondersteunen zij projectaanvragers bij subsidieaanvragen.

Binnen Wonen stond de (sub)regionale programmering van woningbouw centraal. De kwantitatieve en kwalitatieve behoefte van de hele regio is in beeld gebracht en zijn er afspraken gemaakt voor de woningbouwprogrammering tot 2025. Continuering van regionaal woningmarktonderzoek en monitoring zijn belangrijke onderleggers van kwalitatieve en kwantitatieve afstemming van planningslijsten.

Binnen Mobiliteit is veel aandacht uitgegaan naar doelgroepenbeleid en is er een regionale knelpunten analyse gemaakt met prioritering voor oplossingen. De uitwerking van de provinciale openbaarvervoer visie, MIRT-afspraken met de Minister van I&M, doortrekking A15 zijn eveneens voorname onderwerpen geweest.

Het portefeuillehoudersoverleg Duurzaamheid heeft met de inkoop van regionaal opgewekte duurzame stroom een belangrijk ijkpunt bereikt. Verder is er een regionale Routekaart Duurzaamheid opgesteld waarmee de regio de komende jaren stappen gaat zetten op de verduurzaming van de regio conform de afspraken uit het Gelders Energieakkoord.

Stadsregio Arnhem Nijmegen

Deze is formeel opgeheven en de verevening van de heeft in 2017 plaatsgevonden .

Gemeenschappelijk Orgaan voor Onderwijszaken in de regio Arnhem (GRO)

Onder de GRO waren in 2017 de percelen Leerplicht, Regionale meld- en coördinatiefunctie (RMC) en Volwasseneneducatie ondergebracht. Leerplicht en RMC zijn organisatorisch ondergebracht in het

regionaal bureau leerlingzaken midden-gelre (RBL). In 2017 is de daadwerkelijke bijdrage aan het RBL €154.496 geweest. Dat is minder dan oorspronkelijk begroot: halverwege 2017 heeft het bestuur nieuwe afspraken gemaakt over de verdeelsleutel voor de bijdragen van de deelnemende gemeente aan het RBL. Dat heeft Overbetuwe een voordeel (van ong. €18.000) opgeleverd. De bijdrage voor het perceel Volwasseneneducatie voor 2017 betrof € 5.557. Voor 2018 is dezelfde bijdrage begroot.

In 2017 is ook besloten om vanaf 2018 de percelen Leerplicht en RMC bestuurlijk onder te brengen in de module Onderwijszaken in de MGR. De bijdrage van Overbetuwe aan het RBL wordt vanaf 2018 ong. € 130.000. Het perceel Volwasseneneducatie gaat niet mee naar de MGR omdat het een wettelijke taak betreft waarbij de samenwerking al geborgd is. Wel is er een samenwerkingsovereenkomst tussen de regiogemeenten opgesteld.

Vennootschappen en coöperaties

Westeraam

Het exploitatiegebied Westeraam is 1.136.285 m² groot en is ten opzichte van de AVA goedgekeurde grondexploitatie per 1-01-2017 niet gewijzigd. Binnen het exploitatiegebied zijn alle gronden verworven. Voor de aansluiting op de Regenboog zal nog circa 600 m² grond buiten het exploitatiegebied verworven moeten worden.

In de AVA van 10 mei 2017 is de grondexploitatie van 2017 (GREX 2017) van 18 april 2017 vastgesteld met de datum van inwerkingtreding 1 januari 2017. Deze grondexploitatie vormde het uitgangspunt voor de realisatie in 2017. De volgende deelexploitaties zijn te onderscheiden: restant budgetten nog af te wikkelen deelplannen, Lanenbuurt, overige gebieden (Vierslag en Groenordstrip), hoofdstructuur op wijkniveau, Bovenwijks en algemeen.

Voor het eiland in de Vierslag is besloten dat ingezet wordt op een grondgebonden programma, in de vorm van projectwoningen of vrije kavels.

Tussen partijen is afgesproken dat bij liquidatie van de GEM Westeraam de gemeente het eerste trekkingsrecht heeft, op het dan aanwezige positieve resultaat. De liquidatie staat gepland voor 2020.

Ondernemerscentrum De Schalm B.V.

De gemeente is eigenaar van het pand van het ondernemerscentrum De Schalm. Deze wordt verhuurd, welke verhuur is uitbesteed aan de locatiemanager. Het college heeft besloten om De Schalm voorlopig niet (actief) te verkopen omdat de bezetting en prognoses goed zijn en het gebouw in prima staat verkeert. De gemeente ontvangt jaarlijks € 40.000 dividend.

Bank Nederlandse Gemeenten

BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.

Het eigenaarschap van gemeenten, provincies en de Staat, alsmede het door de statuten beperkte werkterrein van de bank, bieden financiers het vertrouwen dat het risico van kredietverlening aan dit instituut zeer beperkt is. BNG Bank bundelt de uiteenlopende vraag van klanten tot een beroep op de financiële markten dat aansluit op de behoefte van beleggers wat betreft volume, liquiditeit en looptijd. Door de combinatie van beide elementen heeft de bank een uitstekende toegang tot financieringsmiddelen tegen zeer scherpe prijzen, die weer worden doorgegeven aan decentrale overheden en aan instellingen voor het maatschappelijk belang. Dat leidt voor de burger uiteindelijk tot lagere kosten voor tal van voorzieningen.

De aandeelhouders hebben zeggenschap in BNG Bank via het stemrecht op de aandelen die zij bezitten (een stem per aandeel van EUR 2,50).

Het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar

Eigen vermogen per	01-01-2017	EUR	4.486 miljoen
Eigen vermogen per	31-12-2017	EUR	4.953 miljoen
Vreemd vermogen per	01-01-2017	EUR	149.483 miljoen
Vreemd vermogen per	31-12-2017	EUR	135.041 miljoen
Achtergestelde schulden per	01-01-2017	EUR	31 miljoen
Achtergestelde schulden per	31-12-2017	EUR	31 miljoen

Het resultaat van de verbonden partij

De nettowinst van BNG Bank over 2017 is uitgekomen op EUR 393 miljoen, een stijging van 6,5% ten

opzichte van de EUR 369 miljoen over 2016. Dit is voornamelijk vanwege de stijging van het renteresultaat en het resultaat financiële transacties. Voorgesteld is om 37,5% (2016: 25%) van de beschikbare winst na belasting uit te keren. Dit komt neer op een dividendbedrag van EUR 141 miljoen (2016: EUR 91 miljoen). Het dividend bedraagt € 2,53 per aandeel (2016: € 1,64).

Als gevolg van de onvoorspelbare bewegingen op de financiële markten acht de bank het niet verantwoord een uitspraak te doen over de verwachte nettowinst 2018.

Vitens N.V.

Stichtingen en verenigingen

St. Samenwerkingsverband Glasvezelnetwerk Arnhem (SSGA)

Voor de SSGA zijn voor 2017 geen relevante bestuurlijke of financiële ontwikkelingen te melden. Opmerking: De kosten per jaar zullen in 2018 waarschijnlijk licht gaan stijgen: van € 4.500 per jaar naar ongeveer € 5.000 per jaar.

Overige verbonden partijen

Geen

Doelstelling/ Openbaar belang	Bestuurlijk belang	Financieel belang	Deelnemende partijen	Risico's	Vermogen (eigen en vreemd) per 1 - 1 - 2017	Vermogen (eigen en vreemd) per 31 - 12 - 2017	Verw. fin. res. ult.	Cat	Programma
1. Gemeenschappelijke regeling Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden te Arnhem (VGGM)									
Draagt zorg voor de wettelijke gemeentelijke taken op het gebied van openbare gezondheidszorg, jeugdgezondheidszorg, preventie, epidemiologie, hulpverlening op het gebied van de brandweer, geneeskundige hulpverlening bij rampen, ambulancehulpverlening, GGD en de meldkamerfunctie van brandweer en	Burgemeester A.S.F. van Asseldonk is lid van het Algemeen Bestuur (plv wethouder J.A.M. van Baal), Burgemeester is lid van het Dagelijks Bestuur en lid van de financiële commissie VGGM	Bijdrage 2017: Regionale brandweer € 2.067.205 Volksgezondheid € 603.484	16 regio-gemeenten: Arnhem, Barneveld, Doesburg, Duiven, Ede, Lingewaard, Nijkerk, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Rijnwaarden, Scherpenzeel, Wageningen, Westervoort en Zevenaar	Groot. De algemene bedrijfsreserve (ABR) wordt gebruikt om exploitatieoverschotten en verliezen te compenseren en de risicoparaagraaf af te dekken. Aangezien deze partij zelf geen verdere mogelijkheid en heeft om exploitatiesaldi op te vangen komen eventuele	Algemene reserve: € 1.453.000 Bestemde reserves : € 3.113.198 Voorzieningen: € 2.065.000 Overige vreemd vermogen langer dan 1 jaar: € 15.613.000	Algemene reserve: € 1.453.000 Bestemde reserves: € 3.026.171 Voorzieningen: € 1.350.000 Overige vreemd vermogen langer dan 1 jaar: € 12.181.000			Reguliere Werkzaamheden

Doelstelling/ Openbaar belang	Bestuurlijk belang	Financieel belang	Deelnemende partijen	Risico's	Vermogen (eigen en vreemd) per 1 - 1 - 2017	Vermogen (eigen en vreemd) per 31 - 12 - 2017	Verw. fin. result.	Cat	Programma
ambulancedienst				hogere tekorten geheel voor rekening van de deelnemende Gemeenten					
2. Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Regio Arnhem (ORA), later ODRA geworden Oprichting 14 november 2012.									
De regeling is ingesteld ter gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemers terzake van vergunningverlening, toezicht en handhaving in het kader van het omgevingsrecht. Onder de belangen van de deelnemers wordt tevens begrepen het belang van een goede samenwerking tussen de omgevingsdiensten in Gelderland.	Wethouder B.A. Ross (plv J.A.M. van Baal) is lid van het Algemeen Bestuur	Jaarlijkse bijdrage 2017: 503.797	Provincie Gelderland en 11 regio-gemeenten: Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Rijnwaarden en Westervoort en Zevenaar.	Risico is in principe beperkt tot de verstrekte bijdrage. Eventuele bedrijfsrisico's worden gedragen naar rato van inbreng van taken en verantwoordelijkheden zoals beschreven in het bedrijfsplan van ODRA.	Eigen vermogen 854.700 Vreemd vermogen 3.364.200	Verwacht eigen vermogen € 698.300 Verwacht vreemd vermogen € 3.551.700 Op basis van concept jaarrekening 2017	0	A	Volksgezondheid en milieu
3. Gemeenschappelijke regeling Werkvoorziening Midden-Gelderland(Presikhaaf Bedrijven) te Arnhem									
Het bieden van werk onder aangepaste omstandigheden aan personen die (nog) niet kunnen re-integreren in	Wethouder B.A. Ross is lid van het Algemeen Bestuur (plv raadslid R. Eeftink).	Doorbetaling Wsw budget € 4.330.000 Bijdrage van € 737.100 ter dekking van	10 regio-gemeenten: Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Nederbetuwe,	In principe groot, omdat de deelnemende gemeenten geheel moeten opkomen voor	Eigen vermogen per 31 december 2015: € 0 Het weerstands vermogen bedraagt			A	Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening

Doelstelling/ Openbaar belang	Bestuurlijk belang	Financieel belang	Deelnemende partijen	Risico's	Vermogen (eigen en vreemd) per 1 - 1 - 2017	Vermogen (eigen en vreemd) per 31 - 12 - 2017	Verw. fin. result.	Cat	Programma
een reguliere baan		negatief exploitatie resultaat 2017.	Overbetuwe, Rozendaal, Rijnwaarden Westervoort en Zevenaar	eventuele tekorten. Gemeente Overbetuwe is hierdoor voor circa 7% risicodragend	per 31 december 2015 € 0				
4. Gemeenschappelijke Regeling Park Lingezegen									
De realisatie en coördinatie van het beheer Park Lingezegen	Wethouder W.H. Hol is lid van het Algemeen Bestuur en Dagelijks bestuur	Bijdrage beheerskosten € 240.000	Provincie Gelderland en gemeenten: Arnhem, Lingewaard, Nijmegen, Overbetuwe en Waterschap Rivierenland		De begroting 2018 heeft een (netto) tekort van € 4,1 miljoen. Dat volledige tekort komt ten laste van het positieve batige saldo dat afgelopen jaren is opgebouwd . Het batige saldo is ontstaan uit de bijdragen van de verschillende deelnemers aan de GR.			A	Cultuur en recreatie
5. Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland te Arnhem									
In april 2017 is de MGR als nieuwe organisatie gestart als MGR beheerorganisatie met de module	Wethouder Ron van Hoeven is lid van het Algemeen Bestuur (plv. B.A. Ross)	Bijdrage Overbetuwe: € 111.609	De 12 regio- gemeenten: Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard,	Risico beperkt zich tot de betaalde bijdrage. Risico is uittredende gemeenten uit de GR.	0	0	0		

Doelstelling/ Openbaar belang	Bestuurlijk belang	Financieel belang	Deelnemende partijen	Risico's	Vermogen (eigen en vreemd) per 1 - 1 - 2017	Vermogen (eigen en vreemd) per 31 - 12 - 2017	Verw. fin. result.	Cat	Programma
Inkoop. Twaalf gemeenten in de regio Centraal Gelderland werken samen op het terrein van inkoop van het sociaal domein.			Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Rijnwaarden, Wageningen, Westervoort en Zevenaar. (Zevenaar na fusie met Rijnwaarden tot 1 gemeente)	Frictiekosten worden toegerekend aan de uittredende partij, maar de verdeling t.a.v. overhead zal verhogen.					
7. Gemeenschappelijke regeling Samenwerkings-verband Euregio Rijn/Waal te Kleve									
Bevordering van de regionale grensoverschrijdende samenwerking	Lid van de Euregioraad zijn: burgemeester A.S.F. van Asseldonk (plv wethouder B.A. Ross) en de raadsleden R.W. Mooij en F. van der Linden (plv de raadsleden J.G.M. van der Heijden en F.C.M. Evers)	Bijdrage € 11.750	50 Duitse en Nederlandse gemeenten en 5 regionale overheden en overige publiek-rechtelijke organisaties	De deelnemende gemeenten geheel moeten opkomen voor eventuele tekorten	Geen vreemd vermogen aanwezig De solvabiliteit is constant en zeer sterk (> 100%)			B	Algemeen bestuur
8. Gemeenschappelijke regeling Openbaar lichaam Recreatieschap Over-Betuwe te Arnhem									
De belangen van de deelnemende gemeenten	Wethouder R. van Hoeven (plv	Geen bijdrage In 2001 is de	Gemeenten Arnhem, Lingewaa	Geen Het Recreatieschap Over-	Geen eigen of vreemd vermogen aanwezig	Geen eigen of vreemd vermogen	0	B	Cultuur en recreatie

Doelstelling/ Openbaar belang	Bestuurlijk belang	Financieel belang	Deelnemende partijen	Risico's	Vermogen (eigen en vreemd) per 1 - 1 - 2017	Vermogen (eigen en vreemd) per 31 - 12 - 2017	Verw. fin. result.	Cat	Programma
ten aanzien van openluchtrecreatie en het toerisme, het landschapsschoon en de natuurbescherming, voor zover het de behartiging van de belangen van de openluchtrecreatie betreft, op bovenlokaal niveau	wethouder J.A.M. van Baal) en wethouder W.H. Hol (plv wethouder B.A. Ros) zijn lid van het Algemeen Bestuur Wethouder W.H. Hol is tevens voorzitter	jaarlijkse bijdrage afgekocht met een eenmalig bedrag	rd en Overbetuwe	Betuwe is één van de drie aandeelhouders van de B.V. Recreatie-maatschappij Rivierengebied. In het geval deze BV niet meer aan haar verplichting en kan voldoen, gaat ze (uiteindelijk) zonder verdere verplichting en van de aandeelhouders failliet		aanwezig			
9. Bedrijfsvoerings-organisatie Vervoersorganisatie Arnhem Nijmegen (BVO-DRAN)									
De samenwerking van de 19 deelnemende gemeenten moet ertoe leiden dat het aanvullend openbaar vervoer en het gemeentelijk maatwerkvervoer slimmer, efficiënter en klantvriendelijker georganiseerd worden. Tevens kan het beter afgestemd worden op de	Wethouder B. Ross (plv R. van Hoeven) is lid van het Bestuur	Bijdrage 2017 € 509.170	19 regio-gemeenten: Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe,	In principe groot, omdat de deelnemende gemeenten geheel moeten opkomen voor eventuele tekorten. Gemeente Overbetuwe is hierdoor voor circa 6% risicodragend. De verwachting is dat de efficiency winst de	Geen vermogen aanwezig			B	Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening

Doelstelling/ Openbaar belang	Bestuurlijk belang	Financieel belang	Deelnemende partijen	Risico's	Vermogen (eigen en vreemd) per 1 - 1 - 2017	Vermogen (eigen en vreemd) per 31 - 12 - 2017	Verw. fin. result.	Cat	Programma
mogelijkheden van de inwoners.			Renkum, Rheden, Rijnwaarden, Rozendal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar	kosten (op termijn) zal drukken					
10.a Gemeenschappelijk Orgaan Arnhem Nijmegen City Region									
Het gemeenschappelijk orgaan richt zich op een structurele verbetering van het vestigingsklimaat voor inwoners en bedrijven in de Arnhem Nijmegen City Region, in zowel nationaal als internationaal perspectief. Het gemeenschappelijk orgaan werkt intensief samen met de Stichting Economic Board regio Arnhem-Nijmegen.	Wethouder W.H. Hol is lid van het bestuurlijk overleg van het gemeenschappelijk orgaan. Leden van de portefeuillehouders-overleggen: Economie: A.S.F. van Asseldonk Wonen: wethouder J.A.M. van Baal Mobiliteit: wethouder J.A.M. van Baal Duurzaamheid: wethouder B.A. Ross	Bijdrage € 1,50 per inwoner per jaar waaruit € 1,00 voor de Economic Board wordt afgedragen	19 regio-gemeenten en: Arnhem, Beuningen, Berg en Dal, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendal, Rijnwaarden, Westervoort, Wijchen, Zevenaar	Indien bij de jaarrekening een tekort ontstaat, passen de deelnemende gemeenten het tekort bij. De verdeling van het tekort vindt plaats op overeenkomstige wijze als beschreven bij het bepalen van de inwonerbijdrage	Geen eigen vermogen aanwezig			A	Algemeen bestuur
10.b Stichting Economic Board regio Arnhem - Nijmegen									
Samenwerkende ondernemers, kennisinstellingen	Burgemeester A.S.F. van Asseldonk	Bijdrage € 1,00 per inwoner per jaar,	19 regio-gemeenten, kennisinstellingen	Indien bij de jaarrekening een tekort ontstaat,	Geen eigen vermogen aanwezig			A	Algemeen bestuur

Doelstelling/ Openbaar belang	Bestuurlij k belang	Financiee l belang	Deelnem ende partijen	Risico's	Vermogen (eigen en vreemd) per 1 - 1 - 2017	Vermoge n (eigen en vreemd) per 31 - 12 - 2017	Ver w. fin. res ult.	C at	Program ma
gen en overheid richt en zich op lobby en profilering van de regio als een aantrekkelijke vestigingsplaa ts voor bedrijven. De Stichting werkt intensief samen met het gemeen- schappelijk orgaan Arnhem Nijmegen.	is lid van de Economic Board.	ontvangen vanuit de GO Arnhem Nijmegen	ellingen en bedrijven	passen de deelnemend e gemeenten het tekort bij. De verdeling van het tekort vindt plaats op overeenkom stige wijze als beschreven bij het bepalen van de inwonerbijdr age.					
11. Stadsregio Arnhem Nijmegen									
opgeheven									
12. regeling Gemeenschappelijk Orgaan voor Onderwijszaken in de regio Arnhem Volwasseneneducatie (GOV) te Arnhem									
Het behartigen van de gemeenschap pelijke belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van de volwassenene ducatie, leerplicht en RMC.	Wethouder R. van Hoeven is lid van het Bestuur	Bijdrage 2017 RBL is € 172.343, Gerealise erde uitgave is €154.496 Begrootte bijdrage voor VE is € 5.577	10 regio- gemeent en: Arnhem, Duiven, Lingewaa rd, Overbetu we, Renkum, Rheden, Rijnwaar den, Rozenda al, Westervo ort en Zevenaar	Risico is in principe beperkt tot de verstrekke bijdrage	Geen vermogen aanwezig			B	Onderwijs
13.a Commandiet Westeraam B.V. te Elst									
Als commanditair e vennoot deelnemen in de commanditair	Directeur: drs. C.W.W. van den Berg. De	910 aandelen van de 910 (100%)	Gemeent e Overbetu we	In principe groot. Risico bestaat uit mogelijk verlies van de nominale	Eigen vermogen per 31 december 2017: € 21.330			A	Ruimtelijk e ordering en volkshuis vesting

Doelstelling/ Openbaar belang	Bestuurlijk belang	Financieel belang	Deelnemende partijen	Risico's	Vermogen (eigen en vreemd) per 1 - 1 - 2017	Vermogen (eigen en vreemd) per 31 - 12 - 2017	Verw. fin. result.	Cat	Programma
e vennootschap GEM Westeraam Elst C.V. Via de commandiet neemt de gemeente voor 48 % deel in de inbreng van de commanditaire vennoten	directeur van de commandiet tekent de jaarstukke n van de GEM			inleg € 217.815. Daarnaast is door de commandiet nog een achtergestel de lening verstrekt van € 1,1 miljoen die kan worden aangesprok en bij een mogelijk verlies uit de grond- exploitatie	Vreemd vermogen per 31 december 2017: € 217.815 Solvabiliteit s-ratio EV = 10% en daarmee laag				
13b. GEM Westeraam Beheer B.V. te Elst									
Als beherend vennoot deelnemen in de commanditaire vennootschap GEM Westeraam Elst C.V.	Wethoude r J.A.M. van Baal vertegenw oordigt de gemeente als aandeelhou der Stemrecht tijdens de Algemene Vergaderi ng van Aandeelhou ders	2.400 aandelen van de 4.800 (50%)	Gemeent e Overbetu we, Rabo Vastgoed BV, Kondor Wessels Projecten BV en Vos- Projekten BV	Beperkt Risico beperkt tot de nominale inleg: € 10.891	Eigen vermogen per 31 december 2017 € 457.411 Vreemd vermogen per 31 december 2017 € 6.702.655* Solvabiliteit s-ratio EV = 7% en daarmee laag * (incl. € 6.499.873 negatieve BW voorraden.)			A	Ruimtelijk e ordening en volkshuis vesting
13c. GEM Westeraam Elst C.V. te Elst									
Het verkrijgen en vervreemden van onroerende zaken en het bouwrijp maken en het	Er vindt geen afzonderlijk vennotenv ergade- ring van GEM CV	GEM Westeraa m Beheer B.V. heeft 4% van de aande- len Commandi et	GEM Westeraa m Beheer B.V., Comman dient Westeraa m B.V. en	De gemeente heeft via een juridische constructie een belang van 50% in de	Eigen vermogen per 31 december 2017: € 453.781 Vreemd vermogen			A	Ruimtelijk e ordening en volkshuis vesting

Doelstelling/ Openbaar belang	Bestuurlijk belang	Financieel belang	Deelnemende partijen	Risico's	Vermogen (eigen en vreemd) per 1 - 1 - 2017	Vermogen (eigen en vreemd) per 31 - 12 - 2017	Verw. fin. result.	Cat	Programma
exploiteren van onroerende zaken. Alles binnen het exploitatiegebied	plaats De jaarrekening wordt schriftelijk vastgesteld (nadat de stukken van de BV al zijn vastgesteld)	Westeraam B.V. heeft een belang van 48% (inleg € 217.814) De overige commandieten hebben tezamen ook 48%	overige commandie-ten (drie marktpartijen)	grondexploitatie van Westeraam	per 31 december 2017: € 6.702.655* Solvabiliteits-ratio 7% en daarmee laag. * (incl. € 6.499.873 negatieve BW voorraden.)				
14. Ondernemerscentrum De Schalm B.V. te Andelst/Valburg									
Het bevorderen van het ontstaan en de groei van zelfstandige, startende, doorstartende en bestaande bedrijven in Midden-Gelderland waardoor een bijdrage wordt geleverd aan de economische ontwikkeling in dit gebied	De Burgemeester vertegenwoordigt de gemeente als aandeelhouder. Stemrecht tijdens de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Wethouder W.H. Hol is namens de gemeente commissaris	Het maatschappelijk kapitaal bedraagt 1.134.450 aandelen à € 1 nominaal Hiervan zijn 226.890 aandelen (= € 226.890) geplaatst bij de gemeente Overbetuwe. De overige aandelen zijn niet geplaatst	Gemeente Overbetuwe	Groot, omdat de gemeente Overbetuwe 100% aandeelhouder is	Eigen vermogen per 1 januari 2018: € 1,1 miljoen Geen vreemd vermogen aanwezig	Eigen vermogen per 31 januari 2018: € 1,1 miljoen Geen vreemd vermogen aanwezig		A	Economische zaken
15. Bank Nederlandse Gemeenten N.V. te Den Haag									
Uitoefening van het bedrijf van bankier ten dienste van overheden door onder andere het aantrekken en uitzetten van	Wethouder W.H. Hol vertegenwoordigt de gemeente als aandeelhouder Stemrecht	21.762 aandelen van de 55.690.720 (0,03%)	De Staat is houder van de helft van de aandelen. De andere helft is in handen	Risico beperkt tot de nominale inleg van € 54.405	Eigen vermogen per 1 januari 2017 €4.486 miljoen *) Vreemd vermogen per 1 januari 2017	Eigen vermogen per 31 december 2017 € 4.953 miljoen *) Vreemd vermogen per 31			B Algemene dekkingsmiddelen

Doelstelling/ Openbaar belang	Bestuurlijk belang	Financieel belang	Deelnemers partijen	Risico's	Vermogen (eigen en vreemd) per 1 - 1 - 2017	Vermogen (eigen en vreemd) per 31 - 12 - 2017	Verw. fin. result.	C	Program ma
gelden, het op andere wijze verlenen van kredieten, het stellen van garanties, het verzorgen van het betalingsverkeer, het verrichten van valutatransacties, het adviseren en bemiddelen bij de uitgifte van en de handel in effecten, het bewaren, beheren en administreren van effecten en andere vermogensbestanddelen ten behoeve van derden, alsmede het oprichten van en deelnemen in andere ondernemingen en/of rechtspersonen, wier doel in verband staat met of bevorderlijk is voor het hiervoor gestelde	tijdens de Algemene Vergadering van Aandeelhouders		van 11 provincies, 1 hoogheemraadschap en gemeenten		€149.483 miljoen * Meest recente informatie gepubliceerd door BNG	december 2017 €135.041 miljoen			
16. Vitens N.V. te Zwolle									
Het verzorgen van de drinkwatervoorziening	Wethouder W.H. Hol vertegenwoordigt de gemeente als aandeelhouder Stemrecht	34.717 aandelen van de 5.022.404 is 0,691%	107 gemeenten en 3 provincies	Risico beperkt tot het belang in aandelen (€ 34.717)	Verwacht eigen vermogen:			B	Algemene dekkingsmiddelen

Doelstelling/ Openbaar belang	Bestuurlij k belang	Financiee l belang	Deelnem ende partijen	Risico's	Vermogen (eigen en vreemd) per 1 - 1 - 2017	Vermoge n (eigen en vreemd) per 31 - 12 - 2017	Ver w. fin. res ult.	C at	Program ma
	tijdens de Algemene Vergaderin g van Aandeelho uders								
17. Stichting Samenwerkingsverband Glasvezelnetwerk Arnhem (SSGA)									
Een toegang tot SSGA is nodig om een robuuste en toekomstgerichte ICT-beheerorganisatie te verkrijgen door deze centraal te positioneren. Het beoogd effect is een verhoogde continuïteit van de informatievoorziening en (digitale) dienstverlening en mogelijkheid tot innovatie(ve) producten.	Wethouder . W.H. Hol	Jaarlijkse bijdrage in de beheerskosten van € 4.500	25 deelnemers zoals gemeente n, scholen en andere non-profit organisaties	Tegenover de kosten van € 110.000 voor de aansluiting op het netwerk staat een gebruiksrecht naar rato van de investering. Per 31 dec 2016 bedraagt het gebruiksrecht € 33.157.	Egalisatierekening per 1-1-2016 : € 3.662.000 Vreemd vermogen per 1-1-2016: € 1.177..000	Egalisatie rekening per 31-12-2016 : € 3.530.000 Vreemd vermogen per 31-12-2016: € 1.142.000		B	Reguliere werkzaamheden

VII. Grondbeleid

Grondbeleid

In deze Paragraaf Grondbeleid 2017 wordt een toelichting gegeven op de financiële stand van zaken van de grondcomplexen in exploitatie per 31 december 2017.

Deze paragraaf is als volgt samengesteld:

1. Verloop boekwaarde
2. Resultaat 2017
3. De te verwachten resultaten van de grondcomplexen in exploitatie
4. Algemene toelichting
 - 4.1 Uitgangspunten voor het samenstellen – actualiseren van grondexploitaties
 - 4.2 Het grondbeleid van de gemeente Overbetuwe
 - 4.3 Risico's grondexploitatie

1. Verloop boekwaarde

Het verloop van de boekwaarde over 2017 is:

Nr	Complex	Vermeerderingen - verminderingen in begrotingsjaar (bedragen x € 1.000)				
		BW 1-1-2017	Kosten 2017	Opbrengsten	Resultaat	BW 31-12-2017
	Bedrijvencomplexen					
53	De Merm Elst	3.243	78	391	0	2.930
55	De Merm Oost Elst	2.852	51	0	0	2.903
56	PvMG Zuid Heteren	4.122	113	3.347	1.111	1.998
71	Elst Centraal	5.170	1.503	1.548	0	5.125
74	Spoorallee	<u>2.355</u>	<u>78</u>	<u>442</u>	<u>0</u>	<u>1.991</u>
	<i>subtotaal</i>	<i>17.741</i>	<i>1.823</i>	<i>5.727</i>	<i>1.111</i>	<i>14.947</i>
	Woningbouwcomplexen					
14	Elst Zuid	31	2	0	604	637
41	Pr Irenestraat - Elst	705	131	0	0	836
46	St. Maartenstraat - Elst	157	48	205	0	0
49	Tobbenhof - Elst	378	23	0	0	401
84	Heteren Centrum	<u>2.163</u>	<u>730</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>2.893</u>
	<i>subtotaal</i>	<i>3.434</i>	<i>934</i>	<i>205</i>	<i>604</i>	<i>4.767</i>
	Totaal	21.175	2.757	5.933	1.714	19.714

2. Resultaat 2017

Het voordelig resultaat over 2017 van de grondexploitatie bedraagt € 5.177.000 en is samengesteld uit:

Mutatie - vrijval in de voorziening verliesgevende bedrijventerreinen complexen:			
53 De Merm		718	1
55 De Merm Oost		172	
71 Elst Centraal		2.284	2
78 Spoorallee		<u>70</u>	
		3.243	Voordeel
Tussentijdse winstneming Poort van Midden Gelderland Zuid		<u>1.111</u>	Voordeel
<i>Subtotaal</i>		<i>4.354</i>	<i>Voordeel</i>
Mutatie - vrijval in de voorziening verliesgevende woningbouw complexen:			
41 Pr. Irenestraat		113	
46 St. Maartenstraat		17	
49 Tobbenhof		-3	
84 Heteren Centrum		<u>92</u>	
		220	Voordeel
Tussentijdse winstneming Elst Zuid		<u>604</u>	Voordeel
<i>Subtotaal</i>		<i>824</i>	<i>Voordeel</i>

Totaal voordeel	5.177
------------------------	--------------

Bij de tussentijdse rapportage 4 werd uitgegaan van een voordelig resultaat van € 800.000 (tussentijdse winstneming de Poort van Midden Gelderland Zuid). Het verschil een voordelig resultaat van € 4.377.000 wordt veroorzaakt door:

	(bedragen x € 1.000)
Tussentijdse winstneming Elst Zuid	604
Extra tussentijdse winstneming Poort van Midden Gelderland Zuid	311
Lagere rente kosten	187
Vrijval onvoorzien	474
Lagere kosten	1.108
Hogere opbrengsten	145
Overheveling gronden naar MVA	1.548
	4.377

Het budgettaire voordeel bedraagt € 3.175.000 en wordt veroorzaakt door

1 Bemmelseweg

Omdat het aandeel voor de reconstructie van de Bemmelseweg niet meer is opgenomen in de grondexploitatie van het complex De Merm zal worden voorgesteld bij de resultaat bestemming een bestemmingsreserve te vormen van € 485.100 om de toekomstige kapitaalslasten te dekken.

2 Gronden Spoorlaan Elst Centraal

Bij het grondcomplex Elst Centraal zijn de gronden van de Spoorlaan overgeheveld. € 1.548.000 naar de materiële vaste activa. Voor het verschil tussen de boekwaarde en de marktwaarde is een voorziening gevormd van € 1.517.000.

3. De te verwachten resultaten van de actieve complexen in exploitatie

Het onderstaande overzicht toont de verschillen ten opzichte van 2017 van de te verwachten exploitatiesaldi van de actieve in exploitatie genomen grondcomplexen op basis van de geactualiseerde exploitatieopzetten per 1 januari 2018(N = nadelig, V = voordelig, resultaat * € 1.000).

	Complex	GREX 1-1-2018		eindwaarde per	GREX 1-1-2017		eindwaarde per	verschillen t.o.v. 2017	
	<u>Bedrijvencomplexen</u>								
53	De Merm Elst	€ 535	N	31-12-2025	€ 1.253	N	31-12-2023	€ 718	V
55	De Merm Oost Elst	€ 494	N	31-12-2022	€ 665	N	31-12-2021	€ 172	V
56	PvMG Zuid Heteren	€ 519	V	31-12-2020	€ 1.666	V	31-12-2023	€ 1.147	N
71	Elst Centraal 1e fase	€ 5.102	N	31-12-2019	€ 7.385	N	31-12-2018	€ 2.284	V
74	Spoorallee	€ 484	N	31-12-2025	€ 554	N	31-12-2022	€ 70	V
	<i>subtotaal voordeel</i>	€ 519	V		€ 1.666	V		€ 1.147	N
	<i>subtotaal nadeel</i>	€ 6.615	N		€ 9.858	N		€ 3.243	V
	saldo	€ 6.096	N		€ 8.192	N		€ 2.097	V
	<u>Woningbouwcomplexen</u>								
14	Elst Zuid	€ 153	V	31-12-2019	€ 780	V	31-12-2018	€ 627	N
41	Prinses Irenestraat -	€ 237	N	31-12-2018	€ 350	N	31-12-2018	€ 113	V

	Elst							
46	St. Maartenstraat - Elst	€ 79	N	31-12-2017	€ 97	N	31-12-2017	€ 17 V
49	Tobbenhof - Elst	€ 45	N	31-12-2018	€ 42	N	31-12-2017	€ 3 N
84	Heteren Centrum	€ 322	N	31-12-2021	€ 414	N	31-12-2018	€ 92 V
	<i>subtotaal voordeel</i>	€ 153	V		€ 780	V		€ 223 V
	<i>subtotaal nadeel</i>	€ 683	N		€ 903	N		€ 630 N
	saldo	€ 531	N		€ 124	N		€ 407 N
	Totaal	€ 6.626	N		€ 8.316	N		€ 1.690 V
	Complexen met een voordelig saldo	€ 672	V		€ 2.445	V		€ 1.773 N
	Complexen met een nadelig saldo	€ 7.298	N		€ 10.761	N		€ 3.463 V
	totaal voorzieningen	€ 7.219	N		€ 10.761	N		€ 3.542 V

4. Algemene toelichting

4.1 Uitgangspunten voor het samenstellen – actualiseren van grondexploitaties

Bij het opstellen van de Paragraaf Grondbeleid 2017 is per complex een inventarisatie gemaakt van de stand van zaken per 31-12-2017 en zijn voor de actieve in exploitatie genomen complexen de grondexploitaties geactualiseerd.

Bij deze actualisatie is rekening gehouden met de volgende financiële parameters:

- Rente 1,84 %
- Kostenstijging 2 %
- Opbrengstenstijging 0 % voor de woningbouw en de bedrijvencomplexen

4.2 Het grondbeleid van de gemeente Overbetuwe

In februari 2018 is door de raad de Nota "Visie op rondbeleid 2018" vastgesteld. In deze nota worden de (on-)mogelijkheden, risico's en keuzen inzake het gemeentelijk grondbeleid beschreven en wordt aangegeven hoe dit beleid als sturingsmiddel en instrument bruikbaar is.

4.3 Risico's grondexploitatie

De risico's die de gemeente Overbetuwe loopt met de uitvoering van de grondexploitatie zijn:

- Organisatorische risico's:
 1. Nagekomen kosten bij de in het verleden afgesloten complexen.
 2. Het niet (volledig) toekennen van subsidies.
 3. Bodemverontreiniging.
 4. Archeologie.
 5. Onvoldoende ruimte voor de dekking van algemene kosten.
- Verhaalrisico's: Het niet volledig kunnen verhalen van kosten bij ontwikkelaars (bijdrage voor de bestemmingsreserve "Bovenwijkse voorzieningen", plankosten, ambtelijke kosten, e.d.).
- Economische risico's: Nadelige economische conjunctuur: dit heeft vooral consequenties voor het tempo van gronduitgifte (bij zowel woningbouwgronden als bedrijventerreinen).

Om deze risico's te kunnen dekken is een weerstandscapaciteit noodzakelijk.

De weerstandscapaciteit is een financiële buffer om tegenvallers op te vangen op een zodanige wijze, dat het voorzieningenniveau ongewijzigd kan worden gehandhaafd.

Weerstandsvermogen geeft aan: de verhouding tussen risico's en weerstandscapaciteit. Door aandacht te besteden aan het weerstandsvermogen voor grondcomplexen en ruimtelijke projecten wordt voorkomen dat elke financiële tegenvaller aanleiding zal zijn tot bezuinigingen.

Door de gemeente Overbetuwe zijn in 2002 de reserves bouwgrondexploitatie van de fusiegemeenten overgeheveld naar de algemene reserve. Hierdoor is er geen afzonderlijke buffer (weerstandscapaciteit) meer aanwezig om mogelijke risico's te kunnen opvangen.

Voor de grondcomplexen is een gewogen risicoanalyses opgesteld. De gewogen risicobedragen per 01-01-2018 van de actieve complexen over de periode 2017-2025 worden benoemd als onderdeel van de paragraaf weerstandsvermogen in de programmabegroting. Het totale gewogen bedrag bedraagt circa € 1,75 mln. Tijdens het boekjaar vindt monitoring plaats van alle gewogen risicoanalyses uit het oogpunt van risicobeheersing en planoptimalisatie.

Naast deze nieuwe post in de Paragraaf Weerstandsvermogen is er binnen de gemeente Overbetuwe voor gekozen om de risico's van grondcomplexen als volgt te dekken:

Door het in stand houden van een deel van de algemene reserve voor het opvangen van tekorten en het treffen van specifieke voorzieningen voor verliesgevende complexen.

B. JAARREKENING

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de financiële verordening gemeente Overbetuwe 2017, vastgesteld door de raad op 6 december 2016 en de voorschriften die het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten daarvoor geeft.

In deze toelichting worden de balansposten nader toegelicht.

1. Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt.

Met betrekking tot de eigen bijdragen die het CAK int en aan de gemeenten afdraagt geldt op basis van de Kadernota rechtmatigheid 2017 van de commissie BBV het volgende. Gemeenten kunnen op basis van de overzichten van het CAK wel de aantallen personen, soort en omvang van de zorgverlening beoordelen met de eigen WMO-administratie. Probleempunt is dat door het ontbreken van inkomensgegevens op deze overzichten de informatie over de eigen bijdrage ontoereikend is om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dat betekent dat door de gemeenten geen zekerheden over omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen als gevolg van het niet kunnen vaststellen van de juistheid op persoonsniveau, zoals hiervoor is toegelicht. De gemeente zal deze onzekerheid in de jaarstukken moeten noemen, ook al ligt de oorzaak niet bij de gemeente.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt; daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden, overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken en dergelijke.

Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (reorganisaties) dient wel een verplichting gevormd te worden.

2. Balans

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingsprijs, verminderd met de afschrijvingen en de waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn.

Geactiveerde kosten voor onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief worden annuïteitsgewijs in maximaal 5 jaar afgeschreven. Saldi van agio en disagio en kosten van sluiten van geldleningen worden afgeschreven in een termijn die gelijk is aan de looptijd van de lening.

Met ingang van 2016 schrijft het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) voor dat bijdrage in de

activa van derden wordt gepresenteerd onder de immateriële vaste activa. Tot en met 2015 werden deze conform de BBV gepresenteerd onder de financiële vast activa.

Bijdragen aan activa van derden worden geactiveerd. Dergelijke geactiveerde bijdragen zijn gewaardeerd op het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de door de gemeente gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak.

Materiële vaste activa

Deze materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen vervaardigings- c.q. verkrijgingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht, waarbij wordt afgeschreven op het saldo.

- Materiële vaste activa met economisch nut

Materiële vaste activa met economisch nut worden annuïteitsgewijs afgeschreven in:

- a. 60 jaar: aanleg van riolen
- b. 45 jaar: aanleg van pomphutten en persleidingen
- c. 40 jaar: nieuwbouw woonruimten en bedrijfsgebouwen
- d. 25 jaar: renovatie, restauratie woonruimten en bedrijfsgebouwen
- e. 15 jaar: technische installaties in bedrijfsgebouwen, aanleg van pompinstallaties
- f. 10 jaar: veiligheidsvoorzieningen bedrijfsgebouwen, telefooninstallaties, kantoormeubilair, schoolmeubilair, aanleg tijdelijke terreinwerken, nieuwbouw tijdelijke woonruimten en bedrijfsgebouwen, groot onderhoud woonruimten en bedrijfsgebouwen
- g. 5 jaar: automatiseringsapparatuur en programmatuur
- h. afschrijvingstermijn afzonderlijk vast te stellen: unieke projecten niet vallend onder het bovenstaande.

Op gronden en terreinen wordt niet afgeschreven.

Activa met een verkrijgingsprijs van minder dan € 5.000,- worden niet geactiveerd, uitgezonderd gronden en terreinen. Deze laatst genoemde worden altijd geactiveerd.

Conform de notitie grondexploitaties 2016 van de commissie BBV zijn NIEGG en bouwgronden in exploitatie (BIE) die per 1 januari 2016 uit exploitatie zijn genomen, op basis van een overgangsbepaling tegen de boekwaarde per 1 januari 2016 (ingangsdatum Wijzigingsbesluit) geherrubriceerd naar de materiële vaste activa. Deze overgangsbepaling heeft een looptijd van 4 jaar. Uiterlijk 31 december 2019 zal een toets plaatsvinden op de marktwaarde van deze gronden tegen de geldende bestemming op het moment van de marktwaardetoets. Wordt daarbij een duurzame waardevermindering vastgesteld, dan zal dat uiterlijk 31 december 2019 leiden tot een afwaardering van deze gronden.

- Materiele vaste activa met maatschappelijk nut

Met ingang van 2017 is het niet meer toegestaan om kapitaaluitgaven met een meerjarig maatschappelijk nut gedaan in de openbare ruimte onder aftrek van bijdragen van derden en bestemmingsreserves in één keer ten laste van de exploitatie te brengen. Deze investeringen moeten met ingang van 2017 worden geactiveerd en afgeschreven op basis van de verwachte gebruiksduur.

Kapitaaluitgaven in de openbare ruimte met een meerjarig maatschappelijk nut (aanleg, groot onderhoud en reconstructie van wegen, waterwegen, civiele kunstwerken, groen en kunstwerken) worden afgeschreven in 20 jaar.

Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen, gemeenschappelijke regelingen en overige verbonden partijen en leningen u/g zijn opgenomen tegen nominale waarde. Zonodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's ("kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen" in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs zal afwaardering plaatsvinden. Tot dusver is een dergelijke afwaardering gelukkig niet noodzakelijk gebleken. De

actuele waarde ligt ruim boven de verkrijgingsprijs.

Voorraden

De als “onderhanden werken” opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijpmaken), alsmede de rentekosten berekend zoals voorgeschreven in het BBV en de administratie- en beheerskosten.

Voor winstneming geldt de percentage of completion methode: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd kan tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat.
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht.
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht.

Uitzettingen

De vorderingen zijn opgenomen tegen hun nominale waarde onder aftrek van eventuele noodzakelijk geachte voorzieningen wegens oninbaarheid.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Overlopende activa

De overlopende activa zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Passiva

Voor zover niet anders vermeld, zijn de passiva gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit reserves en het resultaat na bestemming volgend uit de programmarekening.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies.

De pensioenverplichting ten behoeve van de wethouders is echter op de contante waarde van de (reeds opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd.

De onderhoudsegalisatievoorzieningen stelen op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de gemeentelijke kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die terzake geformuleerd zijn. In de paragraaf “onderhoud kapitaalgoederen” die is opgenomen in het jaarverslag is het beleid terzake nader uiteengezet.

Voorzieningen worden op grond van artikel 44 BBV gevormd voor:

- a. verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op balansdatum onzeker is doch redelijkerwijs te schatten.*
- b. bestaande risico's op balansdatum terzake van verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs te schatten is.*
- c. kosten die in een volgend begrotingsjaar worden gemaakt maar de oorsprong hebben in het begrotingsjaar of een eerder begrotingsjaar en de voorziening strekt tot kostenegalisatie.*
- d. Van derden verkregen middelen (niet zijnde rijk, provincie, EU) die specifiek besteed moeten worden.*

Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met gedane aflossingen.

De vaste schulden hebben een rente typische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg- en Garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten telling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. Overigens is in de toelichting op de balans nadere informatie opgenomen.

Overzicht van baten en lasten

Overzicht van baten en lasten

	Primaire begroting			Begroting na wijziging			Realisatie 2017		
Programma	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo
Openbare orde en veiligheid	-65.544	2.812.336	2.746.792	-	3.120.731	3.016.504	-232.962	3.145.316	2.912.354
Verkeer, vervoer en waterstaat	-66.299	3.754.353	3.688.054	-25.699	3.815.660	3.789.961	-258.683	5.020.232	4.761.548
Economische zaken	-	786.725	168.531	-	811.207	192.473	-	1.774.793	-
Onderwijs	-	5.983.733	5.680.662	-	6.051.406	5.677.397	-	5.989.939	-
Cultuur, sport en recreatie	-	6.883.520	5.762.546	-	7.168.148	6.043.134	-	7.084.717	-
Sociale voorzieningen en maatsch.dienstverlening	-	39.246.570	29.114.338	-	41.168.575	30.955.761	-	42.788.662	-
Volksgezondheid en milieu	-	8.476.006	169.166	-	15.975.306	7.226.595	-	15.837.923	-
Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	-	2.145.806	766.039	-	2.466.044	993.035	-	4.745.584	-
Financien en bedrijfsvoering	-	12.638.778	12.637.659	-	12.756.240	12.755.121	-	13.093.402	-
Algemeen bestuur	-	2.893.386	2.170.802	-	2.930.291	1.894.620	-	4.010.797	-
Subtotaal Programma's	-	85.621.213	62.904.589	-	96.263.608	72.544.601	-	103.491.365	68.769.372
Algemene dekkingsmiddelen									
Lokale heffingen	-	467.063	7.868.809	-	462.963	9.928.619	-	387.201	-

Algemene uitkeringen	- 56.072.168	0	- 56.072.168	- 56.898.867	0	- 56.898.867	- 56.962.864	0	- 56.962.864
Dividend	- 184.397	30.208	- 154.189	- 242.683	30.208	- 212.475	- 227.905	28.484	- 199.421
Saldo financieringsfuncties	- 1.356.075	18.275	- 1.337.800	- 1.337.075	453.808	- 1.790.883	- 1.267.885	-594.548	- 1.862.433
Overige algemene dekkingsmiddelen	- 395.933	1.902.756	- 1.506.823	- 65.933	3.191.687	- 3.125.754	- 162.558	2.122.962	- 1.960.404
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	- 66.344.445	2.418.302	- 63.926.143	- 68.936.140	3.231.050	- 65.705.090	- 69.031.997	1.944.099	- 67.087.898
Onvoorzien	0	54.000	54.000	0	253	253	0	0	0
VPB	0	0	0	0	0	0	0	113.597	113.597
Totaal algemene dekkingsmiddelen	- 66.344.445	2.472.302	- 63.872.143	- 68.936.140	3.231.303	- 65.704.837	- 69.031.997	2.057.696	- 66.974.301
Gerealiseerde totaal saldo baten en lasten	- 89.061.069	88.093.515	- 967.554	- 92.655.147	99.494.911	6.839.764	- 103.753.989	105.549.061	1.795.072

Toevoeging / onttrekking aan reserves	Primaire begroting			Begroting na wijziging			Realisatie 2017		
	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo
per programma									
Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer, vervoer en waterstaat	- 126.493	88.271	-38.222	-169.316	88.271	-81.045	1.040.783	212.027	828.756
Economische zaken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Onderwijs	- 195.588	0	- 195.588	-277.168	0	- 277.168	-255.500	0	- 255.500
Cultuur, sport en recreatie	-90.506	0	-90.506	-284.256	0	- 284.256	-212.535	0	- 212.535
Sociale voorzieningen en maatsch.dienstverlening	0	0	0	1.985.000	0	1.985.000	1.954.052	0	1.954.052
Volksgezondheid en milieu	0	0	0	-67.300	0	-67.300	-32.018	0	-32.018
Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	- 178.441	0	- 178.441	-441.264	0	- 441.264	-299.934	4.025.161	3.725.227
Financien en	-	4.816	-	-188.294	4.816	-	-210.944	4.861	-

bedrijfsvoering	138.505		133.689			183.478			206.083
Algemeen bestuur	0	0	0	-90.000	0	-90.000	-90.000	0	-90.000
Algemene Dekkingsmiddelen	-198.941	7.145	-191.796	-6.998.941	1.346.941	-5.652.000	-6.982.231	1.346.941	-5.635.290
Reserves sociaal deelfonds	0	456.000	456.000		456.000	456.000	0	456.000	456.000
Subtotaal mutaties reserves	-928.474	556.232	-372.242	-10.501.539	1.896.028	-8.605.511	-11.077.997	6.044.990	-5.033.007
Totaal	-89.989.543	88.649.747		-103.156.686	101.390.939		-114.831.986	111.594.051	
Gerealiseerde resultaat			-1.339.796			-1.765.747			-3.237.936

Een positief getal = negatief resultaat

Een negatief getal = positief resultaat

Toelichting overzicht van baten en lasten

Toelichting overzicht van baten en lasten

Bij TR3-2017 werd een positief rekeningsresultaat verwacht van afgerond	€ 1.765.747
In het dienstjaar 2017 is een positief rekeningsresultaat behaald van afgerond	€ 3.237.936
Per saldo een hoger resultaat dan geraamd van	€ 1.472.189
Oorzaak (benoeming van de taakvelden met een afwijking groter dan € 100.000)	

	Voordeel	Nadeel
Programma Openbare orde en veiligheid voordeel (€ 104.000)	104.000	
Geen taakvelden met een afwijking groter dan € 100.000		
Programma Verkeer, vervoer en waterstaat (nadeel € 972.000)		
TV 2.1 Wegen en vervoer		987.000
Overige taakevelden: saldo van de voor- en nadelen	15.000	
Programma Economische zaken (voordeel € 4.066.000)		
TV 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	4.045.000	
Overige taakevelden: saldo van de voor- en nadelen	21.000	
Programma Onderwijs (voordeel € 1.000)		
TV 4.2 Onderwijshuisvesting		146.000
TV 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	147.000	
Programma Cultuur en recreatie (voordeel € 90.000)		
TV 5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	107.000	
TV 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie		107.000

Overige taakvelden: saldo van voor- en nadelen	90.000	
Programma Sociale voorz. en maatsch. Dientverl. (nadeel € 1.675.000)		
TV 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	668.000	
TV 6.2 Wijkteams	272.000	
TV 6.3 Inkomensregelingen		85.000
Producten sociaal domein: Totaal		2.530.000
TV 6.4 Begeleide participatie.		
TV 6.5 Arbeidsparticipatie.		
TV 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO).		
TV 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+.		
TV 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-.		
TV 6.82 Geëscaleerde zorg 18-.		
Programma Volksgezondheid en milieu (nadeel € 143.000)		
TV 7.3 Afval		126.000
Overige taakvelden: saldo van voor- en nadelen		17.000
Programma Ruimtelijke ord.en Volksh.vesting (voordeel € 3.615.000)		
TV 8.1 Ruimtelijke ordening	250.000	
TV 8.2 Grondexploitatie (niet bedreiventerreinen)	3.125.000	
TV 8.3 Wonen en bouwen	240.000	
Overige taakvelden: saldo van voor- en nadelen		
Programma Financien en bedrijfsvoering (nadeel € 313.000)		
TV 0.4 Overhead		313.000
Overige taakvelden: saldo van voor- en nadelen		
Programma Algemeen bestuur (nadeel € 998.000)		
TV 0.1 Bestuur		1.043.000
Overige taakvelden: saldo van voor- en nadelen	45.000	
Subtotaal programma's	9.129.000	5.354.000
Algemene dekkingsmiddelen (voordeel € 1.269.000)		
TV 0.8 Overige baten en lasten	1.116.000	
TV 0.9 Vennootschapsbelasting		114.000
Overige taakvelden: saldo van voor- en nadelen	217.000	
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	1.383.000	114.000
Toevoeging/onttrekking aan reserves per programma		
Openbare orde en veiligheid		
Verkeer, vervoer en waterstaat	748.000	
Economische zaken		
Onderwijs		22.000
Cultuur, sport en recreatie		72.000
Sociale voorzieningen en maatsch.dienstverlening		31.000
Volksgezondheid en milieu		35.000

Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting		4.166.000
Financien en bedrijfsvoering	23.000	
Algemeen bestuur		
Algemene Dekkingsmiddelen		17.000
Reserves sociaal deelfonds		
Subtotaal Reserves	771.000	4.343.000
Afrondingsverschillen		
TOTAAL	11.283.000	9.811.000
		1.472.000

Voor een uitgebreide toelichting verwijzen wij u naar de financiële verantwoording van de programma's.

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Taakveld	Omschrijving	Raming 2017 na wijziging	Werkelijk 2017	Voordeel / Nadeel (-)
	a) Lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is			
0.61	Baten OZB-woningen	-4.794.826	-4.791.543	3.283
0.62	Baten OZB-niet woningen	-2.133.716	-2.166.805	-33.089
0.64	Baten Hondenbelasting	-278.080	-282.513	-4.433
0.64	Baten Reclamebelasting	-75.000	-69.717	5.284
0.64	Baten Precariobelasting	-2.827.960	-2.830.770	-2.810
0.64	Lasten heffingen en invorderingen	180.963	117.764	-63.199
	Totaal a	-9.928.619	-10.023.583	-94.964
	b) Algemene Uitkering			
0.7	Algemene Uitkering	-36.148.297	-36.212.294	-63.997
0.7	Uitkering deelfonds sociaal domein	-20.750.570	-20.750.570	0
	Totaal b	-56.898.867	-56.962.864	-63.997
0.5	c) Dividend			
	Deelneming / Dividend BNG	-34.330	-34.330	0
	Deelneming / Dividend Vitens	-138.145	-125.092	13.053
	Deelneming / Dividend Ondernemingscentrum De Schalm	-40.000	-40.000	0
	Totaal c	-212.475	-199.422	13.053
0.5/0.8	d) Saldo van de financieringsfunctie	-1.209.109	-97.971	-1.111.138

	Totaal d			
	e) overige algemene dekkingsmiddelen			
0.8	Financiële Ruimte (excl. onvoorzien, zie onderaan)	164.750	0	-164.750
0.9	VPB	0	0	113.585
0.8	Stelposten	26.945	0	-26.945
0.8	Aan projecten toe te rekenen kosten	0	0	0
0.8	Onderuitputting	-65.933	0	65.933
	Totaal	-38.988	0	152.585
0.8	Onvoorzien	253	0	-253
	Totaal e	126.015	0	-12.418
	TOTALEN	-68.123.055	-67.283.839	-1.269.463

Toelichting algemene dekkingsmiddelen

Toelichting algemene dekkingsmiddelen

Na de in TR4 - 2017 gegeven toelichtingen zijn er geen afwijkingen meer die groter zijn dan € 100.000.

Mutaties op reserves

Mutaties op reserves

Lasten	Begr.na wijz. 2017	Werkelijk 2017	Verschil
61099005 Mutaties reserves programma 02	88.271	212.027	-123.756
61099035 Mutaties reserves programma 08	0	4.025.161	-4.025.161
61099040 Mutaties reserves programma 09	4.816	4.861	-45
61099050 Mutaties reserves algemene dekkingsmiddelen	1.346.941	1.346.941	0
61099055 Toev.reser.soc.df	456.000	456.000	0
Totaal	1.896.028	6.044.990	-4.148.962
Baten	Begr.na wijz. 2017	Werkelijk 2017	Verschil
61099005 Mutaties reserves programma 02	-169.316	-1.040.783	871.467
61099015 Mutaties reserves programma 04	-277.168	-255.500	-21.668
61099020 Mutaties reserves programma 05	-284.256	-212.535	-71.721
61099025 Mutaties reserves programma 06	-1.985.000	-1.954.052	-30.948

61099030 Mutaties reserves programma 07	-67.300	-32.018	-35.282
61099035 Mutaties reserves programma 08	-441.264	-299.934	-141.330
61099040 Mutaties reserves programma 09	-188.294	-210.944	22.650
61099045 Mutaties reserves programma 10	-90.000	-90.000	0
61099050 Mutaties reserves algemene dekkingsmiddelen	<u>-6.998.941</u>	<u>-6.982.231</u>	<u>-16.710</u>
Totaal	-10.501.539	-11.077.997	576.458
Saldo	Begr.na wijz. 2017	Werkelijk 2017	Vershil
61099005 Mutaties reserves programma 02	-81.045	-828.756	747.711
61099015 Mutaties reserves programma 04	-277.168	-255.500	-21.668
61099020 Mutaties reserves programma 05	-284.256	-212.535	-71.721
61099025 Mutaties reserves programma 06	-1.985.000	-1.954.052	-30.948
61099030 Mutaties reserves programma 07	-67.300	-32.018	-35.282
61099035 Mutaties reserves programma 08	-441.264	3.725.227	-4.166.491
61099040 Mutaties reserves programma 09	-183.478	-206.083	22.605
61099045 Mutaties reserves programma 10	1.256.941	1.256.941	0
61099050 Mutaties reserves algemene dekkingsmiddelen	<u>-6.542.941</u>	<u>-6.526.231</u>	<u>-16.710</u>
Totaal	-8.605.511	-5.033.008	-3.572.503

Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves

Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves

Toevoegingen	2017
Toevoeging aan reserves programma 01	0
Toevoeging aan reserves programma 02	0
Toevoeging aan reserves programma 03	0
Toevoeging aan reserves programma 04	0
Toevoeging aan reserves programma 05	0
Toevoeging aan reserves programma 06	0
Toevoeging aan reserves programma 07	0
Toevoeging aan reserves programma 08	0
Toevoeging aan reserves programma 09	0
Toevoeging aan reserves programma 10	0

Toevoeging aan reserves algemene dekkingsmiddelen	0
Totaal toevoegingen	0
Onttrekkingen	2017
Onttrekkingen aan reserves programma 01	0
Onttrekkingen aan reserves programma 02	162.911
Onttrekkingen aan reserves programma 03	0
Onttrekkingen aan reserves programma 04	47.918
Onttrekkingen aan reserves programma 05	92.786
Onttrekkingen aan reserves programma 06	0
Onttrekkingen aan reserves programma 07	0
Onttrekkingen aan reserves programma 08	178.441
Onttrekkingen aan reserves programma 09	161.156
Onttrekkingen aan reserves programma 10	0
Onttrekkingen aan reserves algemene dekkingsmiddelen	155.160
Totaal onttrekkingen	798.373

De rentebijbeschrijvingen zijn net als in de begroting 2017 als incidenteel aangemerkt.

Toelichting op reserves

Toelichting op reserves

Toelichting op de afwijking:	Bedragen voordelen	Bedragen nadelen	Incident. (I) of Struct. (S)
Mutaties reserves: nadeel € 3.572.503			
Voordelen:			
Programma 02			
Niet geraamde onttrekking saldo 2017 complex B012 Spoorzone	865.000		I
Hogere onttrekking uit reserves:			
- Kapitaallasten vervanging materieel Openbare Werken	36.000		I
Programma 04			
Hogere onttrekking uit reserves:			
- Erfpacht School met de Bijbel	2.000		I
Programma 05			
Hogere onttrekking uit reserves:			
- Eenmalige uitgaven hockeycomplex De Pas	2.000		I
- Kapitaallasten 3e kunstgrasveld HCOB Elst	2.000		S
Programma 06			
Hogere onttrekking uit reserves:			
- Kernestafette (PNL-post 22-2016)	5.000		I
Programma 09			

Hogere onttrekking uit reserves:			
- Kapitaallasten tijdelijke huisvestingsmaatregelen	12.000		I
- Kapitaallasten telecommunicatietoepassing	11.000		I
Nadelen:			
Programma 02			
Niet geraamde storting saldo 2017 complex B016 Afslag 38		120.000	I
Hogere rentebijbeschrijving BR Verv. materieel Openbare Werken		4.000	I
Lagere onttrekking uit reserves			
- Bevorderen optimale verbindingen tussen kernen		30.000	I
Programma 04			
Lagere onttrekking uit reserves:			
- Subsidie De Vlinderboom		16.000	I
- Kapitaallasten sporthal HPC Zetten		8.000	S
Programma 05			
Lagere onttrekking uit reserves:			
- Nieuw beleid kunst (PNL-post 22a-2017)		45.000	I
- LOP-project beplanting / bijen		31.000	I
Programma 06			
Lagere onttrekking uit reserves:			
- Minimabeleid (PNL-post 27-2017)		30.000	I
- Kernenestafette		1.000	I
- Kracht van de kernen		4.000	I
Programma 07			
Lagere onttrekking uit reserves:			
- Haalbaarheidsstudie verkabeling hoogspanningslijnen		35.000	I
Programma 08			
Lagere onttrekking uit reserves:			
- Tijdelijk plein Heteren		27.000	I
- Rentelasten duurzaamheids- en startersleningen Svn		45.000	I
- Omgevingsvisie		32.000	I
- Project strijdige bewoning		1.000	I
- Project BAG-terugmeldingen		37.000	I
Niet geraamde storting afkoopsom realisatieverplichting Westeraam		3.974.000	I
Niet geraamde storting bijdragen fonds bovenwijkse voorzieningen		51.000	I
Programma 90 Algemene dekkingsmiddelen			
Lagere onttrekking uit reserves:			
- Startersleningen		16.000	I
- MTC-panden		1.000	I
Totaal	935.000	4.508.000	

Analyse begrotingsafwijkingen en begrotingsrechtmatigheid

Analyse begrotingsafwijkingen en begrotingsrechtmatigheid

	Begroting na wijziging			Realisatie 2017			Begrotingsafwijking		
	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo
Programma									
Openbare orde en veiligheid	-104.227	3.120.731	3.016.504	-232.962	3.145.316	2.912.354	128.735	-24.585	104.150
Verkeer, vervoer en waterstaat	-25.699	3.815.660	3.789.961	-258.683	5.020.232	4.761.548	232.984	1.204.572	971.587
Economische zaken	-618.734	811.207	192.473	5.648.362	1.774.793	3.873.569	5.029.628	963.586	-4.066.042
Onderwijs	-374.009	6.051.406	5.677.397	-313.449	5.989.939	5.676.491	-60.560	61.467	906
Cultuur, sport en recreatie	1.125.014	7.168.148	6.043.134	1.132.384	7.084.717	5.952.333	7.370	83.431	90.801
Sociale voorzieningen en maatsch.dienstverlening	10.212.814	41.168.575	30.955.761	10.157.704	42.788.662	32.630.958	-55.110	1.620.087	1.675.197
Volksgezondheid en milieu	8.748.711	15.975.306	7.226.595	8.467.841	15.837.923	7.370.082	280.870	137.383	143.487
Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	1.473.009	2.466.044	993.035	7.367.206	4.745.584	2.621.622	5.894.197	2.279.540	3.614.657
Financien en bedrijfsvoering	-1.119	12.756.240	12.755.121	-24.833	13.093.402	13.068.569	23.714	337.162	313.448
Algemeen bestuur	1.035.671	2.930.291	1.894.620	1.118.568	4.010.797	2.892.229	82.897	1.080.506	997.609
Subtotaal Programma's	23.719.007	96.263.608	72.544.601	34.721.992	103.491.365	68.769.372	11.002.985	7.227.757	3.775.229
Algemene dekkingsmiddelen									
Lokale heffingen	10.391.582	462.963	9.928.619	10.410.784	387.201	10.023.583	19.202	75.762	94.964
Algemene uitkeringen	56.898.867	0	56.898.867	56.962.864	0	56.962.864	63.997	0	63.997
Dividend	-242.683	30.208	212.475	-227.905	28.484	199.422	-14.778	1.724	13.053
Saldo financieringsfuncti	1.337.07	-453.808	1.790.8	1.267.88	-594.548	1.862.4	-69.190	140.740	71.550

e	5		83	5		33			
Overige algemene dekkingsmiddelen	-65.933	3.191.687	3.125.754	-162.558	2.122.962	1.960.404	96.625	1.068.725	1.165.350
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	68.936.140	3.231.050	65.705.090	69.031.996	1.944.099	67.887.897	95.856	1.286.951	1.382.807
Onvoorzien	0	253	253	0	0	0	0	253	253
VPB	0	0	0	0	113.597	113.597	0	113.597	113.597
Totaal algemene dekkingsmiddelen	68.936.140	3.231.303	65.704.837	69.031.996	2.057.696	66.974.300	95.856	1.173.607	1.383.060
Gerealiseerde totaal saldo baten en lasten			6.839.764			1.681.475			5.158.289
Toevoeging/onttrekking aan reserves									
Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer, vervoer en waterstaat	-169.316	88.271	-81.045	1.040.783	212.027	828.756	871.467	123.756	747.711
Economische zaken	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Onderwijs	-277.168	0	277.168	-255.500	0	255.500	-21.668	0	21.668
Cultuur, sport en recreatie	-284.256	0	284.256	-212.535	0	212.535	-71.721	0	71.721
Sociale voorzieningen en maatsch.dienstverlening	1.985.000	0	1.985.000	1.954.052	0	1.954.052	-30.948	0	30.948
Volksgezondheid en milieu	-67.300	0	-67.300	-32.018	0	-32.018	-35.282	0	35.282
Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	-441.264	0	441.264	-299.934	4.025.161	3.725.227	141.330	4.025.161	4.166.491
Financien en bedrijfsvoering	-188.294	4.816	183.478	-210.944	4.861	206.083	22.650	-45	22.605
Algemeen bestuur	-90.000	0	-90.000	-90.000	0	-90.000	0	0	0
Algemene Dekkingsmiddelen	6.998.941	1.346.941	5.652.000	6.982.231	1.346.941	5.635.290	-16.710	0	16.710
Reserves sociaal deelfonds		456.000	456.000	0	456.000	456.000	0	0	0

Subtotaal mutaties reserves	- 10.501.539	1.896.028	- 8.605.511	- 11.077.997	6.044.990	- 5.033.008	576.458	- 4.148.962	- 3.572.504
Totaal	- 103.156.686	101.390.939		- 114.831.986	111.594.050		11.675.300	- 10.203.111	
Gerealiseerde resultaat			- 1.765.747			- 3.237.936			1.472.189

Toelichting begrotingsrechtmatigheid

Toelichting begrotingsrechtmatigheid

Algemeen

Tegenover een aantal overschrijdingen staan niet geraamde (hogere) bijdragen van derden. Verder zijn in TR4 - 2017 extra budgetten aangevraagd waardoor diverse overschrijdingen zijn verlaagd dan wel niet meer bestaan,

Programma Openbare orde en veiligheid

Begrotingsoverschrijding € 24.585. De belangrijkste oorzaak hiervoor zijn niet geraamde uitgaven voor aanpassingen aan de brandweergarage in Elst. Deze uitgaven worden gecompenseerd door een niet geraamde ontvangen vergoeding van de VGGM.

Programma Verkeer, vervoer en waterstaat

Begrotingsoverschrijding € 1.204.572. De voornaamste reden hiervan is het niet geraamde negatieve saldo van het bovenwijkse complex B012 (Spoorzone) over 2017 (€ 865.000). Dit saldo is echter volledig onttrokken aan de bestemmingsreserve Spoorzone via het taakveld mutaties reserve. Daarnaast is sprake van hogere dan geraamde uitgaven voor het wegonderhoud. In TR4 -2017 is dit al grotendeels toegelicht en is aanvullend budget toegekend.

Programma Economische zaken

Begrotingsoverschrijding € 963.586. Dit betreft hoofdzakelijk stortingen in de voorziening verliesgevende bedrijventerreinen complexen die een correctie zijn op eerder geboekte onttrekkingen uit deze voorziening. Bij enkele complexen moest de onttrekking (= baat binnen dit programma) worden aangepast en dit is administratief verwerkt via een terugstorting via de lastenkant van dit programma.

Programma Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening

Begrotingsoverschrijding € 1.620.087. De belangrijkste oorzaken hiervoor zitten in het Sociaal Domein en betreffen een niet geraamde opgenomen verplichting voor nog te betalen frictiekosten Presikhaaf in verband met de overgang naar Scalabor en hogere uitgaven dan geraamde voor jeugdzorg. Een deel van de hogere uitgaven jeugdzorg wordt gecompenseerd door een hogere integratie-uitkering jeugd van het rijk.

Programma Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting

Begrotingsoverschrijding € 2.279.540. Dit is hoofdzakelijk het gevolg van een gevormde voorziening in verband met de overheveling van de gronden van de Spoorlaan uit het complex Elst Centraal naar de materiële vaste activa. Voor het verschil tussen de boekwaarde en de marktwaarde moest een voorziening worden gevormd. Daarnaast zijn er diverse verrekeningen met grondcomplexen waar echter ook inkomsten tegenover staan.

Programma Financiën en bedrijfsvoering

Begrotingsoverschrijding € 337.162. Dit betreft voornamelijk loonkosten van de ondersteunende teams en Team Projectrealisatie. Tegenover een deel van deze overschrijdingen staan echter lagere dan geraamde loonkosten bij andere programma's.

Programma Algemeen bestuur

Begrotingsoverschrijding € 1.080.506. De voornaamste oorzaken hiervoor zijn niet geraamde extra eenmalige stortingen in de voorzieningen voor wethouderspensioenen (€ 790.000), wachtgeldten gewezen wethouders (€ 198.000) en nabestaandenpensioenen gewezen wethouders (€ 30.000).

Toevoeging aan reserves

Bij de stortingen in de reserves (lasten) doet zich een begrotingsoverschrijding voor van € 4.148.962. De drie belangrijkste oorzaken zijn een niet geraamde storting in de algemene reserve van de van Westeraam ontvangen afkoopsom tunnelverplichting (€ 3.973.775), een niet geraamde storting in de bestemmingsreserve Afslag 38 vanwege het positieve saldo van het complex B016 (Afslag 38) in 2017 (€ 120.078) en een niet geraamde storting in de bestemmingsreserve bovenwijkse voorzieningen wegens ontvangen bijdragen voor bovenwijken. Tegenover deze niet geraamde stortingen staan niet geraamde ontvangsten van dezelfde omvang.

Overzicht incidentele baten en lasten

Overzicht incidentele baten en lasten

Progr.	Taakveld	Incidentele baten en lasten	Voordeel	Nadeel
2	2.1	Het bovenwijkse complex B016 (Afslag 38) had over 2017 een positief saldo	120.000	
2	2.1	Het bovenwijkse complex B012 (Spoorzone) had over 2017 een negatief saldo		865.000
3	3.2	Vrijval voorziening verliesgevende complexen (De Merm, De Merm Oost, Elst Centraal en Spoorallee)	3.243.000	
3	3.2	Hogere winstneming complex Poort van Midden Gelderland Zuid	311.000	
3	3.2	Lagere loonkosten en overhead bedrijventerreinen (projectadministratie)		244.000
6	6.1	Minder uitgaven integratie en participatie van vergunninghouders	426.000	
6	6.3	Storting in de voorziening dubieuze debiteuren SoZa		469.000
6	6.3	Niet geraamde verhoging bedrag openstaande bijstandsvorderingen	303.000	
8	8.1	Hogere doorbelasting loonkosten en overhead aan interne orders en passieve grondcomplexen	108.000	
8	8.2	Vrijval voorziening verliesgevende complexen (Prinses Irenestraat, Sint Maartenstraat, Tobbenhof en Heteren Centrum)	220.000	
8	8.2	Winstneming complex Elst Zuid	604.000	
8	8.2	Vorming voorziening inzake gronden Spoorlaan (Elst Centraal)		1.517.000
9	0.4	Lagere ICT- en telefoonkosten als gevolg van lagere kapitaallasten	216.000	
9	0.4	Hogere loonkosten ondersteunende teams		222.000
10	0.1	Storting in de voorzieningen voor wethouderspensioenen		820.000
10	0.1	Storting in de voorziening wachtgeldten gewezen wethouders		198.000
			5.551.000	4.335.000

Overzicht aanwending onvoorzien

Overzicht aanwending onvoorzien

Overzicht aanwending post "onvoorzien" 2017, ex. artikel 28, sub b BBV

Maand	Nr. wijz.	Omschrijving	Bedrag
		Raming oorspronkelijke begroting 2017	54.000
Januari	2	Beheerskosten Duurzaamheidsleningen Overbetuwe	-1.250
	51	Beheerskosten Startersleningen	-2.500
	52	Kappen bomen Oranje Nassaustraat Elst: betreft dekking kapitaallasten	-3.207
Februari	58	Aanvullend budget wegenplan Hoge Hofstraat Oosterhout: betreft dekking kapitaallasten	-1.373
Maart	3	Tijdelijke doorstroomwoningen Elst en Zetten: betreft dekking kapitaallasten	-18.281
	59	De Oldenburg: verminderde renteopbrengst ivm aanpassing rentepercentage	-2.124
	60	Huurkoopovereenkomst De Bongerd Heteren: verminderde renteopbrengst ivm aanpassing percentage	-1.604
Mei	62	Huur Vastgoedbeheersysteem	-11.600
Juni	64	Kunstgrasvelden SC Valburg: betreft dekking kapitaallasten	-5.112
November	13	Aankoop grond Rijksweg-Zuid 29 te Elst: betreft rentelast	-5.882
	71	Parkeerverbod bedrijventerrein de Aam: betreft dekking kapitaallasten	-814
		Restantraming in jaarrekening 2017	253

Balans

Balans

Balans per 31 december 2017

Balans per 31 december 2017

ACTIVA				PASSIVA			
(bedragen x € 1.000,--)	Ultimo 2017	Ultimo 2016		(bedragen x € 1.000,--)	Ultimo 2017	Ultimo 2016	
Vaste activa				Vaste passiva			
<i>Immateriële activa</i>		1.014	1.042	<i>Eigen vermogen</i>		42.106	43.900
- Bijdragen aan activa in eigendom van derden	1.014		1.042	- Algemene reserve	17.497		6.382
				- Bestemmingsreserves	21.372		22.921
<i>Materiële vaste activa</i>		121.215	115.310		38.868		29.302
- Investerings met een economisch nut				- Gerealiseerde resultaat	3.238		14.599
- overige	85.54		83.49				

investeringen met een economisch nut	7		0						
- Investerings met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van					Voorzieningen		24.572		17.718
kosten een heffing kan worden geheven	29.122		27.128		- Voorzieningen voor risico's	6.717		6.014	
- Investerings in openbare ruimte met uitsluitend een					- Voorzieningen voor egalisatie	4.147		3.960	
maatschappelijk nut	6.546		4.693		- Voorzieningen voor beklemde middelen	13.708		7.745	
Financiële vaste activa		8.581		8.677	Vaste schulden met een rentetypische		63.954		57.132
- Kapitaalverstrekking en aan:					<i>looptijd van één jaar of langer</i>				
- deelnemingen	209		1.343		- Onderhandse leningen van:				
- gemeenschappelijke regelingen	0		0		- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	62.221		55.170	
- overige verbonden partijen	545		545		- buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en				
					overige sectoren	1.702		1.931	
- Leningen aan:					- Waarborgsommen	31		31	
- woningbouwcorporaties	0		0						
- Overige langlopende leningen u/g	7.828		6.789						
Totaal vaste activa		130.810		125.029	Totaal vaste passiva		130.797		118.750
Viottende activa					Viottende passiva				
Vorraden		12.495		10.415					
- Onderhanden werk									
- gronden in exploitatie	12.495		10.415						
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar		5.217		5.098	Netto viottende schulden met een rentetypische korter dan één jaar		9.365		17.765

- Vorderingen op openbare lichamen	82		20		- Kasgeldleningen	5.000		8.000	
- Rekening-courantverhoudingen met het Rijk	1.576		0		- Banksaldi	576		3.488	
- Overige vorderingen	3.559		5.078		- Overige schulden	3.790		6.277	
<i>Liquide middelen</i>		109		195					
- Kassaldi	16		7						
- Banksaldi	93		188						
<i>Overlopende activa</i>		6.448		8.447	<i>Overlopende passiva</i>		15.081		12.668
- Overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen	6.448		8.447		- Overige nog te betalen bedragen en vooruitontvangen bedragen	10.964		8.378	
- Van overheidslichamen n.t.o. specifieke uitkeringen					- Van overheidslichamen ontvangen nog te besteden specifieke				
EU					uitkeringen: EU	0		0	
Rijk					Rijk	3.705		3.665	
Overige	0		0		Overige	413		625	
Totaal vlottende activa		24.270		24.155	Totaal vlottende passiva		24.447		30.434
TOTAAL ACTIVA		155.079		149.184	TOTAAL PASSIVA		155.079		149.184
					<i>Borg- en garantstellingen</i>	205.222		214.874	

Toelichting op de balans

Toelichting op de balans

VASTE ACTIVA

Immateriële vaste activa

	Bijdragen aan activa in eigendom derden
Boekwaarde 31-12-2016	1.042.022
Investerings	0
Desinvesterings	0
Afschrijvingen	28.249
Bijdragen van derden	0
Afwaarderingen	0
Boekwaarde 31-12-2017	1.013.773

Materiële vaste activa

MVA met een economisch nut

	Gronden en terreinen	Strategische gronden	Woonruimten	Bedrijfsgebouwen
Boekwaarde 31-12-2016	14.069.641	3.526.307	315.245	60.638.231
Voorzieningen 31-12-2016	0	1.723.436	0	0
Balanswaarde 31-12-2016	14.069.641	1.802.871	315.245	60.638.231
Correctie rubricering	0	0	0	9.961
Balanswaarde 31-01-2017	14.069.641	1.802.871	315.245	60.648.192
Investerings	1.776.165	1.708.965	50.886	3.302.050
Desinvesteringen	217.266	227.350	0	0
Afschrijvingen	142.441	0	4.591	2.051.334
Bijdragen van derden	277.395	0	0	6.115
Afwaarderingen	0	1.450.271	0	0
Boekwaarde 31-12-2017	15.208.704	1.834.215	361.540	61.892.793
	Grond-, weg en waterbouwkundige werken	Vervoermiddelen	Machines, apparaten en installaties	Overige materiële vaste activa
Boekwaarde 31-12-2016	1.947.227	1.265.125	468.099	2.983.587
Voorzieningen 31-12-2016	0	0	0	0
Balanswaarde 31-12-2016	1.947.227	1.265.125	468.099	2.983.587
Correctie rubricering	0	0	0	7.056
Balanswaarde 31-01-2017	1.947.227	1.265.125	468.099	2.990.643

Desinvesteringen	0	0	0	0
Afschrijvingen	80.256	183.101	40.170	832.012
Bijdragen van derden	0	0	0	0
Afwaarderingen	0	0	0	0
Boekwaarde 31-12-2017	1.866.971	1.092.769	433.408	2.866.441
	Totaal			
Boekwaarde 31-12-2016	85.213.462			
Voorzieningen 31-12-2016	1.723.436			
Balanswaarde 31-12-2016	83.490.026			
Correctie rubricering	17.017			
Balanswaarde 31-01-2017	83.507.043			
Investeringen	7.569.156			
Desinvesteringen	444.616			
Afschrijvingen	3.333.905			
Bijdragen van derden	283.510			
Afwaarderingen	1.450.271			
Boekwaarde 31-12-2017	85.546.880			

MVA met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven

	Grond-, weg en waterbouwkundige werken
Boekwaarde 31-12-2016	27.127.737
Investeringen	2.400.319
Desinvesteringen	0

Afschrijvingen	405.896
Bijdragen van derden	0
Bijdragen uit reserves	0
Afwaarderingen	0
Boekwaarde 31-12-2017	29.122.160

MVA in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut

	Grond-, weg en waterbouwkundige werken tot en met 2016	Grond-, weg en waterbouwkundige werken vanaf 2017	Totaal
Boekwaarde 31-12-2016	4.671.179	22.282	4.693.461
Investeringen	2.413.956	1.936.429	4.350.385
Desinvesteringen	264.491	0	264.491
Afschrijvingen	230.169	0	230.169
Bijdragen van derden	338.768	800.000	1.138.768
Bijdragen uit reserves	864.850	0	864.850
Afwaarderingen	0	0	0
Boekwaarde 31-12-2017	5.386.857	1.158.711	6.545.568
	Totaal materiële vaste activa per 31-12 2017		121.214.607

Financiële vaste activa

	Kapitaalverstrekk ingen deelnemingen	Kapitaalverstrek king gemeenschappe lijke regelingen	Kapitaalverstrekk ingen overige verbonden partijen	Leningen aan woningbouwcorpo raties
Balans waarde 31-12-2016	1.343.284	0	544.717	0
Correctie rubricering	0	0	0	0
Balanswaarde 01-01-2017	1.343.284	0	544.717	0
Investeringen	80	0	0	0
Desinvesteringen	1.134.481	0	0	0
Afschrijvingen/aflossingen	0	0	0	0
Afwaarderingen	0	0	0	0
Boekwaarde 31-12-2017	208.883	0	544.717	0
	Overige langlopende leningen			Totaal
Balans waarde 31-12-2016	6.789.425			8.677.427
Correctie rubricering	-17.017			-17.017
Balanswaarde 01-	6.772.408			8.660.410

01-2017				
Investerings	1.587.504			1.587.584
Desinvesteringen	549.234			1.683.715
Afschrijvingen/aflossingen	0			0
Afwaarderingen	0			0
Boekwaarde 31-12-2017	7.827.695			8.581.296

VLOTTENDE ACTIVA

Vorraden

Onderhanden werk			12.495.174
Boekwaarde per 31-12-2016		21.175.149	
Vermeerderingen in begrotingsjaar		2.757.400	
Verminderings in begrotingsjaar		-5.932.844	
Resultaat in boekjaar		1.714.345	
Boekwaarde 31-12-2017		19.714.050	
Voorzieningen grondexploitatie		7.218.876	
		12.495.174	
<i>Specificatie boekwaarde 31-12-2017</i>			
<i>Woningbouw actief</i>	4.767.163		
<i>Bedrijven actief</i>	14.946.887		
	19.714.050		

	Complex		Vermeerderingen - verminderingen in begrotingsjaar				Nog te realiseren		
		BW 1-1- 2017	Kosten 2017	Opbrengst en	Resulta at	BW 31- 12-2017	Kosten	Opbrengst en	Saldo GREX
	Woningbouwcompl exen								
1 4	Elst Zuid	31.179	1.818		603.762	636.759	113.951	903.600	- 152.890
4 1	Pr Irenestraat - Elst	705.213	131.052			836.265	67.146	666.000	237.411
4 6	St. Maartenstraat - Elst	157.149	48.337	205.486		0	0	0	0
4 9	Tobbenhof - Elst	378.123	22.921			401.044	97.182	453.215	45.011
8 4	Heteren Centrum	<u>2.162.803</u>	<u>730.292</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>2.893.095</u>	<u>1.218.726</u>	<u>3.790.003</u>	<u>321.818</u>
	subtotaal	3.434.467	934.420	205.486	603.762	4.767.163	1.497.005	5.812.818	451.350
	Bedrijvencomplexen								
5 3	De Merm Elst	3.242.840	77.830	390.695		2.929.975	603.173	2.998.400	534.748
5 5	De Merm Oost Elst	2.851.909	50.754			2.902.663	408.846	2.817.990	493.519
5	PvMG Zuid	4.121.76	112.626	3.346.800	1.110.5	1.998.17	135.661	2.652.930	

6	Heteren	2			83	1			519.098
7 1	Elst Centraal	5.169.60 0	1.503.4 30	1.548.232		5.124.79 8	314.857	337.730	5.101.9 25
7 4	Spoorallee	<u>2.354.57</u> <u>1</u>	<u>78.340</u>	<u>441.631</u>	<u>0</u>	<u>1.991.28</u> <u>0</u>	<u>776.886</u>	<u>2.283.720</u>	<u>484.446</u>
	subtotaal	17.740.6 82	1.822.9 80	5.727.358	1.110.5 83	14.946.8 87	2.239.4 23	11.090.770	6.095.5 40
	Totaal	21.175.1 49	2.757.4 00	5.932.844	1.714.3 45	19.714.0 50	3.736.4 28	16.903.588	6.546.8 90
	<i>Voor een nadere uiteenzetting van de grondexploitatie zie de paragraaf Grondbeleid.</i>								

Toelichting op de grondcomplexen in exploitatie

14 Elst Zuid

Volgens de geactualiseerde grondexploitatie per 1-1-2019 wordt verwacht dat dit complex per 31-12-2018 kan worden afgesloten met een positief saldo van € 152.890. In 2017 is voor dit complex conform de richtlijnen van het BBV (POC-methode) een tussentijdse winstgenomen van € 603.762. De nog te maken kosten hebben betrekking op het woonrijpmaken, de bijdrage voor bovenwijkse voorzieningen, en de aanpassing van het bestemmingsplan. Verwacht wordt dat voor de verkoop van de laatste 9 woningen in 2018 een overeenkomst wordt gesloten met de ontwikkelaar.

41 Prinses Irenestraat

Volgens de geactualiseerde grondexploitatie per 1-1-2018 wordt verwacht dat dit complex per 31-12-2018 kan worden afgesloten met een nadelig saldo van € 237.411, voor dit bedrag is een voorziening gevormd. De nog te maken kosten hebben betrekking op het woonrijpmaken. Voor de realisatie van de laatste 36 woningen is een koop-en realisatieovereenkomst gesloten met een ontwikkelaar.

47 Tobbenhof

Volgens de geactualiseerde grondexploitatie per 1-1-2017 wordt verwacht dat dit complex per 31-12-2017 kan worden afgesloten met een nadelig saldo van € 45.011, voor dit bedrag is een voorziening gevormd. De nog te maken kosten hebben betrekking op het woonrijpmaken, de bijdrage voor bovenwijkse voorzieningen.

Begin 2018 zijn de laatste kavels 2 worden overgedragen aan de kopers.

84 Heteren Centrum

Volgens de geactualiseerde grondexploitatie per 1-1-2018 wordt verwacht dat dit complex per 31-12-2019 kan worden afgesloten met een nadelig saldo van € 321.818, voor dit bedrag is een voorziening gevormd. De nog te maken kosten hebben betrekking op het bouw-en woonrijpmaken.

De nog te realiseren inkomsten hebben betrekking op de grondverkoop, waarvoor een aanvullende koop- en realisatieovereenkomst wordt gesloten met de ontwikkelaar en de afwikkeling van de ISV subsidie met de provincie.

53 De Merm

Volgens de geactualiseerde grondexploitatie per 1-1-2018 wordt verwacht dat dit complex per 31-12-2023 kan worden afgesloten met een nadelig saldo van € 534.718, voor dit bedrag is een voorziening gevormd.

De nog te maken kosten hebben betrekking op het woonrijpmaken, plan- en begeleidingskosten en, de bijdrage voor bovenwijkse voorzieningen. De planning is dat tot en met 2023 de laatste 27.606m² bedrijventerrein zal worden verkocht.

55 De Merm Oost

Volgens de geactualiseerde grondexploitatie per 1-1-2017 wordt verwacht dat dit complex per 31-12-2021 kan worden afgesloten met een nadelig saldo van € 453.519, voor dit bedrag is een voorziening

gevormd.

De nog te maken kosten hebben betrekking op het woonrijpmaken, plan- en begeleidingskosten en, de bijdrage voor bovenwijkse voorzieningen. De planning is dat tot en met 2021 de laatste 24.059 m2 bedrijventerrein zal worden verkocht.

56 De Poort van Midden Gelderland Zuid

Volgens de geactualiseerde grondexploitatie per 1-1-2018 wordt verwacht dat dit complex per 31-12-2020 kan worden afgesloten met een Positief saldo van € 519.098. In 2017 is voor dit complex conform de richtlijnen van het BBV (POC-methode) een tussentijdse winstgenomen van € 1.110.583. De nog te maken kosten hebben betrekking op het woonrijpmaken en plan- en begeleidingskosten. De planning is dat tot en met 2020 de laatste 21.681 m2 bedrijventerrein zal worden verkocht.

71 Elst Centraal

Volgens de geactualiseerde grondexploitatie per 1-1-2018 wordt verwacht dat dit complex per 31-12-2018 kan worden afgesloten met een nadelig saldo van € 5.101.925 voor dit bedrag is een voorziening gevormd. De nog te maken kosten hebben betrekking op het woonrijpmaken en plankosten. De planning is dat tot en met 2018 voor € 337.730 aan bouwgrond zal worden verkocht.

77 Spoorallee

Volgens de geactualiseerde grondexploitatie per 1-1-2018 wordt verwacht dat dit complex per 31-12-2022 kan worden afgesloten met een nadelig saldo van € 484.446, voor dit bedrag is een voorziening gevormd. De nog te maken kosten hebben betrekking op het woonrijpmaken, plan- en begeleidingskosten en, de bijdrage voor bovenwijkse voorzieningen. De planning is dat tot en met 2022 – 19.031m2 bedrijventerrein zal worden verkocht.

23001 Voorziening verliesgevende complexen (bestemd)

Bestemming: opvang verliezen actieve grondcomplexen.

Achtergrondinformatie: jaarlijks worden actuele berekeningen gemaakt van de grondcomplexen en wordt de stand van de voorziening afgestemd op de te verwachten verliezen.

Jaarrekening 2017	
Werkelijke stand 1-1-2017	15.541.300
+ rentetoevoeging	
+ storting tlv expl.	975.216
+ overige toevoegingen	
- verminderingen	- 9.297.641
Werkelijke stand 31-12-2017	7.218.875

Toelichting mutatie 2017

De storting van € 975.216 betreft terugstortingen van in eerste instantie te veel onttrokken / vrijgevallen bedragen van de complexen Elst Centraal (€ 637.075), Heteren Centrum (€ 116.757), Spoorallee (€ 140.770), De Merm (€ 76.335) en Tobbenhof (€ 4.279).

De vermindering van € 9.297.641 betreft enerzijds een overboeking van € 4.780.249 naar de nieuw gevormde voorzieningen voor de complexen MVA (23006) en de faciliterende projecten (23007).

Daarnaast heeft de onttrekking betrekking op (gedeeltelijke) vrijval van de complexen; Elst Centraal (€ 2.920.628), De Merm (€ 794.627), Spoorallee (€ 210.512), Heteren Centrum (€ 209.151), De Merm Oost (€ 171.606), Prinses Irenestraat (€ 113.014), Sint Maartenstraat (€ 96.651) en Tobbenhof (€ 1.203).

23006 Voorziening complexen MVA

Bestemming: opvang mogelijke afwaardering complexen

Achtergrondinformatie: jaarlijks worden actuele berekeningen gemaakt van de complexen MVA en wordt de stand van de voorziening afgestemd op de te verwachten verliezen.

Jaarrekening 2017	
Werkelijke stand 1-1-2017	0
+ rentetoevoeging	
+ storting tlv expl.	3.173.707
+ overige toevoegingen	
- verminderingen	
Werkelijke stand 31-12-2017	3.173.707

Toelichting mutatie 2017

De storting van € 3.173.707 betreft de overheveling van het bedrag voor het complex Steenbeekstraat in Zetten (€ 1.656.820) vanuit de voorziening verliesgevende complexen (23001) en Elst Centraal (€ 1.516.887).

23007 Voorziening Faciliterende projecten

Bestemming: opvang mogelijke verliezen van faciliterende projecten.

Achtergrondinformatie: jaarlijks worden actuele berekeningen gemaakt van de faciliterende projecten en wordt de stand van de voorziening afgestemd op de te verwachten verliezen

Jaarrekening 2017	
Werkelijke stand 1-1-2017	0
+ rentetoevoeging	
+ storting tlv expl.	3.177.568
+ overige toevoegingen	6.770
- verminderings	- 665.455
Werkelijke stand 31-12-2017	2.518.883

Toelichting mutatie 2017

De storting van € 3.177.568 betreft hoofdzakelijk de overheveling van het bedrag voor diverse faciliterende projecten (totaal € 3.123.429) vanuit de voorziening verliesgevende complexen (23001). Daarnaast is een bedrag gestort inzake de complexen Westeraam (€ 46.373), Rijksweg Zuid 1-3-5 Elst (€ 7.765) en Aamsepoort Noord Elst (€ 6.770).

De vermindering van € 665.455 betreft (gedeeltelijke) vrijval van de complexen Westeraam (€ 480.000), Aamsepoort Noord Elst (€ 100.000), Eisenhowerplas (€ 66.617), Park 15 (€ 6.799), St. Werenfriedplein Elst (€ 6.394) en Europlein Zuid Elst (€ 5.644).

Uitzettingen korter dan één jaar

	Boekwaarde 31-12-2017	Voorziening oninbaarheid	Balanswaarde 31-12-2017	Balanswaarde 31-12-2016
Vorderingen openbare lichamen	82.386		82.386	19.643
RC verhouding met het Rijk	1.575.713		2.075.713	0
Overige vorderingen	6.350.947	2.791.970	3.558.977	5.078.205
	8.009.046	2.791.970	5.717.076	5.097.847

Per 5 april 2018 was van de overige vorderingen, exclusief de voorziening oninbaarheid, nog € 5.671.000 te ontvangen.

21008 Voorziening dubieuze debiteuren

Bestemming: opvang verliezen uit dubieuze debiteuren.

Achtergrondinformatie: behoeft geen nadere toelichting

Jaarrekening 2017	
Werkelijke stand 1-1-2017	44.511
+ rentetoevoeging	
+ storting tlv expl.	
+ overige toevoegingen	
- verminderings	- 2.289

Werkelijke stand 31-12-2017	42.222
------------------------------------	---------------

Toelichting mutatie 2017

De stand van de voorziening is eind 2017 afgestemd op een geactualiseerde onderbouwing. Hieruit bleek dat een bedrag van € 2.289 kon vrijvallen.

21022 Voorziening dubieuze debiteuren belastingen

Bestemming: opvang verliezen uit dubieuze belastingdebiteuren.

Achtergrondinformatie: behoeft geen nadere toelichting.

Jaarrekening 2017	
Werkelijke stand 1-1-2017	162.795
+ rentetoevoeging	
+ storting tlv expl.	35.658
+ overige toevoegingen	
- verminderingen	- 67.583
Werkelijke stand 31-12-2017	130.870

Toelichting mutatie 2017

De stand van de voorziening is eind 2017 afgestemd op een geactualiseerde onderbouwing. Hieruit bleek dat een bedrag van € 35.658 moest worden gestort. De vermindering van € 67.583 heeft betrekking op de afboeking van oninbare vorderingen.

21039 Voorziening dubieuze debiteuren Soza

Bestemming: opvang verliezen uit dubieuze debiteuren Soza.

Achtergrondinformatie: bijstandsvorderingen moeten op grond van de voorschriften zijn opgenomen op de balans. Omdat naar verwachting van Team Zorg & Inkomen niet alle vorderingen kunnen worden geïncasseerd is tegelijkertijd een voorziening dubieuze debiteuren gevormd

Jaarrekening 2017	
Werkelijke stand 1-1-2017	2.149.586
+ rentetoevoeging	
+ storting tlv expl.	469.291
+ overige toevoegingen	
- verminderingen	
Werkelijke stand 31-12-2017	2.618.877

Toelichting mutatie 2017

De stand van de voorziening is eind 2017 afgestemd op een geactualiseerde onderbouwing. Hieruit bleek dat een bedrag van € 469.291 moest worden gestort.

Schatkistbankieren

Begroting: 2017		88.649.747		
Limiet:	0,7500%	664.873		
2017	Gemiddeld saldo BNG	Gemiddeld saldo ABN/Amro	Totaal	Onder/overschrijding
1e kwartaal	103.264	85.233	188.497	476.376
2e kwartaal	165.425	128.003	293.428	371.445
3e kwartaal	236.622	59.175	295.797	369.076

4e kwartaal	221.250	49.503	270.753	394.120
			Positief bedrag is onderschrijding	
			Negatief bedrag is overschrijding	

Liquide middelen

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Kas gemeentewerf Andelst	300	300
Kas gemeentewerf Elst	8.483	3.395
Kas sportcentrum de Helster	108	105
Kas afdeling Publiekszaken	5.570	1.665
Sub kassen afd. Publiekszaken	1.500	1.500
BNG-algemeen	0	0
ABN-AMRO-bank Overbetuwe	86.864	181.932
ABN-AMRO-bank Westeraam	6.470	6.472
	109.295	195.369

Overlopende activa

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Vooruitbetaalde bedragen	365.683	107.164
Nog te ontvangen bedragen	6.082.309	8.339.523
Van overheidslichamen nog te ontvangen specifieke bestedingsdoelen	0	0
	6.447.992	8.446.687

PASSIVA

VASTE PASSIVA

Eigen vermogen

		Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Algemene reserve		17.496.694	6.381.674
Bestemmingsreserves		21.371.549	22.920.670
Gerealiseerde resultaat		3.237.936	14.598.906
		42.106.179	43.901.250
	<i>Algemene reserve</i>	<i>Bestemmingsreserve</i>	<i>Nog te bestemmen resultaat</i>
<i>Boekwaarde 1-1-2017</i>	<i>6.381.674</i>	<i>22.920.670</i>	
<i>Toevoeging</i>	<i>5.776.716</i>	<i>268.274</i>	
<i>Onttrekking</i>	<i>9.260.602</i>	<i>1.254.439</i>	
<i>Vermindering ter dekking van afschrijving</i>		<i>562.956</i>	
	<i>2.897.788</i>	<i>21.371.549</i>	

<i>Bestemming resultaat 2016</i>		14.598.906		0			
<i>Boekwaarde 31-12-2017</i>		17.496.694		21.371.549		3.237.936	
Reserves	Saldo 01-01- 2017	Resultaat 2016	Saldo 01-01- 2017	Vermeer- de- ringen	Ont- trekking en	Vermind. afschrijvin- gen	Saldo 31-12- 2017
10001 Algemene Reserve	6.381.674	14.598.906	20.980.580	5.776.716	9.260.602	0	17.496.694
<i>Algemene Reserve</i>	<i>6.381.674</i>	<i>14.598.906</i>	<i>20.980.580</i>	<i>5.776.716</i>	<i>9.260.602</i>	<i>0</i>	<i>17.496.694</i>
12106 BR Bovenwijkse voorz.	1.875.580	0	1.875.580	51.386	0	0	1.926.966
12115 BR Verv.materiaal OR/Brandweer	3.677.941	0	3.677.941	91.949	158.700	0	3.611.190
12127 BR Vitens	775.800	0	775.800	0	155.160	0	620.640
12135 BR Woningbouwbudget Stadsregio Arnh/Nijm	190.000	0	190.000	0	0	0	190.000
12139 BR Afslag 38 Elst/Oosterhout	2.330.350	0	2.330.350	120.078	0	0	2.450.428
12140 BR Voorfin. Huis der Gemeente	14.172	0	14.172	0	14.172	0	0
12141 BR Spoorzone	2.300.399	0	2.300.399	0	864.850	0	1.435.549
12143 BR Telecommunicatietoepassing	194.452	0	194.452	4.861	61.556	0	137.758
12144 BR Precario	1.746.000	0	1.746.000	0	0	0	1.746.000
<i>Bestemmingsreserves algemeen</i>	<i>13.104.695</i>	<i>0</i>	<i>13.104.695</i>	<i>268.274</i>	<i>1.254.439</i>	<i>0</i>	<i>12.118.530</i>
12206 BR Kap.l.Ambtshuis	988.919	0	988.919	0	0	25.650	963.269
12207 BR Kapl.l. Proj.Brede School	140.000	0	140.000	0	0	140.000	0
12208 BR Kapl.l. Hockeycomplex	1.289.056	0	1.289.056	0	0	68.381	1.220.674
12209 BR Kapitaallasten Heteren Centrum	4.697.116	0	4.697.116	0	0	178.441	4.518.675
12210 BR Kap.lasten Kunstgrasvelden Spero	353.549	0	353.549	0	0	24.405	329.144
12211 BR Kap.lasten sporthal HPC Zetten	1.494.442	0	1.494.442	0	0	47.918	1.446.524
12212 BR Kap.lst.tijdelijke huisvestingsmaatr.	448.020	0	448.020	0	0	73.950	374.070
12213 BR	404.873	0	404.873	0	0	4.211	400.662

kapitaallasten P&R garage							
<i>Bestemmingsreserves t.b.v. kapitaallasten</i>	9.815.975	0	9.815.975	0	0	562.956	9.253.019
<i>Bestemmingsreserves totaal</i>	22.920.670	0	22.920.670	268.274	1.254.439	562.956	21.371.549
13000 Saldo jaarrekening	14.598.906	-14.598.906	0	3.237.936	0	0	3.237.936
<i>Resultaat na bestemming</i>	14.598.906	-14.598.906	0	3.237.936	0	0	3.237.936
Totaal	43.901.250	0	43.901.250	9.282.926	10.515.041	562.956	42.106.179

Toelichting Reserves

Overzicht reserves en voorzieningen 2017 (werkelijke cijfers), inclusief achtergrondinformatie en een toelichting op de volgende mutaties 2017:

- voor reserves: mutaties > € 50.000
- voor voorzieningen: mutaties > € 40.000

I. Reserves

Onderdeel A: Algemene reserve

10001 Algemene Reserve

Bestemming:

- deels buffer voor opvang eenmalige risico's
- andere deel in principe vrij aanwendbare middelen om eenmalige (grote) uitgaven te dekken

Achtergrondinformatie: in de paragraaf weerstandsvermogen bij de programmabegroting worden o.a. de risico's, die beslag leggen op eenmalige dekkingsmiddelen zoveel mogelijk uitgedrukt in bedragen en vindt er een confrontatie plaats met de beschikbare eenmalige dekkingsmiddelen, waarvan de algemene reserve de belangrijkste is.

Jaarrekening 2017	
Werkelijke stand 1-1-2017	20.980.580
+ rentetoevoeging	
+ storting tlv expl.	5.776.716
+ overige toevoegingen	
- verminderingen	- 9.260.602
Werkelijke stand 31-12-2017	17.496.694

Toelichting mutatie 2017

Zie overzicht achter deze bijlage.

Onderdeel B: Bestemmingsreserves (BR)

Bestemmingsreserves algemeen

12106 BR Bovenwijkse voorzieningen

Bestemming: dekking van kosten van voorzieningen, die niet alleen van belang zijn voor één bepaald gebied maar voor meerdere wijken van nut zijn.

Achtergrondinformatie: in deze reserve worden ten laste van grondexploitaties vaste bedragen per woning voor woningbouwprojecten en bedragen per m2 voor bedrijventerreinen gestort ter bekostiging van -zoals de naam al aangeeft- bovenwijkse voorzieningen.

Jaarrekening 2017	
Werkelijke stand 1-1-2017	1.875.580
+ rentetoevoeging	
+ storting tlv expl.	51.386
+ overige toevoegingen	
- verminderingen	
Werkelijke stand 31-12-2017	1.926.966

Toelichting mutatie 2017

De storting van € 51.386 betreft het totaal van in 2017 ontvangen diverse kleinere bijdragen voor bovenwijkse voorzieningen en ruimtelijke ontwikkelingen.

12115 BR Vervanging materiaal Openbare Werken

Bestemming: dekking kapitaallasten van investeringen van vervanging van materieel.

Achtergrondinformatie: deze bestemmingsreserve is gebaseerd op het in april 2009 door de raad vastgestelde herziene systeem van "vervanging materieel afdelingen Openbare Ruimte en Veiligheid". De reserve wordt gevoerd met stortingen ten laste van de exploitatie. Op deze wijze ontstaat er een jaarlijks gelijke belasting van het gemeentebudget, worden grote schommelingen op de afzonderlijke begrotingsposten voorkomen en is er een goede basis voor de jaarlijkse berekening van de uurtarieven van de machines en voertuigen. Bij de Najaarsnota 2014 is het nieuwe vervangingsschema 2012-2018 vastgesteld.

Jaarrekening 2017	
Werkelijke stand 1-1-2017	3.677.941
+ rentetoevoeging	91.949
+ storting tlv expl.	
+ overige toevoegingen	
- verminderingen	-158.700
Werkelijke stand 31-12-2017	3.611.190

Toelichting mutatie 2017

Om de kapitaallasten van de investeringen van voorgaande jaren te dekken is € 158.700 onttrokken.

12127 BR Vitens

Bestemming: opvang tekort dat is ontstaan door verkoop aandelen Vitens

Achtergrondinformatie: in 2006 zijn de preferente aandelen Vitens aan dat bedrijf verkocht voor een bedrag van € 2.327.400. Hoewel dit bedrag gedurende vijftien jaar (in 2007 t/m 2021) in gelijke termijnen zal worden ontvangen, diende op grond van de BBV-voorschriften de gehele verkoopopbrengst te worden verantwoord in boekjaar 2006, het jaar waarin de transactie feitelijk plaatsvond. Met ingang van de begroting 2007 was echter rekening gehouden met een structurele jaarlijkse ontvangst van € 155.160 (= 1/15e deel van de verkoopopbrengst). Om te voorkomen dat vanaf 2007 in de begroting een gat zou ontstaan ter grootte van dit bedrag, is via de bestemming van het rekeningsresultaat 2006 de verkoopopbrengst gestort in een nieuw gevormde bestemmingsreserve Vitens. Gedurende vijftien jaar (voor het eerst in 2007) wordt conform de oorspronkelijke bedoeling jaarlijks een bedrag van € 155.160 aan deze bestemmingsreserve onttrokken om de begroting sluitend te krijgen.

Jaarrekening 2017	
Werkelijke stand 1-1-2017	775.800
+ rentetoevoeging	
+ storting tlv expl.	
+ overige toevoegingen	
- verminderingen	-155.160
Werkelijke stand 31-12-2017	620.640

Toelichting mutatie 2017

Zie bij achtergrondinformatie

12135 BR Besteding woningbouwbudget Stadsregio Arnhem/Nijmegen

Bestemming: dekking uitgaven besteding van het woningbouwbudget Stadsregio Arnhem/Nijmegen
Achtergrondinformatie: het college kan de ontvangen gelden van de Stadsregio besteden aan projecten en activiteiten ter bevordering van de (ver- en) nieuwbouw van woningen in het algemeen en het realiseren van betaalbare woningen in het bijzonder. Kader is de "Verordening besteding woningbouwbudget KAN gemeente Overbetuwe 2005-2010".

Jaarrekening 2017	
Werkelijke stand 1-1-2017	190.000
+ rentetoevoeging	
+ storting tlv expl.	
+ overige toevoegingen	
- verminderingen	
Werkelijke stand 31-12-2017	190.000

Toelichting mutatie 2017

In 2017 geen mutatie.

12139 BR Afslag 38 Elst/Oosterhout

Bestemming: dekking kosten verkeerskundige aanpassingen afslag 38.

Achtergrondinformatie: de gemeente Overbetuwe moet financieel bijdragen in een verkeerskundige oplossing die leidt tot een goede ontsluiting van Park 15. Voor een goede ontsluiting zijn aanpassingen aan afslag 38 noodzakelijk.

Jaarrekening 2017	
Werkelijke stand 1-1-2017	2.330.350
+ rentetoevoeging	
+ storting tlv expl.	120.078
+ overige toevoegingen	
- verminderingen	
Werkelijke stand 31-12-2017	2.450.428

Toelichting mutatie 2017

Jaarlijks wordt het saldo per 31 december van het bovenwijks complex B016 Afslag 38 verrekend met deze bestemmingsreserve. Omdat in het jaar 2017 meer inkomsten dan uitgaven waren, is over 2017 sprake van een positief saldo van € 120.078. Dit bedrag is gestort in deze bestemmingsreserve.

12140 BR Voorfinanciering Huis der Gemeente

Bestemming: opvang frictiekosten stopzetten nieuwbouwplannen.

Achtergrondinformatie: deze bestemmingsreserve is destijds ingesteld omdat twee belangrijke dekkingsmiddelen voor de kapitaallasten van de nieuwe huisvesting (te weten verkoopopbrengst bestaande panden en vermindering formatie) nog niet (geheel) beschikbaar zouden zijn op het moment dat de nieuwe huisvesting in gebruik zal zijn genomen. Door het stopzetten van de plannen voor de bouw van het Huis der Gemeente is in 2014 een groot deel van het saldo van deze bestemmingsreserve inmiddels toegevoegd aan de algemene reserve (op basis van het stappenplan in de Kadernota 2015). Het restant van € 170.000 dient gereserveerd te blijven als kleine buffer voor o.a. opvang van frictiekosten in verband met het stopzetten van de nieuwbouwplannen.

Jaarrekening 2017	
Werkelijke stand 1-1-2017	14.172
+ rentetoevoeging	
+ storting tlv expl.	
+ overige toevoegingen	
- verminderingen	-14.172
Werkelijke stand 31-12-2017	0

Toelichting mutatie 2017

Conform de 61e en 62e administratieve wijziging 2016 is € 14.172 onttrokken ter dekking van de het 1e en 2e voorbereidingskrediet Project nieuwe huisvesting.

12141 BR Spoorzone

Bestemming: opvang nadelige saldo project Spoorzone.

Achtergrondinformatie: ter dekking van het te verwachten nadelige saldo is er in 2012 een bestemmingsreserve gevormd.

Jaarrekening 2017	
Werkelijke stand 1-1-2017	2.300.399
+ rentetoevoeging	
+ storting tlv expl.	
+ overige toevoegingen	
- verminderingen	- 864.850
Werkelijke stand 31-12-2017	1.435.549

Toelichting mutatie 2017

Jaarlijks wordt het saldo per 31 december van het bovenwijks complex B012 Spoorzone verrekend met deze bestemmingsreserve. Omdat in het jaar 2017 meer uitgaven dan inkomsten waren, is over 2017 sprake van een negatief saldo van € 864.850. Dit bedrag is onttrokken aan deze bestemmingsreserve.

12143 BR Telecommunicatietoepassing

Bestemming: dekking van de kapitaallasten voor de aanschaf van de telecommunicatietoepassing en de smartphones.

Achtergrondinformatie: In het krediet voor de herhuisvestingsmaatregelen van de ambtelijke organisatie was voor de vervanging van de telefooncentrale een budget opgenomen van € 300.000. De aangeschafte integrale telecommunicatietoepassing is veel meer een digitale oplossing en zijn de exploitatielasten hoger.

Het oorspronkelijke investeringsbedrag van € 300.000 is omgezet naar de BR telecommunicatietoepassing.

Jaarrekening 2017	
Werkelijke stand 1-1-2017	194.452
+ rentetoevoeging	4.861
+ storting tlv expl.	
+ overige toevoegingen	
- verminderingen	- 61.556
Werkelijke stand 31-12-2017	137.757

Toelichting mutatie 2017

De vermindering betreft de kapitaallasten van 2017.

12144 BR Precario

Bestemming: dekking mogelijke terugbetaling betwist deel precarioheffing.

Achtergrondinformatie: vanaf 1 november 2014 is een precarioheffing op kabels en leidingen ingevoerd. Over de jaren 2014 (deel van het jaar), 2015 en 2016 zijn aanslagen opgelegd voor elektriciteitsnetwerken en voor gasleidingen. De aanslag 2015 voor het elektriciteitsnetwerk wordt betwist. In afwachting van de uitkomst hiervan is deze bestemmingsreserve gevormd.

Jaarrekening 2017	
Werkelijke stand 1-1-2017	1.746.000
+ rentetoevoeging	
+ storting tlv expl.	
+ overige toevoegingen	
- verminderingen	
Werkelijke stand 31-12-2017	1.746.000

Toelichting

Afhankelijk van de afloop van de bewaarprocedure (in februari 2018 is het bezwaarschrift) ongegrond verklaard, kan een eventuele vrijval kan plaatsvinden.

Bestemmingsreserves opvang kapitaallast

12206 BR Kapitaallasten Ambtshuis

Bestemming: dekking kapitaallasten investering aankoop Ambtshuis Elst.

Achtergrondinformatie: de aankoopkosten van het ambtshuis worden in 40 jaar afgeschreven en de jaarlijkse kapitaallasten worden gedekt uit bovenvermelde bestemmingsreserve. De omvang van de reserve is gelijk aan de boekwaarde van het pand.

Jaarrekening 2017	
Werkelijke stand 1-1-2017	988.919
+ rentetoevoeging	
+ storting tlv expl.	
+ overige toevoegingen	
- verminderingen	- 25.650
Werkelijke stand 31-12-2017	963.269

Toelichting mutatie 2017

De vermindering betreft de kapitaallasten van 2017.

12207 BR kapitaallasten Project Brede School

Bestemming: opvang nadeel door vertraagd vrijkomen bijdrage uit Westeraam

Achtergrondinformatie: deze bestemmingsreserve is destijds ingesteld ter dekking van een deel van de kapitaallasten van het project brede school (PBS). Op basis van voorstel 3 uit het stappenplan Algemene Reserve dat is opgenomen in de Kadernota 2015 is in 2014 een groot deel van het saldo gebruikt om maatschappelijke investeringen ineens af te schrijven. Het resterende saldo van € 560.000 is bestemd voor de opvang van het nadeel van € 140.000 per jaar in de periode 2014-2017 ten gevolge van het vertraagd vrijkomen van de bijdrage uit Westeraam. Deze bijdrage van € 2,7 miljoen is eind 2017 ontvangen. Oorspronkelijk zou dat bedrag in 2012 worden ontvangen.

Jaarrekening 2017	
Werkelijke stand 1-1-2017	140.000
+ rentetoevoeging	
+ storting tlv expl.	
+ overige toevoegingen	
- verminderingen	- 140.000
Werkelijke stand 31-12-2017	0

Toelichting mutatie 2017

Conform de primaire begroting 2017 is € 140.000 onttrokken in verband met het vertraagd vrijkomen van de bijdrage uit Westeraam

12208 BR kapitaallasten Hockeycomplex

Bestemming: dekking van de kapitaallasten van het hockeycomplex

Achtergrondinformatie: de kapitaallasten van het hockeycomplex worden jaarlijks gedekt door onttrekkingen uit deze bestemmingsreserve. De investeringen in de aanleg van de kunstgrasvelden, was- en kleedaccommodaties en het parkeerterrein worden lineair afgeschreven in resp. 30, 40 en 20 jaar. Over de bestemmingsreserve wordt jaarlijks 2,5% rente berekend. (Rentepercentage afgestemd op percentage dat gehanteerd wordt voor de investering.)

Jaarrekening 2017	
Werkelijke stand 1-1-2017	1.289.055
+ rentetoevoeging	
+ storting tlv expl.	
+ overige toevoegingen	
- verminderingen	- 68.381
Werkelijke stand 31-12-2017	1.220.674

Toelichting mutatie 2017

De vermindering betreft de kapitaallasten van 2017.

12209 BR kapitaallasten Heteren-Centrum

Bestemming: dekking van een deel van de kapitaallasten van het project Heteren-Centrum

Achtergrondinformatie: op 26 augustus 2008 heeft de raad ingestemd met het project Heteren

Centrum. De kapitaallasten van dit project zullen gedeeltelijk gedekt worden door jaarlijkse onttrekkingen aan deze nieuw gevormde bestemmingsreserve.

Jaarrekening 2017	
Werkelijke stand 1-1-2017	4.697.116
+ rentetoevoeging	
+ storting tlv expl.	
+ overige toevoegingen	
- verminderingen	- 178.441
Werkelijke stand 31-12-2017	4.518.675

Toelichting mutatie 2017

De mutatie 2017 betreft het gedeelte van de kapitaallast van het maatschappelijk vastgoed waarover lineair wordt afgeschreven. De onttrekking is conform de (primaire) begroting 2017.

12210 BR kunstgras Spero

Bestemming: dekking van de kapitaallasten van de investering kunstgras bij Spero

Achtergrondinformatie: de kapitaallasten van één van de kunstgrasvelden van Spero worden jaarlijks gedekt door onttrekkingen uit deze bestemmingsreserve. De investering wordt lineair afgeschreven in 30 jaar. Over de bestemmingsreserve wordt jaarlijks 2,5% rente berekend.

Indien het 2e trainingsveld van Spero niet omgezet zou zijn in een kunstgrasveld had de gemeente groot-onderhoud aan dit veld moeten uitvoeren. De middelen voor dit groot-onderhoud zijn gestort in deze bestemmingsreserve. Spero betaalt jaarlijks de extra lasten voor een 2e kunstgrasveld ten opzichte van de lasten van een natuurgrasveld. Het bedrag van het niet uitgevoerde groot-onderhoud valt in 15 jaar vrij ten gunste van de exploitatie.

Jaarrekening 2017	
Werkelijke stand 1-1-2017	353.549
+ rentetoevoeging	
+ storting tlv expl.	
+ overige toevoegingen	
- verminderingen	- 24.405
Werkelijke stand 31-12-2017	329.144

Toelichting mutatie 2017

De vermindering betreft de kapitaallasten van het veld in 2017.

12211 BR kapitaallasten sporthal HPC

Bestemming: dekking van een gedeelte van de kapitaallasten van sporthal HPC

Achtergrondinformatie: de raad heeft op 26 januari 2010 ingestemd met de bouw van de sporthal bij het Hendrik Pierson College. De extra kapitaallasten van de sporthal worden jaarlijks gedekt door onttrekkingen uit deze bestemmingsreserve. De investering wordt lineair afgeschreven in 15, 20 en 40 jaar tegen 2,5% rente.

Jaarrekening 2017	
Werkelijke stand 1-1-2017	1.494.442
+ rentetoevoeging	
+ storting tlv expl.	
+ overige toevoegingen	
- verminderingen	- 47.918
Werkelijke stand 31-12-2017	1.446.524

Toelichting mutatie 2017

De vermindering betreft de kapitaallasten van 2017.

12212 BR kapitaallasten tijdelijke huisvestingsmaatregelen

Bestemming: dekking van de kapitaallasten tijdelijke huisvestingsmaatregelen.

Achtergrondinformatie: de raad heeft 3 december 2013 ingestemd met het uitvoeren van tijdelijke

huisvestingsmaatregelen ter overbrugging van de periode naar een definitieve huisvestingsoplossing. Deze maatregelen betreffen voor het merendeel economische investeringen, welke op grond van de voorschriften dus moeten worden afgeschreven in meerdere jaren. De kapitaallasten van deze investeringen worden jaarlijks gedekt door onttrekkingen uit deze bestemmingsreserve. De investering wordt lineair afgeschreven in 10 jaar tegen 2,5% rente

Jaarrekening 2017	
Werkelijke stand 1-1-2017	448.020
+ rentetoevoeging	
+ storting tlv expl.	
+ overige toevoegingen	
- verminderingen	- 73.950
Werkelijke stand 31-12-2017	374.070

Toelichting mutatie 2017

De vermindering betreft de kapitaallasten van 2017

12213 BR kapitaallasten P&R garage

Bestemming: dekking van een deel van de kapitaallasten van de P&R-garage.

Achtergrondinformatie: vanuit het grondcomplex Elst Centraal (complex G071) is in 2014 een bijdrage van € 412.759 betaald aan de investering van de P&R-garage. Deze bijdrage mag op grond van de voorschriften echter niet in mindering worden gebracht op het bruto investeringsbedrag omdat het grondcomplex niet valt onder de definitie van "derden". De bijdrage is daarom gestort in deze nieuw gevormde bestemmingsreserve kapitaallasten P&R-garage. Jaarlijks wordt een deel van deze bestemmingsreserve gebruikt ter dekking van de kapitaallasten (m.i.v. 2015).

Jaarrekening 2017	
Werkelijke stand 1-1-2017	404.873
+ rentetoevoeging	
+ storting tlv expl.	
+ overige toevoegingen	
- verminderingen	- 4.211
Werkelijke stand 31-12-2017	400.662

Toelichting mutatie 2017

Zie boven

Voorzieningen

		Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Voorzieningen voor risico's		6.717.110	6.014.048
Voorzieningen voor egalisatie		4.147.284	3.959.593
Voorzieningen voor bekleemde middelen		13.707.826	7.744.680
		24.572.220	17.718.321
	<i>Risico's</i>	<i>Onderhoudsegalisatie</i>	<i>Bekleemde middelen</i>
<i>Boekwaarde 1-1-2017</i>	<i>6.014.048</i>	<i>3.959.593</i>	<i>7.744.680</i>
<i>Toevoeging</i>	<i>1.039.552</i>	<i>601.729</i>	<i>6.800.000</i>
<i>Vrijval</i>	<i>21.043</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Aanwending</i>	<i>315.448</i>	<i>414.038</i>	<i>836.854</i>
<i>Boekwaarde 31-12-2017</i>	<i>6.717.110</i>	<i>4.147.284</i>	<i>13.707.826</i>

Voorzieningen	Saldo 01-01-2017	Toevoegingen	Vrijval	Aanwending	Saldo 31-12- 2017
21005 VZ Wethouderspensioenen	5.237.001	789.686	0	140.279	5.886.408
21006 VZ Planschades	15.000	14.831	0	14.831	15.000
21036 VZ Nabestaandenpensioen	288.631	30.818	0	17.427	302.021
21045 VZ Wachtgelden voormalige wethouders	255.323	198.168	0	142.911	310.580
23002 VZ Afgesloten complexen	218.093	6.050	21.043	0	203.100
<i>Voorzieningen risico's</i>	<i>6.014.048</i>	<i>1.039.552</i>	<i>21.043</i>	<i>315.448</i>	<i>6.717.110</i>
22025 VZ. Groot onderh. gem.accommodaties	3.959.593	601.729	0	414.038	4.147.284
<i>Voorzieningen voor egalisatie</i>	<i>3.959.593</i>	<i>601.729</i>	<i>0</i>	<i>414.038</i>	<i>4.147.284</i>
22026 VZ Riolering	7.744.680	6.800.000	0	836.854	13.707.826
<i>Voorzieningen voor bekleemde middelen</i>	<i>7.744.680</i>	<i>6.800.000</i>	<i>0</i>	<i>836.854</i>	<i>13.707.826</i>
Totaal	17.718.321	8.441.281	21.043	1.566.340	24.572.220

II Voorzieningen

Egalisatievoorzieningen

21005 Voorziening Wethouderspensioenen

Bestemming: opvang van toekomstige pensioenverplichtingen van wethouders

Achtergrondinformatie: elk jaar wordt de noodzakelijke omvang van de voorziening berekend door een extern bureau (Raet).

Jaarrekening 2017	
Werkelijke stand 1-1-2017	5.237.001
+ rentetoevoeging	
+ storting tlv expl.	789.686
+ overige toevoegingen (netto)	
- verminderingen	- 140.279
Werkelijke stand 31-12-2017	5.886.408

Toelichting mutatie 2017

De vermindering 2017 heeft betrekking op uitbetaling pensioen aan een aantal ex-wethouders. Op basis van een berekening moet de voorziening € 5.886.408 bedragen per 31 december 2017. Daarom is per saldo een bedrag van € 789.686 in de voorziening gestort

21006 Voorziening Planschades

Bestemming: opvang kosten van planschades en kosten externe adviezen hierover.

Achtergrondinformatie: Team Beleidsrealisatie maakt jaarlijks een actueel overzicht van de verwachte planschades. Het niveau van de voorziening wordt hierop afgestemd bij het samenstellen van de jaarrekening. Het beleid van de gemeente is erop gericht om met ontwikkelaars overeenkomsten te sluiten zodat eventuele planschadeclaims voor risico zijn van de ontwikkelaar.

Jaarrekening 2017	
Werkelijke stand 1-1-2017	15.000
+ rentetoevoeging	
+ storting tlv expl.	14.831
+ overige toevoegingen	

- verminderingen	- 14.831
Werkelijke stand 31-12-2017	15.000

Toelichting mutatie 2017

Geen mutaties > € 40.000.

21036 Voorziening Nabestaandenpensioen

Bestemming: opvang lasten nabestaandenpensioen wethouders.

Achtergrondinformatie: de stand van deze voorziening is afgestemd op ontwikkelingen van de ambtenaren CAO. Een extern bureau (Raet) berekent de uitbetalingen aan de nabestaande.

Jaarrekening 2017	
Werkelijke stand 1-1-2017	288.631
+ rentetoevoeging	
+ storting tlv expl.	30.818
+ overige toevoegingen	
- verminderingen	-17.427
Werkelijke stand 31-12-2017	302.022

Toelichting mutatie 2017

In 2017 is € 17.427 aan nabestaandenpensioen uitbetaald aan de nabestaande van een ex-wethouder. De noodzakelijke omvang van de voorziening is in 2017 opnieuw berekend en verhoogd d.m.v. een aanvullende storting van € 30.818.

21045 Voorziening wachtgelden voormalige wethouders

Bestemming: verschuldigde wachtgeldbetalingen voormalige wethouders.

Achtergrondinformatie: de nieuwe voorziening is afgestemd op de uit te betalen wachtgelden aan drie voormalige wethouders tot aan de pensioendatum.

Jaarrekening 2017	
Werkelijke stand 1-1-2017	255.323
+ rentetoevoeging	
+ storting tlv expl.	198.168
+ overige toevoegingen	
- verminderingen	-142.911
Werkelijke stand 31-12-2017	310.580

Toelichting mutatie 2017

De vermindering 2017 heeft betrekking op uitbetaling van wachtgeld aan een aantal ex-wethouders. De noodzakelijke omvang van de voorziening is in 2017 opnieuw berekend en verhoogd d.m.v. een aanvullende storting van € 142.911.

23002 Voorziening afgesloten complexen (vrij)

Bestemming: opvang nakomende kosten uit afgesloten grondcomplexen.

Achtergrondinformatie: behoeft geen nadere toelichting.

Jaarrekening 2017	
Werkelijke stand 1-1-2017	218.093
+ rentetoevoeging	
+ storting tlv expl.	
+ overige toevoegingen	6.050
- verminderingen	- 21.043
Werkelijke stand 31-12-2017	203.100

Toelichting mutatie 2017

De stand van de voorziening is eind 2017 afgestemd op een geactualiseerde onderbouwing. Geen mutaties > € 40.000.

B. Voorzieningen middelen derden (niet van provincie/rijk
Geen

Voorzieningen onderhoud gebouwen/inventaris

22025 Voorziening groot-onderhoud gemeentelijke accommodaties

Bestemming: opvang/egalisatie kosten groot-onderhoud van een groot aantal gemeentelijke gebouwen.

Achtergrondinformatie: in het eerste kwartaal van 2014 zijn van de gemeentelijke accommodaties waarvan het groot onderhoud ten laste van deze voorziening gaat, nieuwe Meerjaren Onderhouds Plannings (MOP's) opgesteld. Het saldo van de voorziening per 1-1-2016 en de jaarlijkse structurele storting zijn gebaseerd op deze nieuwe MOP's.

Jaarrekening 2017	
Werkelijke stand 1-1-2017	3.959.593
+ rentetoevoeging	
+ storting tlv expl.	601.729
+ overige toevoegingen	
- verminderings	- 414.037
Werkelijke stand 31-12-2017	4.147.285

Toelichting mutatie 2017

De storting betreft de jaarlijkse structurele storting van € 601.729

De vermindering van € 414.037 betreft tal van onderhoudswerkzaamheden aan de gemeentelijke gebouwen. De onttrekkingen groter dan € 40.000 staan hieronder vermeld:

- De Kruisakkers Elst, € 50.579,01 (adm.wijz.108 2016)
- Ambtshuis, verbouwing € 88.436,67 (adm. wijz. 117 2016)
- De Helster, zwembadvloer en ledverlichting € 45.709,41 (adm.wijz.106 2017)

22026 Voorziening Riolering

Bestemming: in de voorziening worden de nog niet bestede gelden van derden (c.q. rioolinkomsten) opgenomen ter beperking van noodzakelijke tariefsverhogingen rioolheffing op basis van het Gemeentelijke RioleringsPlan (GRP) en opvang van de kosten van het waterplan in de komende jaren.

Achtergrondinformatie: op 20 augustus 2013 is het GRP 2013-2017 door de raad vastgesteld. In dit GRP zijn de noodzakelijke maatregelen op het gebied van afvalwater, regenwater en grondwater opgenomen en de financiële consequenties die daaruit voortkomen.

Het in het GRP opgenomen saldo van BR/voorziening riolering is leidend voor de tariefbepaling: gerealiseerde voordelige exploitatieresultaten zullen dus een daling van het tarief.

Jaarrekening 2017	
Werkelijke stand 1-1-2017	7.744.680
+ rentetoevoeging	
+ storting tlv expl.	6.800.000
+ overige toevoegingen	
- verminderings	- 836.854
Werkelijke stand 31-12-2017	13.707.826

Toelichting mutatie 2017

In 2017 heeft de Raad besloten om de in 2012 gedane onttrekking van € 6.800.000 aan de bestemmingsreserve riolering ongedaan te maken. Om die reden is dit bedrag aan de huidige voorziening riolering toegevoegd.

De totale toe te rekenen kosten voor riolering en waterbeheer in 2017 bedragen € 3.379.000.

De netto inkomsten (incl. de ingecalculeerde rente over de voorziening) bedragen € 2.542.000. Het verschil van € 837.000 (afgerond) is onttrokken aan de voorziening.

De paragraaf lokale lasten 2017 bevat een analyse op de voor- en nadelen in de exploitatie.

In 2017 is een nieuwe GRP vastgesteld voor de periode 2018-2022.

Vaste schulden

	Boekwaarde 31-12-	Boekwaarde 13-12-
--	--------------------------	--------------------------

	2017	2016
- binnenlandse banken	62.221.021	55.169.818
- buitenlandse banken	1.701.715	1.930.661
- overig		
	63.922.736	57.100.479
- waarborgsommen	31.183	31.070
Totaal	63.953.919	57.131.549
<i>De rentelast voor 2017 van deze leningen bedraagt € 1.733.415</i>		

VLOTTENDE PASSIVA

Netto vlottende schulden korter dan één jaar

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 13-12-2016
- Kasgeldleningen	5.000.000	8.000.000
- Banksaldo BNG Algemeen	575.430	3.487.774
- Banksaldo BNG Belastingen	115	110
- Banksaldo BNG Publiekszaken	11	12
- Banksaldo BNG Werf buitendienst OR	6	6
- Banksaldo BNG de Helster	5	5
- Banksaldo BNG Sociale zaken	3	3
- Overige kortlopende schulden	3.789.850	6.277.307
	9.365.420	17.765.217
<i>Per 5 april was van de kortlopende schulden nog € 396 te betalen.</i>		

Overlopende passiva

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 13-12-2016
Nog te betalen bedragen	10.822.883	8.263.749
Van Overheidslichamen ontvangen nog te besteden		
voorschotten op specifieke uitkeringen		
- Rijk	3.704.996	3.665.485
- Overigen	412.812	624.817
Vooruitontvangen bedragen	140.786	114.285
	15.081.477	12.668.335

Verloop voorschotbedragen voorfinanciëring uitkeringen specifieke bestedingsdoelen

Omschrijving	31-12-2016	toevoegingen	vrijval/ aanwending	31-12-2017
Rijk:				
Rijksweg Noord	1.081.912			1.081.912
Elst Centraal	2.359.547			2.359.547
Afdracht Rijk inzake SoZa	147.681			147.681
Rijksbijdrage RWS A50	17.170			17.170
Rijksbijdr. Onderwijsachterstanden	20.381		20.381	0
Rijksbijdrage opvang statushouders	<u>38.794</u>	<u>59.892</u>	<u>0</u>	<u>98.686</u>

	3.665.485	59.892	20.381	3.704.996
Overige:				
Provinciale subsidie Energie	20.000			20.000
Stadsregio bijdrage BWS gelden	99.161		99.161	0
Subsidie project veer Heteren	0	33.773		33.773
Bijdrage ontwikkeling Noordoever	65.752			65.752
Bijdrage wandelroutes	114.749		114.749	0
Bijdrage mobiliteitsmanagement	54.219		29.600	24.619
Bijdrage Randwijkse Waarden	174.957	9.900	8.597	176.260
Bijdrage Danenberg	69.930	116.311	186.241	0
Bijdrage Nederrijn pad	26.050	6.723		32.773
Bijdragen fietsverb. Wester-Lingestr.	0	59.635	0	59.635
	624.817	226.342	438.348	412.812

Overige bepalingen inzake de balans

Buiten de balans opgenomen borg- en garantstellingen

Totalen Garantieverplichtingen per 31 december 2017

	Oorspronkelijk bedrag	31-12-2017	31-12-2016
WSW achtervang	52.371.000	42.753.317	43.712.500
WEW achtervang *	142.500.000	142.500.000	151.500.000
SWS achtervang	490.000	295.000	416.667
	195.361.000	185.548.317	195.629.167
Gemeente garantie	27.380.239	15.205.068	14.679.889
Overige garanties en borgstellingen	6.385.817	4.468.537	4.564.500
	33.766.056	19.673.605	19.244.390
Totaal	229.127.056	205.221.922	214.873.557

* Dit bedrag is het aandeel van de gemeente Overbetuwe in de nog openstaande verstrekte hypotheek met NHG garantie.

Er zijn in het begrotingsjaar geen betalingen gedaan inzake de borg- en garantstelling.

Voor een risico-inschatting van de gewaarborgde leningen wordt verwezen naar de paragraaf weerstandsvermogen.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen en rechten

De gemeente Overbetuwe is voor 50% aandeelhouder van GEM Westeraam Elst C.V. en hoofdelijk aansprakelijk voor de door GEM Westeraam Elst C.V. aangegane verplichtingen.

Een aanvrager van een voorziening, hulp in de huishouding of een financiële tegemoetkoming is op grond van de WMO een eigen bijdrage verschuldigd. Deze eigen bijdrage is afhankelijk van de gemeentelijke verordening WMO en de inkomensgegevens van de aanvrager. In de wet is bepaald dat de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdrage niet wordt uitgevoerd door de gemeente zelf, maar door het CAK. Door privacyoverwegingen is de gegevensverstrekking van het CAK aan de gemeente Overbetuwe ontoereikend om de volledigheid en juistheid van de eigen bijdragen te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Over het boekjaar 2017 is van het CAK een Third Party Mededeling ontvangen. Dit houdt in dat de beheersingsmaatregelen binnen het uitvoeringsproces van de eigen bijdragen WMO van het CAK voldoen aan de daaraan te stellen eisen om de juistheid en volledigheid van de berekende en opgelegde eigen bijdragen aan de aanvragers te waarborgen. Doordat bij het onderzoek voor het geven van deze mededeling de volledigheid, juistheid en tijdigheid van de gegevens van de Belastingdienst, Gemeentelijke basisadministratie, de gemeente Overbetuwe en de zorgaanbieders echter niet betrokken is, is de Third Party Mededeling niet voldoende om hierop

volledig te kunnen steunen ten behoeve van de volledigheid van de eigen bijdragen in de jaarrekening 2017. Hierdoor heeft de gemeente Overbetuwe onvoldoende zekerheid omtrent de volledigheid van de eigen bijdragen WMO van € 524.300 in haar jaarrekening 2017. Wel kan middels de mededeling zekerheid worden verkregen dat het totaalbedrag aan vastgestelde eigen bijdragen gelijk is aan de door het CAK geïnde en doorbetaalde eigen bijdragen aan de gemeente. Hiermee beschikt door de gemeente Overbetuwe in voldoende mate over de zekerheid dat de eigen bijdragen in de jaarrekening 2017 juist zijn verantwoord. Eventuele mogelijke niet verantwoorde eigen bijdragen worden ingeschat als niet significant c.q. materieel.

Gemeente Overbetuwe heeft meerjarige contracten en overeenkomsten zoals voor energie, onderhoud en huur afgesloten.

Overige gegevens

Gebeurtenissen na balansdatum

Gebeurtenissen na balansdatum

Geen.

WNT

WNT

Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Gegevens 2017

Bezoldiging topfunctionarissen

Leidinggevende topfunctionarissen[1]

bedragen x € 1		[B]
Functie(s)		[G]
Duur dienstverband in 2017		01
Omvang dienstverband (in fte)		1,0
Gewezen topfunctionaris?[1]		ja/
Echte of fictieve dienstbetrekking?[2]		ja/
Zo niet, langer dan 6 maanden binnen 18 maanden werkzaam?		ja/
Individueel WNT-maximum[3]		18
Bezoldiging FT basis		
Beloning		
Belastbare onkostenvergoedingen		
Beloningen betaalbaar op termijn (voorzieningen)		
Subtotaal[4]		12
-/- Onverschuldigd betaald bedrag		
Totaal bezoldiging		12

[1] Van een gewezen topfunctionaris is sprake indien de functionaris in het verleden - maar na 1 januari 2013 - een functie als topfunctionaris heeft bekleed, en bij beëindiging van deze functie vervulling bij dezelfde instelling of rechtspersoon een functie als niet-topfunctionaris is gaan vervullen. Gedurende deze periode van functie-vervulling in de andere functie kwalificeert de functionaris als 'gewezen topfunctionaris'.

[2] Indien 'ja': afzonderlijke bezoldigingscomponenten verplicht vermelden; indien 'nee': alleen totaal honorarium (excl. BTW) vermelden bij Totaal bezoldiging (het gaat om een extern ingehuurd functionaris).

[3] waarbij: y = individueel WNT-maximum, x = voor instelling geldend WNT-bezoldigingsmaximum, a = deeltijdfactor (maximaal 1,0 fte) en b = functieduur in kalenderdagen. NB: voor topfunctionarissen zonder dienstbetrekking is het bezoldigingsmaximum in 2015 gelijk aan het bezoldigingsmaximum 2014.

[4] Het subtotaal wordt hier opgenomen inclusief een eventueel onverschuldigd betaald bedrag.

[1] Deze tabel is bedoeld voor de topfunctionarissen (en gewezen topfunctionarissen) met executieve taken, d.w.z. de leden van het hoogste uitvoerende orgaan en de daaraan ondergeschikte(n) die in deze rol (gezamenlijk) **verantwoordelijk zijn voor de gehele rechtspersoon of de gehele instelling, en degene(n) belast met de dagelijkse leiding van de gehele rechtspersoon of de gehele instelling.**

Overzicht SISA

Overzicht SISA

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

OCW

D9

Onderwijsachterstanden
beleid 2011-2018 (OAB)

Besluit specifieke
uitkeringen
gemeentelijke
onderwijsachterstanden
beleid 2011-2017

Gemeenten

Besteding (jaar T) aan
voorzieningen voor
voorschoolse educatie die
voldoen aan de wettelijke
kwaliteitseisen (conform artikel
166, eerste lid WPO)

Aard controle R
Indicatornummer: D9 / 01

€ 122 929

Hieronder per regel één
gemeente(code) selecteren en
in de kolommen ernaast de
verantwoordingsinformatie voor
die gemeente invullen

Aard controle n.v.t.
Indicatornummer: D9 / 05

Besteding (jaar T) aan overige
activiteiten (naast VVE) voor
leerlingen met een grote
achterstand in de Nederlandse
taal (conform artikel 165 WPO)

Aard controle R
Indicatornummer: D9 / 02

€ 34 072

Aan andere gemeenten (in jaar
T) overgeboekte middelen
(lasten) uit de specifieke
uitkering
onderwijsachterstandenbeleid
Bedrag

Aard controle R
Indicatornummer: D9 / 06

Besteding (jaar T) aan
afspraken over voor- en
vroegschoolse educatie met
bevoegde gezagsorganen van
scholen, houders van
kindcentra en
peuterspeelzalen (conform
artikel 167 WPO)

Aard controle R
Indicatornummer: D9 / 03

€ 0

Hieronder per regel één
gemeente(code) selecteren en
in de kolommen ernaast de
verantwoordingsinformatie voor
die gemeente invullen

Aard controle n.v.t.
Indicatornummer: D9 / 07

Opgebouwde reserve ultimo
(jaar T-1)

Deze indicator is bedoeld voor de
tussentijdse afstemming
van de juistheid en volledigheid
van de
verantwoordingsinformatie

Aard controle R
Indicatornummer: D9 / 04

€ 0

Van andere gemeenten in (jaar
T) overgeboekte middelen
(baten) uit de specifieke
uitkering
onderwijsachterstandenbeleid
Bedrag

Aard controle R
Indicatornummer: D9 / 08

lenW

E26

Spoorse
doorsnijdingen, tranche
1

Regeling eenmalige
uitkeringen spoorse
doorsnijdingen

Gemeenten

Aantal projecten (waarvoor een
beschikking ontvangen is)

Afspraak

Aard controle R
Indicatornummer: E26 / 01

Aantal afgeronde projecten
(jaar T)

Realisatie

Aard controle R
Indicatornummer: E26 / 02

Eindverantwoording Ja/Nee

Aard controle n.v.t.
Indicatornummer: E26 / 03

2

0

Nee

SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeen tedeel 2017 Alle gemeenten verantwoord hier het gemeentodeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAW	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAZ	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
			I.1 Participatiewet (PW)	I.1 Participatiewet (PW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)
			Aard controle R Indicatornummer: G2 / 01	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 03	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 04	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 05	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 06
SZW	G3	Besluit bijstandvoorziening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeent edeel 2017 Besluit	€ 7.227.717	€ 110.663	€ 684.944	€ 0	€ 69.437	€ 0
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk)	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	
			I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 08	I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 09	I.7 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 10	I.7 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 11	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2 / 12
SZW	G3	Besluit bijstandvoorziening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeent edeel 2017 Besluit	€ 47.457	€ 881	€ 0	€ 109.208	€ 0	Ja
			Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob)	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) Bob
			Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 02	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 03	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 04	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 05	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 06
			€ 61.235	€ 170.867	€ 15.226	€ 21.047	€ 13.389	€ 0
SZW	G3	Besluit bijstandvoorziening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeent edeel 2017 Besluit	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee			
			Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 08	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3 / 09			
			€ 0	€ 0	Ja			

C. BIJLAGEN

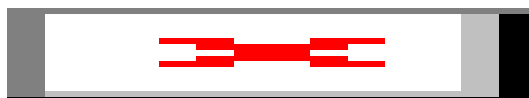
Lijst met gebruikte afkortingen

Lijst met gebruikte afkortingen

AR	Algemene Reserve
AWBZ	Algemene wet bijzondere bijstand
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording
BBZ	Besluit Bijstandsverlening Zelfstandigen
BR	Bestemmings Reserve
CAK	Centraal advieskantoor bijzondere ziektekosten
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin
EFRO	Europees Fonds Regionale Ontwikkeling
FIDO	Financiering Decentrale Overheden
GREX	Grondexploitatie
GRP	Gemeentelijk Rioleringsplan
IGS	Intergemeentelijk Subsidiebureau
KAN	Knooppunt Arnhem Nijmegen
LOP	Landschapsontwikkelingsplan
MFC	Multifunctioneel Centrum
MOP	Meerjaren Onderhoudsplan
MRA	Milieu Regio Arnhem
MTC	Multimodaal Transportcentrum
NUP	Nationaal uitvoeringsprogramma
ODRA	Omgevingsdienst Regio Arnhem
P&C	Planning en Control
RBT	Regionaal Buro Toerisme
VZ	Voorziening
WGR	Wet Gemeenschappelijke regelingen
WMO	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WNT	Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen
WWB	Wet Werk en Bijstand

Controleverklaring

Controleverklaring

Accountants

Baker Tilly Berk N.V.
Bijster 39
Postbus 3814 4800 DV Breda
T: +31 (0)76 525 00 00
F: +31 (0)76 525 00 50

Aan de gemeenteraad van Gemeente Overbetuwe

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

A. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2017

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2017 van gemeente Overbetuwe te Elst gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- Geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2017 als van de activa en passiva van gemeente Overbetuwe op 31 december 2017 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).
- Zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2017 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2017;
2. het overzicht van baten en lasten over 2017;
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen;
4. de SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen; en
5. Het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het normenkader dat is vastgesteld door de gemeenteraad en het controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2017 vallen. Accountants

An independent member of Baker Tilly International 2/4

Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van gemeente Overbetuwe zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 1.116.000, waarbij de bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado. Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het controleprotocol WNT 2017.

Wij zijn met de gemeenteraad overeengekomen dat wij aan de gemeenteraad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de EUR 100.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve SiSa- of WNT-redenen relevant zijn.

B. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- Het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen;

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- Met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;

- Alle informatie bevat die op grond van het BBV is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Gemeentewet en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Accountants
An independent member of Baker Tilly International 3/4

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad voor de jaarrekening

het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het college van burgemeester en wethouders is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder het normenkader.

In dit kader is het college van burgemeester en wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

De gemeenteraad is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het normenkader, het Controleprotocol WNT 2017, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Accountants

An independent member of Baker Tilly International 4/4

Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente;
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van burgemeester en wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en

- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.
Wij communiceren met de gemeenteraad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Breda, 25 juni 2018
Baker Tilly Berk N.V.

Was getekend,

drs. R.G. de Kort RA

An independent member of Baker Tilly International

